

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1872.—ΤΕΥΧΟΣ ΚΘ'.

ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ.

Χίλια ἔλα καὶ δεκακόσια ἑβδομηκοντα δύο ἔτη παρήλθον ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ οὐχὶ καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι τὸν νόμον τοῦ Σινὰ ἐλθὼν κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν περιετμήθη παρὰ Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος, ὡς μὲν λέγει Ἐφραὴμ ὁ Σῦρος, ἐν ᾧ τρόπῳ εἰώθησαν περιτέμνειν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς δὲ λέγει ὁ Ἐπιφάνειος, ἐν τῷ σπηλαίῳ.

Ἀπὸ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ἡμέρας ἤρξατο ἡ τῶν χριστιανῶν ἐποχὴ—ἂν καὶ χρονολογοῦμεν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ οὕτω σημειοῦμεν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν—ἐποχὴ, ριζικὴν ἐπενεγκοῦσα μεταβολὴν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπὸ βάρθρων τὴν ὑφήλιον σείσασα καὶ τὸ τρόπαιον τῆς ἀρετῆς κατὰ τῆς κακίας θριαμβευτικώτατα ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ στήσασα! Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐν ἀκαρεῖ ἠλλοιώθη καὶ ὁ ἄρχων τοῦ σκότους ἔντρομος καὶ ἀγωνιῶν ἔδραμεν εἰς τοὺς κευθμῶνας τῶν βασιλείων του, ἵνα αἰωνίως ἐκεῖ θρηγῇ τὴν ἀνεπανόρθωτον ἡττάν του. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπεκαλύφθησαν καὶ τὸ ἀνέσπεραν φῶς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τὴν οἰκουμένην διηρύγασεν ἡ πλάνη ἀπέπτῃ καὶ ἡ ἀλήθεια ἔλαμψεν. Ἄλλὰ.

(ΜΕΝΤΟΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχ. ΚΘ'.

Ἄνθρωπε! ὅποια διὰ σὲ τεράστια διεπράχθησαν καὶ διαπράττονται. Ὀλίγον ἂν ἀνανήψῃς καὶ ὀλίγον ἂν συναισθανθῆς τὴν ἀξίαν σου, ὅποσον ἀράγε θὰ μεταβάλῃς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν! . . . Ὅποσον δίκαιον εἶχε τῇ ἀληθείᾳ ὁ Ἰησοῦς τριάκοντα τρία ἔτη μετὰ τὴν ὡς σήμερον ἡμέραν, ἀνὴρ ἤδη, ν' ἀγωνιᾷ ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ, διορῶν τὴν ἀσύγνωστον τῆς πλείστης μερίδος τῆς ἀνθρωπότητος μυωπίαν, τὴν ἀκατονόμαστον τῆς καρδίας αὐτῆς πύρωσιν, τὸ ἀληθῶς αὐτῆς σκληροτράχηλον.

Ὁ Θεάνθρωπος διὰ πολλῶν καὶ πολυειδεστάτων μέσων καὶ λόγους καὶ ἔργους διεδήλωσεν αὐτοῦ τὴν θεότητα, ἥτις ἄλλως τε καὶ δι' ἀπ' ἀοράτου φωνῆς ἐμαρτυρήθη καὶ παρ' ἀνθρώπων ὡμολογήθη διατί; ἵνα ὁ ἄνθρωπος, ἀναλογιζόμενος ὅτι Θεὸς ἦν ὁ ἐν φάτῃ γεννηθείς, μὴ ἐπὶ τὰ πολυτελῆ ρέπη—ἐνθυμούμενος ὅτι Θεὸς ἦν ὁ τοὺς πόδας πλύνας τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν, μὴ ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς ὑπερηφανείας, τῆς ἀλαζονείας, τῆς πρὸς τοὺς ὁμοίους του περιφρονήσεως, κυριεύεται—συλλογιζόμενος ὅτι Θεὸς ἦν ὁ ἐντειλόμενος τὸ Ὅπως θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς ὁμοίως, μὴ λησμονῆ τὴν ὑ-

ψίστην ταύτην ἐντολήν ἐν πᾶσι καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἔργοις, ἐν πάσῃ στιγμῇ, ἐν πάσῃ μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἀνθρώπων ἀναστροφῇ, ἐν παντὶ αὐτοῦ λογισμῷ.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος, καίτοι ἡ στενωπέρις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀλλοπύριον στενωπέριον ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ Γολγοθᾶ, ὅπως εἰς ἅπασαν τὴν ὑψηλίαν ἀκουσθῆ, διεσάλπισεν, ὁ ἄνθρωπος δυστυχῶς εὐθὺς διηρέθη εἰς δύο: εἰς τὸν Χριστιανόν, ὅστις ἐλάχιστος ἐν ἀρχῇ βαλμῆδον ὅμως ἠϋξάνεν ἡμέρα τῇ ἡμέρα, καὶ εἰς τὸν Χριστιανομάχον, ὅστις παντὶ σθένει προσεπάθει νὰ καταβάλῃ τὴν νέαν ὀρησκείαν καὶ πάντα ἐκίνει, λίθον ὅπως λησημονηθῇ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα.

Πρὸς στιγμήν ἃς παραχωρήσωμεν τὸν κάλαμον εἰς τὸν πολλὸν ἡμέτερον Βράϊλαν, οὗ σύντομον βιογραφίαν μετὰ τῆς εἰκονογραφίας αὐτοῦ εἶδομεν ἐν σελ. 81. Ἴδου τί λέγει ὁ ἀληθῶς σοφὸς οὗτος ὁμογενής.

«Ὁ Χριστιανισμός, ἀπ' οὗ ἤρξατο διὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων νὰ κηρύττεται πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, δὲν ἔπαυσε πολεμούμενος παντὶ σθένει ὑπὸ τῶν ὅσοι τὰ φραῦλα πράσσοιτες, ἐμίσουν τὸ φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ διαχερόμενον, καὶ ἐσπούδαζον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάδοσιν αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ αὐτῶν τὰ ἔργα. Καὶ οἱ μὲν κρατοῦντες διὰ θωπειῶν καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ διὰ φυλακίσεων καὶ δι' ἐξοριῶν καὶ διὰ βασάνων καὶ διὰ θανάτων πολυτρόπων ἐδίωζον τοὺς κήρυκας καὶ ὁμολογητὰς τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως νὰ τὴν ἀρνηθῶσιν· οἱ δὲ σοφοὶ τῶν ἐθνικῶν ἐχλεύαζον καὶ διεβάλλον αὐτήν, ὡς ἐξ ἀτόπων καὶ παραλόγων δογματικῶν συνισταμένην. Οὐδὲν ὅμως ἴσχυσαν οἱ χριστιανομάχοι παντὸς εἴδους εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψωσιν, ὡς ἐφρατζίζοντο, τὸν Χριστιανισμόν· μάλλον δὲ οἱ διωγμοὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπὶ πλεόν καὶ νὰ διαλάμψῃ τηλαυγέστερον ἢ θεῖα καὶ ἀνίκητος αὐτοῦ δύναμις. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς τυράννους γενναίως ἀντέστησαν οἱ πολυάθλοιοι τῆς εὐσεβείας μάρτυρες ἀνώτεροι, δειχθέντες τῶν βασάνων καὶ τοῦ θανάτου καὶ διὰ τῆς καρτερίας αὐτῶν κατασχύναντες τοὺς διώκτας καὶ στηρίζαντες τοὺς πιστοὺς· πρὸς δὲ τοὺς φιλοσόφους ἀντιπαρετάχθησαν οἱ ἱεροὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ἀνατιθεσάμενοι καὶ ὡς ἰσὺν ἀρχῆς διελθόντες τὰ ἐκείνων ἐπιχειρήματα καὶ δεικνύοντες ὅτι τὰ χριστιανικὰ δόγματα εἶνε μὲν ὑπὲρ λόγον οὐχὶ δὲ παρὰ λόγον.

«Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν παύσιν τῶν ἐξωτερικῶν διωγμῶν, καὶ ἀφοῦ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς οἰκουμένης ἠσπᾶσθη τὴν χριστιανικὴν ὀρησκείαν, δὲν ἔλειψε τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης νὰ διεγείρῃ πολέμους κατ' αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀπίστων καὶ ἀπὸ τινῶν υἱῶν τῆς ἀπωλείας, οἵτινες ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς. Πολλὰ καὶ δεινὰ κατὰ καιροὺς ὑπέφερον ἡ ἐκκλησία ἐν τῶν αἰρεσιάρχων, οἵτινες, ὑπὸ διαφόρων παθῶν κινούμενοι, ἐπροσπάθησαν νὰ νοθεύωσι τὸ ἄδολον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἀλλοιοῦντες αὐτὴν πολυεθῶς κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν. Ἄλλοι δὲ πάλιν, φιλόσοφοι λεγόμενοι, κακῶς μεταχειρίζομενοι τὸν λόγον, ὃν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. ἵνα ὁδηγῇ αὐτὸν εἰς τὸ ἀληθές καὶ τὸ ἀγαθόν, οὐ μόνον ἐπεχείρησαν, ὡς οἱ ἐθνικοὶ, τὰς ὑπὸ Θεοῦ ἀποκαλυφθείας ἀληθείας πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀποδείξωσιν ἀντιμαχομένους πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ περὶ

αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν τοῦ χριστιανισμοῦ βάσεων, ἃς οἱ παλαιοὶ χριστιανομάχοι οὔτε ἠμφοσβήτησαν, οὔτε ἠδύναντο ν' ἀμφισβήτησωσιν, ἐπειδὴ πολὺ πρόσφατα ἦσαν τότε τὰ γεγονότα καὶ παρὰ πάντων ὁμολογούμενα, ἐτόλμησαν οὗτοι νὰ ἐγείρωσιν ἀμφιβολίας. Πλὴν καὶ τὰς αἱρέσεις κατέβαλεν ἡ ἐκκλησία διὰ τῶν συνόδων, ἡ πείσασα τοὺς αἱρετικούς νὰ ἐπιστρέψωσι πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἐξ ἧς ἀπεκίρτησαν, ἡ ἀποκόψασα τῆς κοινωνίας αὐτῆς ὡς μέλη σεσηπότα τοὺς ἀπειθήσαντας εἰς τὴν ψῆφον αὐτῆς καὶ ἐμμείναντας εἰς τὴν πλάνην. Τὰς δὲ τῶν ἀσεβῶν βλασφημίας ἄνδρες Χριστιανοὶ καὶ ζηλωταὶ ἀνέτρεψαν, διὰ πολλῶν καὶ ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων (1) ἀποδείξαντες, ὅτι διὰ τῆς ὀρθῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς οὐδὲν ἔχει παρὰλογον ἢ μυθῶδες, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας εἶνε ἡ μόνη ἀληθινὴ ὀρησκεία»

Ταῦτα ὁ μελισταγῆς τοῦ σοφοῦ Βράϊλα κάλαμος, τὰ ὅποια ἀντὶ παντὸς ἄλλου δώρου διὰ τὴν πρωτοχρονίαν προσφέρομεν τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις.

Ἄλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς καθ' ἡμᾶς χριστιανικῆς νεολαίας πῶς διακίετα περὶ τὰ πρὸς τὴν ὀρησκείαν καθήκοντά της; ψυχρόταται διατί; διότι οὕτω διακίετα πρὸς αὐτὴν καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων της, δυστυχῶς! Διατί; διότι ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῶν εὐρίσκουσι τὸν χριστιανισμόν μωρίαν καὶ ἐπιπόνημα τῶν πωνούργων πρὸς χαλιναγώγησιν μόνον τοῦ ἀμαθοῦς ὄχλου. Ἄλλοίμουσι! ... Ἄλλὰ μὴ σὰς μέλει ἡ νεολαία δὲν ἀναμένει ἀπὸ μόνων τῶν διδασκάλων της τὸ παραδειγμα τοῦτο. Τὴν πρὸς τὴν θεόσοτον τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ ὀρησκείαν περιφρόνησιν καὶ ψυχρότητα βλέπει εἰς ἀπάσας τῶν πεπαιδευμένων τὰς τάξεις. Ὑπαγε εἰς τὸ θέατρον, ἂν θέλῃς νὰ ἴδῃς πάντας τοὺς ἀπὸ πασῶν τῶν τοῦ πανεπιστημίου σχολῶν ἐξεληθόντας· Ὑπαγε καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἂν θέλῃς νὰ ἴδῃς πάντα τὰ περιτρίμματα τῆς κοινωνίας, ὡς οἱ ἐπὶ σοφίᾳ κοιμησόμενοι νομαῖοι τοὺς χριστιανούς.

«Χριστιανοὶ δὲν εἶνε οἱ τρέχοντες εἰς τὰς ἐκκλησίας» ἀνακράξουσι οἱ κύριοι οὗτοι «μὴ φροντίζοντες δὲ ποσῶς νὰ κάμνωσι τὰ ὅσα ἐντέλλεται ὁ Χριστός!» «Ἐγχοῦσι δίκαιον καὶ ἡμεῖς δὲν λέγομεν τὸ ἐναντίον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶνε ἀλήθεια, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὴν ἐκκλησίαν; τὴν φιλόστοργον ἡμῶν μητέρα, δι' ἧς καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀπερχόμεθα; Ἄλλ' . . . ἃς ρίψωμεν τὴν γραφίδα, ἵνα μὴ ἐπὶ ἀκαιρολογία κατακριθῶμεν, καὶ ἃς παραχωρήσωμεν τὸν λόγον εἰς τὴν «Συνταγματικὴν τῶν Παρισίων», ἧτις, περὶ τοῦ παρὰ τῇ Γαλλικῇ κυβερνήσει ἀντιπροσώπου τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας πρίγκηπος Μετερνίχου τὸν λόγον ποιουμένη, διδάσκει ἡμᾶς τὰ ἀκόλουθα.

«Ἡ παραίτησις τοῦ πρίγκηπος Μετερνίχου ἀπὸ τῆς ἐν Παρισίοις θέσεως του ὡς πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστροουγγαρίας εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἡμερησίαν διαταγήν. Οὐδενὸς ἄλλου ἀνδρὸς ἢ ἀπουσία ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ τοιοῦτον κενὸν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ

(1). Πλείστα τῶν ἀποδείξεων τούτων ἀναγινώσκει τις καὶ ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι «Φιλοσοφικαὶ Μελέται περὶ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ Αὐγούστου Νικολάου εἰς τόμους τρεῖς ἐκδ. 2α, ἐγ Κερκύρα 1864.»

Γαλλικῆ κοινωνία· ὁ δὲ μικρὸς ἐξ ἀνδρῶν ἐξόχων καὶ ἀριστοκρατικῶν καλλιτεχνῶν κύκλος, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἀπὸ τινῶν χειμῶνων ἠρέσκετο ὁ πρίγκηψ νὰ διέρχηται τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεώς του, θέλει πενήθει ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ. Εἰ μὴ ὁ κ. Μετερνίχ συνεβουλεύετο ἢ τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθήματα, ἤθελεν ἤδη παραιτηθῆ ἀπὸ τῆς Ὡ Τόριου παρελθόντος ἔτους· «ἐνέργησον διπλωματικά καθήκοντα, ἔλεγεν ἐν Τούρ, μετ' ἀνθρώπων μὴ ἐνοοῦντων ἄλλην λέξιν εἰμὴ τὸ «Μπούμ!»· Ὑπείκων ὅμως εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ κόμητος Βάιστ καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων του, ἀπεφάσισε νὰ διαμείνῃ ἐν τῇ θέσει του, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ ἔρον. Ἐλεύθερος δὲ ἤδη ὡς ἐκ τῆς παραιτήσεως τοῦ κόμητος Βάιστ, ἐπανέλαβεν ἐπιμόνως τὴν περὶ παραιτήσεως του πρότασιν. « Συμμορφοῦμαι πρὸς τὸν δημοκρατικὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς, ἔλεγεν ἐσχάτως πρὸς τινὰ τῶν φίλων του, θὰ γείνω οἰνοπόλης ». Ὁ κ. Μετερνίχ κατεῖχε τὴν θέσιν πρεσβευτοῦ ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1859, διαδεχόμενος τὸν Βαρὼν-Οὔβνερ. Ἐγεννήθη τὴν 7 Ἰανουαρίου 1829 ἐκ πατρὸς τοῦ διασήμευ πρίγκηπος καὶ μεγάλου καγκελαρίου Μετερνίχου, ἐκ μητρὸς δὲ τῆς βαρονέσσης Ἀντουανέτας Δελεϊκάν, δευτέρας συζύγου τοῦ πατρὸς του. Πρέπει νὰ πλησιάσῃ τις πολὺ τὸν πρίγκηπα Μετερνίχον ὅπως κατανοήσῃ τὰ ἔξοχα αὐτοῦ προτερήματα καὶ τὸ ὕφος τοῦ πνεύματος καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς καρδίας, ἅτινα ὑποκρύπτονται ὑπὸ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν νυσταλέαν αὐτὴν φύσιν, τὴν ἀείποτε ἔχουσαν τὴν γαλήνιον καὶ προσηγῆ ἐκείνην ἀδρότητα, τὴν ἰδιόζυγαν εἰς τὴν εὐγενεστάτην ἀριστοκρατίαν.

» Καλλιτέχνης ἐκ τῶν δοκίμων, συνέθετο πολλὰ ἐξιλόγια μουσικὰ ἔργα· ἐν τοσοῦτις κατὰ τινὰ παραδόξον ὄλιως ἀντίθεσιν φαίνεται ἐπιφρεπέστατος πρὸς τὴν Θεολογίαν, ἐνδιατρίβων μετὰ πολλῆς ἡδονῆς εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὕψη τῆς δεινότητος ταύτης τῶν ἐπιστημῶν· οὕτως ὅπου μὴ ἐνασχολῆται περὶ τὴν πολιτικὴν ἢ περὶ ἄλλας κοινωνικὰς σχέσεις, ἐπιδίδεται περὶ τὴν ἔρευναν θρησκευτικῶν ζητημάτων ὥστε ὑπὸ τὴν δογματικὴν ἔποσιν δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι κατέστη ἀληθῶς ἐκκλησιαστικὸς πατήρ. Τίς ἠδύνατο νὰ ὑποπτευθῆ ὅτι ὁ διπλωμάτης τῶν μεγαλοπρεπῶν ἑορτῶν τῆς Κομπιένης ἢ εἰς τῶν εὐφυστέρων ἀνδρῶν τῶν ἀριστοκρατικῶν Παρισινῶν αἰθουσῶν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸσαύτην κλίσιν εἰς θεολογικὰς σπουδὰς; Ὁ βίος παντὸς ἀνθρώπου εἶνε μεστὸς τοιούτων ἀντιφάσεων, ὁμοιάζει δὲ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ διπροσώπου Ἰανου· Δυστυχῶς τὸ πλῆθος δὲν βλέπει εἰμὴ τὴν μίαν μόνον ὄψιν· ἐντεῦθεν δὲ αἱ περὶ τῶν ἀνθρώπων σφαλερὰ κρίσεις. Ἡ πρὸς τὸ προσωπικὸν τῆς πρεσβείας συμπεριφορὰ τοῦ πρέσβευτος ἦτο ἐκ τῶν λαμπροτάτων ἐν τῷ διπλωματικῷ κόσμῳ. Πρῶσεκκαλοῦντο καθ' ἐκάστην εἰς τὴν τράπεζαν τὰς δ' ἐσπέρας καθ' ἃς ὁ Πρίγκηψ καὶ ἡ Πρίγκηπισσα δὲν ἐδείπνουν οἴκοι, ὅπερ ἄλλως σπανίως συνέβαινε, χρηματικὴ δωρεὰ ἦτον βεβαία πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τούτους.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ

I.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου· ὁ βορρᾶς λυσῶν βρυχάται διὰ βρυχηθμοῦ ἀγρίου, ἡ χιῶν δ' ἀδιαλείπτως ἐκ τοῦ ὕψους καταβαίνει καὶ τὸ πᾶν κατακαλύπτει καὶ τὸ πᾶν καταλευκαίνει

καὶ ἐνδύεται ἡ φύσις τὴν ψυχρὰν λευκὴν χιόνα, ὡς ἐτήσιον στολὴν τῆς ὡς τὸν νυμφικὸν χιτῶνα· πάντα δὲ ἀνεξαίρετως τὰ πτηνὰ τε καὶ τὰ ζῶα κατακρύπτονται ἡτύχως ἐν ταῖς φωλεαῖς ἀθρόα, ὅ τε μύρμηξ πλήρη ἔχων τὰ ταμεία κόκκων σίτου τρώγει· πίνει καὶ καθυδρεῖ ἀφροντὶς ἐν τῇ ὀπῇ του καὶ ἐν γένει καταρεύγει ἐν ὁμαίς πάντα ἡ φύσις καὶ τὰ ἀψυχα καὶ ζῶντα πάντα κρύπτονται ἐπίσης.

II.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου, ἡ φαιδρὰ αὐτὴ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου· τὸ τοῦ νέου ἔτους ἄσμη παντοῦ πᾶδες τραγωδοῦσι, ἔξωθεν τῆς θύρας κ' ἐνδὸν μουσικαὶ ἀντιλαλοῦσι· παντοῦ κρότος τῶν τυμπάνων, τῶν σαλπίγγων καὶ ἀσμάτων μίγνυται μετὰ τοῦ κρότου ἀνθρωπίνων πατημάτων. Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἔτους πρώτη καὶ ἡμέρα εὐφροσύνης παγκοσμίου· τὸ δὲ παλαιὸν μας ἔτος καταντήσαν γηραλέον, ὥσπερ οἱ προπάτορές του, παραδίδει πνευμικὰ πλέον κ' εἰς τὸν θρόνον ἀντὶ τούτου ἀναβιβάζει ἔτος νέον ἐστεμμένην ἔχων κέραν, πλήρης χάριτος κ' ὠρακίον

III.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου, πανηγύρεως ἡμέρα κ' ἑορτῆς ἐνιαυσίου· τὸ δὲ γηραλέον ἔτος ἔκτοτε τοῦ βίου λήγει καὶ ὄδον ἐλπίδων νέων χρυσωτέρων μᾶς ἀνοίγει· νέον ἔτος, ὅπερ σχίζον τὰς ἐκτάσεις τῶν αἰθέρων ἐπὶ τῶν χουσῶν πτερύγων ἀφικνεῖται αὐτὰς φέρον καὶ πρῆσβυτας δὲ καὶ βρέφη καταβέγγει ἢ ἀφίξις του καὶ ἀγγέλλεται μὲ ἡχους μουσικῶν ἢ ἔλευσις του. Τὰς ὁδοὺς δὲ κατακλύζον παιδιμοῦσαι καὶ δῶρα, βασιλόπηται, πλακοῦντες κὶ ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ ὦρα. Ἐφθασε τὸ νέον ἔτος· νέοι, γέροντες, χαρῆτε καὶ εἰς μίαν πάντες, πᾶσαι, τράπεζαν συνευφρανθῆτε

IV.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου, ἔτους πρώτη καὶ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου· ἡ ἡμέρα τῆς σπατάλης, ἡ πανήγυρις τῶν δῶρων, ἡ τῶν πληρωμῶν ἡμέρα, τῶν τοῦ νέου ἔτους φέρων. Σήμερον οἱ ὑπηρέται οἱ πρὶν κατηρεῖς γελῶσι καὶ μετὰ σπουδῆς μεγάλης βλέπεις νὰ σ' ὑπηρετῶσι· καὶ μετὰ σπουδῆς τοσαύτης σοὶ ἀνοίγουσι τὴν θύραν, ὥστε θέλεις καὶ δὲν θέλεις τῷ ἀνοίγεις σὺ τὴν πύραν. Σήμερον εἰς οἴκους τρέχουν οἱ ὑπάλληλοι ἐμπόρων καὶ τοῖς εὐχονται ὑγείαν κ' εὐτυχίαν χάριν δῶρων. Ἐνὶ λόγῳ ἀντὶ λόγων σήμερον δίδονται δῶρα καὶ ὑπηρετῶν καὶ παιδῶν εἰν' ἡμέρα ἡ Πανδώρα.

V.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου, τὸ δὲ γηραλέον ἔτος λήγει ἔκτοτε τοῦ βίου. Ὡς ὁ ρύαξ τῆς κοιλάδος ρέει, ρέουσιν οἱ χρόνοι· ὁ δὲ πανδαμῶν χρόνος ἕνα ἕνα τοὺς σαράνει. Ἐληξε, καθὼς καὶ τ' ἄλλα, καὶ τὸ νέον ἅπαξ δύσει· ἀν καὶ μὲ πομπὰς γεννᾶται, πλὴν τὸ τέρμα του ἐγγίσει· Ἐληξε—καὶ τί δὲν λήγει; ἔδουσε—καὶ τί δὲν δύει; τί δὲ πέπλος τοῦ θανάτου καὶ τῆς λήθης δὲν ἐγγυλεῖται. Ὡ! τὸ πᾶν ὑπὸ τὰ δύο θέλει κύψει τὸν αὐχένα· ὦ! τὸ πᾶν αὐτὰ δουλώσουν ἐκτὸς μόνον ἕνα ἕνα!! Ἐληξε κ' ἑμοῦ ἐν ἔτος ἔληξε ἐκ τῶν τῆς ζωῆς μας καὶ ἐγγύτεροι συνάμα εἴμεθα τῆς τελευτῆς μας.

VI.

Ἀνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου
Ἔτους πρώτη καὶ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.
Ἄλλοι μὲν φιλοδωροῦσι κ' ἐναλλάξ φιλοδωροῦνται,
ἄλλοι δὲ τριῶν ἀνθρώπων ὅπως θερμανθῶν στεροῦνται,
Εἰς τοὺς οἴκους ἄλλων τρέχουν μὲ φαιδρότητα οἱ φίλοι,
ἢ τῆς ἑορτῆς ἡμέρα πρὶν ἀκόμη ἀνατεῖλαι,
κ' εὐχονται «τὸ νέον ἔτος νὰ διέλθουν ἐν ὑγείᾳ
εὐφροσύνῳς ἐν μεγάλῃ εὐτυχίᾳ»
καὶ εἰς ἄλλων ἀνευ κρότου ἐπισκέπτονται κ' ἠσύχως
δύο φίλοι — πλὴν τί φίλοι; ἢ τε πείνα καὶ τὸ ψῦχος.
Ἄλλοι κἀθῆντ' ἐν τραπέζαις καὶ ἀπλήστως εὐωχοῦνται,
ἄλλοι δὲ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου τοῦ ξηροῦ ἀποστεροῦνται.

VII.

Ἀνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου,
σεῖς δέ, οἱ ἐπὶ τοῦ φροῦδου εὐτυχεῖτε τούτου βίου,
ἐκ τῶν δώρων σας ἐκείνων ἅπερ δίδετε κατ' ἔτος
δώσατε δ' ἀναμφιβόλως, ὡς τὸ σύνθηρες, κ' ἐφέτος
τὰ ἡμίση ἢ τὸ τρίτον δώσατε τοῖς ἀδελφοῖς σας
καὶ ἄς λείψωσι τὰ δῶρα τὰ πολλὰ καὶ οἱ χοροὶ σας.
Δώσατε ἐλεύσεθ' ἤμαρ καθ' ὃ πάντες μετοικουμέν
κ' εἰς τὸν οὐρανὸν συγχρόνως ἅπαντες ἀναχωροῦμεν
καὶ εἰς ὃν θ' ἀνταμειβῆτε ἀπειροπλάσιως, φίλοι.
Δώσατε ἵνα προσφέρουν μετὰ σεβασμοῦ τὰ χεῖλη
ἄλων τῶν πτωχῶν τὸ δόντως δοξασιμένον ὄνομά σας,
ἐν μιᾷ φωνῇ δὲ πάντες νὰ κηρύττουν τὰ καλὰ σας.

VIII.

Ἀνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτης Ἰανουαρίου,
Σὺ δ' ὃ ἐφορῶν τὰ πάντα ἐκ τοῦ θρόνου τ' οὐρανοῦ
ὦ! εὐδόκησον τὸ ἔτος ὅπως ἢ ὦ! τρισευδαίμων,
ἀπὸ τὰς σφαγὰς καὶ θρήνου νὰ ἀπέχη τῶν πολέμων
νὰ ἀπέχη ἀπὸ θλίψεως καὶ ἀπὸ ἐπιδημίας
καὶ τὰ ρεῖθρα νὰ ἐκχέη πανταχόσε τῆς ὑγείας.
Ἦ εὐδόκησον τὰ δύο παρελθόντα νὰ παρέλθουν
σὺν τοῖς ἐπ' αὐτῶν συμβάσι, ἃ ποτὲ μὴ ἐπανέλθουν.
Πανταχοῦ δ', ἐπικρατούσης τῆς ὑγείας καὶ εἰρήνης
καὶ ἀποσκορακισθείσης ἀσθενείας καὶ ὀδύνης,
νὰ δοξάζηται, ὦ πλάστα, τ' ὄνομά σου παρὰ ἄλων
ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μας πόλου ἕως εἰς τὸν ἄλλον πόλον.

Κωνσταντινούπολις, Δεκέμβριος 1871.

Θ. Μ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΑΙΑΣ ΥΠΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ.

Μέρος Β'. (1).

Ἐν Ρώμῃ τῇ αἰδίῳ ταύτῃ πόλει, τῇ καὶ Ἑλληνικούς τε θεοὺς
προσλαβούσῃ, ὃ πῖλος τῶν φλαμεντῶν, ἦτοι ἱερέων τοῦ Διός, τοῦ
Ἄρεως καὶ τοῦ Ρωμύλου, ἐκαλεῖτο «πῖλος λευκός» (albogale-
rus). Οἱ ἱερεῖς ἐφόρουσαν αὐτὸν πάντοτε, ἐκτὸς μόνον ὅτε ἐσχό-
λαζον κατ' οἶκον. Ὁ πῖλος δ' οὗτος ἦτο κατεσκευασμένος ἐκ τοῦ
δέρματος λευκοῦ ἱερείου, καὶ εἶχεν ἐπὶ κορυφῆς κλάδον ἐλαίας.

Οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι, πρὸς καθιέρωσιν ναοῦ τινος, περιεκύκλουν
πρῶτον αὐτὸν μὲ στεφάνους διαφόρων ἀνθῶν, μετέπειτα δ' αἱ
ἱερεῖαι Ἐστιάδες εἰσῆρχοντο ἐν αὐτῷ κρατοῦσαι εἰς χεῖρας κλά-
δους ἐλαίας.

Ἐν Σπάρτῃ οἱ πολεμισταί, οἱ ἀξιοὶ τῆς πατρίδος ἀναδειχθέν-

(1) Ἴδε τὸ Α'. μέρος σελ. 105.

τες, ὡς κάλλιστα περιεπόμενοι δι' ἰδιαιτέρων τινῶν τελετῶν, πε-
ριστέφοντο καὶ μὲ κλάδους ἐλαίας καὶ ἄλλων δένδρων.

Ὁ Θησεύς, πρὶν ἢ ἀπέλθῃ διὰ τὴν Κρήτην, ἔθνα ἔμελλε νὰ
ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα τοῦ ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν ἐκείνον φόρον νεανί-
σκων καὶ παρθένων, τοὺς ὁποίους ἀνὰ πᾶσαν ἐνναετιαν ἔπεμπον
οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν Μίνωα, ἵνα σπαρχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Μινω-
ταύρου τοῦ ἐν τῷ ἐκεῖ Λαβυρίνθῳ ἐνδαιτωμένου, «παραλαβὼν
τὰ διὰ κλήρου λαχόντα τέκνα ἐκ τοῦ πρυτανείου καὶ εἰσελθὼν
εἰς τὸ Δελφίνιον, νὰν οὕτω καλούμενον, προσέφερον ὑπὲρ αὐτῶν
τῷ Ἀπόλλωνι τὴν ἱκετηρίαν. Αὕτη δ' ἦτο κλάδος ἀπὸ τῆς ἱεραῆς
ἐλαίας, διὰ λευκῶν ταινιῶν κατεστεμμένος. Ἐκείθεν δὲ προσε-
χθεὶς ἐπέβη τοῦ πλοίου του, τῇ ἕκτῃ μηνὸς Μουνυχιῶνος, καθ'
ἣν ἡμέραν ἔτι καὶ σήμερον πέμπουσι τὰς κόρας εἰς Δελφίνιον
διὰ νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Θεὸν διὰ δώρων καὶ θυσιῶν.» —

«Γενομένου δὲ τοῦ κλήρου, παραλαβὼν τοὺς λαχόντας ὁ Θη-
σεύς ἐκ τοῦ πρυτανείου καὶ παρελθὼν εἰς Δελφίνιον ἔθηκεν
«ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Ἀπόλλωνι τὴν ἱκετηρίαν. Ἦν δὲ κλάδος ἀπὸ
«τῆς ἱεραῆς ἐλαίας ἐρίῳ λευκῇ κατεστεμμένος. Εὐξάμενος δὲ
«κατέβαινε ἐκτῆς μηνὸς ἐπὶ θάλασσαν ἱσταμένου Μουνυχιῶνος,
«ἣ καὶ νῦν ἔτι τὰς κόρας πέμπουσιν ἰλασομένης εἰς Δελφίνιον.»
(Πλουτάρχ. Θησεύς ΧVIIII).

Ἡ ρηθεῖσα δ' ἐλαία ἐκαλεῖτο «ἱερά», διότι ἐνομίζετο ὅτι ἡ
Ἀθηναῖα ἔκαμεν αὐτὴν νὰ βλαστήσῃ, ὅτε διημφισβῆται πρὸς τὸν
Ποσειδῶνα περὶ τοῦ δικαίωματος αὐτῆς τοῦ νὰ ἐπονομάσῃ τὰς
Ἀθήνας διὰ τοῦ ὀνόματός της.

Ὁ Πausanias ἀφηγεῖται τὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου δένδρου οὕτω
πως. «Περὶ δὲ τῆς ἐλαίας οὐδὲν ἔχουσι ἄλλο λείπειν ἢ τῇ
»θεῷ μαρτύριον γενέσθαι τοῦτο εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπὶ τῇ χώρᾳ.
»Λέγουσι δὲ καὶ τάδε, κατακαυθῆναι μὲν τὴν ἐλαίαν ἠνίκα ὁ
»Μῆδος τὴν πόλιν ἐνέπρησεν Ἀθηναίους, κατακαυθεῖσαν δὲ αὐ-
»θημερὸν ὅσον τε ἐπὶ δύο βλαστήσαι πήχεις.» (Pausan. Βιβλ.
I. Κεφ. XXVII).

ἦτοι «Περὶ δὲ τῆς ἐλαίας ταύτης οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι νὰ εἰ-
πωσιν εἰμὴ ὅτι τοῦτο ἐγένετο ὡς μαρτυρία τοῦ μετὰ τοῦ Πο-
σειδῶνος ἀγῶνος τῆς Ἀθηναῆς ἐπὶ τῇ ὀνομασίᾳ τῆς χώρας τῶν
Ἀθηναίων. Λέγουσι δὲ καὶ τάδε, ὅτι ἡ ἐλαία αὕτη κατεκαύθη μὲν
ὅποτε ὁ Μῆδος κατέκαυσε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ἔτι
κατακαυθεῖσα αὐθημερὸν ἀνεβλάστησεν ἐπὶ δύο περίπου πήχεις.»

Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται τὸ ἐπόμενον περὶ ἐλαίας ἱστορικόν:

«Ἐπιδαυριοὶσι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. Περὶ ταύτης ὦν
»τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι ἢ δὲ Πυ-
»θίᾳ σφάας ἐκέλευε Δαμῆς τε καὶ Αὐξήσιος ἀγάλματα ἰδρύσα-
»σθαι, καὶ σφί ἰδρυσαμένοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἐπειρώτεον ὦν
»οἱ Ἐπιδαυριοὶ κότερα χαλκοῦ ποιεῶνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου·
»ἢ δὲ Πυθίᾳ οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίας·
»Ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ Ἀθηναίων ἐλαίην σφί δοῦναι ταμέ-
»σθαι, ἱροτάτας δὲ κείνας νομίζοντες εἶναι. Λέγεται δὲ καὶ ὡς
»ἐλαία ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἢ Ἀθη-
»νησι. Οἱ δὲ ἐπὶ τοῖς δε δώσειν ἔφασαν ἐπ' ἣ ἀπάξουσι ἔτεος ἐκά-
»στου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ πολιადι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθίδι. Καταινέ-
»σαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδαυριοὶ τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον, καὶ

» ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαϊέων τουτέων ποιησάμενοι ἰδρύσαντο· καὶ
» ἦτε γῆ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο.»

(Ἡρόδ· Τερψιχ. 82.)

ἦτοι « Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ γῆ τῶν Ἐπιδαυρίων οὐδένα ἔφερε κερπόν, οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἠρώτησαν τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον περὶ τῆς συμφορᾶς ταύτης. Ἡ δὲ Πυθία διέταξεν αὐτοὺς ν' ἀνεγείρωσιν ἀγάλματα τῆς Δαμίας καὶ τῆς Αὐξήσιας, καὶ ὅτι τὸ ἴδιόν των συμφέρον ἀπαιτεῖ νὰ πράξωσιν οὕτω. Οἱ Ἐπιδαυριοὶ πάλιν ἐπηρώτων πῶς νὰ κατασκευάσωσι τὰ ἀγάλματα, ἐκ χαλκοῦ ἢ λίθου. Ἡ Πυθία οὐδέτερον βούτων τοῖς ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ μόνον ἐκ ξύλου καλλιεργημένης ἐλαίας. Τῆν ἀπάντησιν ταύτην λαβόντες οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐζήτουν τὴν ἀδειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων ὅπως κόψωσιν ἐλαίας τινὰς ἐκ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἀθηνῶν, θεωροῦντες ἐκεῖνας μόνας τὰς ἐλαίας ἱεράς. (Λέγεται δ' ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οὐδαμῶς ἄλλοθι ὑπῆρχον ἐλαίαι, εἰμὴ ἐν Ἀθήναις.) Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τοῖς ἐπέτρεψαν νὰ κόψωσιν ἐπὶ ρητῇ συμφωνίᾳ ὅτι καθ' ἕκαστον ἔτος ἤθελον προσφέρει οἱ Ἐπιδαυριοὶ θυσίαν τῇ προστάτιδι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ. Συναινέσαντες πρὸς ταῦτα οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἔτυχον τοῦ προθυμένου, καὶ ἐκ τῶν ἐλαϊῶν τούτων ποιησάμενοι ἀγάλματα ἀνήγειραν αὐτά. Ἐκτοτε δ' ἡ γῆ αὐτῶν ἐκαρποφόρει, καὶ αὐτοὶ δ' ἐξέτελλον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ συμφωνηθέντα.»

Αἱ εἰρημέναι θεότητες Δαμία καὶ Αὐξήσια εἰσὶν αἱ αὐταὶ θεαὶ Δημήτηρ καὶ Περσεφόνη, τῶν ὁποίων ἡ μυστηριώδης λατρεία εἴχεν ἐπεκταθῆ ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῶν ἐκεῖσε Αἰγυπτιακῶν ἀποικιῶν. Ἐθεωροῦντο δὲ πρόξενοι εὐφορίας καὶ εὐκαρπίας.

Ἐ αὐτὸς Ἡρόδοτος διηγεῖται καὶ τάδε:

Ἐρμημένω δὲ Ξέρξης στρατηλάτειν μετὰ ταῦτα, τρίτῃ ὄψις ἐν πῶ ὑπνῶ ἐγένετο, τὴν οἱ μάχοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τε οἱ πάντας ἀνθρώπους· ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε· ἐδόκει ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῶν, ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν, μετὰ δὲ ἀφανισθῆναι περὶ τῆ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον.» (Ἡρόδ. Πολύμν. 19).

ἦτοι « Ὅτε ὁ Ξέρξης ἠτοιμάζετο ὡς τάχιστα νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, εἶδε καθ' ὑπνῶν τρίτον ὄνειρον, ὅπερ ἀκούσαντες οἱ μάχοι ἀπεφάνθησαν ὅτι τοῦτο ἀπέβλεπεν ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, καὶ ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔμελλον νὰ γείνωσιν ὑπήκοοι τοῦ Ξέρξου. Ἡ δὲ ὄψις ἦτο τοιαῦτα. Ὁ Ξέρξης κοιμώμενος εἶδεν ὅτι ἦτο ἐστεφανωμένος μὲ θαλλὸν ἐλαίας, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ μεγάλου τούτου κλάδου κλαδίκοι ἐλαίας ἐπεκτείνοντο ἐφ' ἅπασαν τὴν γῆν, ἀλλ' ὅτι μετὰ ταῦτα ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν κείμενος οὗτος στέφανος ἐγένετο ἀφαντος.» (Ἐνταῦθα σημειωτέον ἐν παρόδῳ, ἡ ὅτι οἱ μάχοι ἀπεσιώπησαν τὴν ἐξήγησιν τῆς λέξεως «ἀφανισθῆναι» ἢ, τὸ καὶ πιθανώτερον, ὁ Ξέρξης διηγῆθαι τὸ ὄνειρόν του μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας του.)

Ἀλλὰ μεθ' ὧν τὰς προετοιμασίας τοῦ Ξέρξου, οἱ Ἀθηναῖοι οὐδόλως ἀπεδειλίασαν, καίτοι οἱ πρῶτοι χρησιμοὶ τῶν Δελφῶν ἦσαν πρὸς αὐτοὺς λίαν ἀπειλητικοί. «Τοῦτο δ' ἐνόμιζον μεγάλην συμφορὰν, (καθόσον τὸ πάλαι αἱ εὐμενεῖς ἢ δυσμενεῖς χρησιμοδοσία,

ἠδύναντο νὰ ἐπενεργήσωσι σφόδρα ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν μαχομένων). Ἀλλ' ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ ἀμηχανίᾳ αὐτῶν, ὁ Τίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδροβούλου, εἷς τῶν μάλλον διακεκριμένων πολιτῶν τῶν Δελφῶν, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ λάβωσιν εἰς χεῖρας κλάδους ἐλαίας καὶ νὰ προσέλθωσι καὶ δεύτερον ὡς ἰκέται εἰς τὸν νεκόν. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε, τῇ συμβουλῇ ταύτῃ ἐπόμενοι, ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ οὕτω πωρ:

« Καταξίωσον, ὦ Ἄναξ Ἀπόλλων, ἴνα, πρὸς τιμὴν τῶν ἰκετηρίων τούτων κλάδων, οὓς φερομέν σοι κρατοῦντες, παράσχῃς ἡμῖν χρησμὸν εὐνοϊκώτερον τῇ πατρίδι, ἄλλως δ' οὐκ ἐξερχόμεθα τοῦ ἱεροῦ σου, ἀλλ' ἐνταῦθα μέχρι θανάτου διαμενοῦμεν.»

« Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο. Προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευε σφι ἰκετηρίας λαβοῦσι δεύτερα αὐτῆς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἰκέτας. Πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι: Ὄναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεῖς τὰς ἰκετηρίας τὰς δε τὰς τοὶ ἤκομεν φέροντες. Ἡ οὕτω ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆδε μενέομεν ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν. (Ἡρόδ. Πολύμν. 141).

Κατὰ συνέπειαν δὲ τούτων ἡ πρόμαντις ἐχρησιμοδότησεν αὐτοῖς ἠπιώτερα, ἄπερ ἀντιγράψαντες οἱ ἀπεσταλμένοι καὶ παραλαβόντες ἐπανήλθον εἰς Ἀθήνας.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἱστορικῷ ἀναγινώσκωμεν καὶ τάδε:

« Ἦκον δέ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίας ὀλίγοι τινές, βίου τε δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι· ἄγοντες δὲ τούτοις ἐς ὄψιν τοῦ βασιλέως, ἐπυθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιόειεν· εἷς δὲ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα· οἱ δὲ σφι ἔλεγον ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θεῶν ῥέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν· ὁ δὲ ἐπέειρετο ὅτι τὸ ἀέθλον εἴη σφι κείμενον, περὶ δὲ αὐτῶν ἀγωνίζονται· οἱ δ' εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. Ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην γενναῖα ὁσάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δειλίην ὠφελε πρὸς βασιλέως. Πυθανόμενος γὰρ τὸ ἀέθλον ἐδὸν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν εἰπέ τε ἐς πάντας τάδε. Παπαί, Μακρόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἱ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς! » (Ἡρόδ. Θύραν. 26).

ἦτοι « Ἐν τῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πορείᾳ τοῦ Ξέρξου προσήλθον ὀλίγοι τινὲς πτωχοὶ πρόσφυγες ἀπ' Ἀρκαδίας, ζητοῦντες πόρον ζωῆς διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν των. Ὅτε δὲ τοὺς ἐπαρουσίασαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, εἷς ἐκ πᾶν Περσῶν ἀπὸ μέρους τῶν ἄλλων τοὺς ἠρώτησε τί ἔκαμνον τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ Ἑλληνας. Ἐφορᾶζον, ἀπήντησαν οἱ πρόσφυγες τὰ Ὀλύμπια καὶ θεωροῦν τοὺς γυμνικοὺς καὶ ἵππικοὺς ἀγῶνας. Καὶ τί εἶνε τὸ βραβεῖον τῶν ἀγῶνων τούτων; Ἠρώτησεν ὁ Πέρσης. Ἐκείνοι δ' εἶπον, στέφανος ἐλαίας. Τότε ὁ Τριτανταίχμης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταβάνου, ἐκφράσας γνώμην εὐγενεστάτην, κατηγορήθη ὡς δειλὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ. Διότι ἀκούσας οὗτος ὅτι τὸ ἀέθλον ἦτο ἀπλοῦς στέφανος ἐλαίας καὶ οὐχὶ χρήματα, δὲν ἠδυνήθη νὰ σιωπήσῃ, ἀλλ'

ἐξεφώνησε πρὸς ὅλους τὰς: Βαβαί! Μαρδόνιε· ὅποιον ἀνδρῶν ἐναντίον ἔφερες ἡμᾶς νὰ πολεμήσωμεν, ἀνδρῶν ἀγωνιζομένων οὐχὶ περὶ χρημάτων, ἀλλὰ περὶ ἀνδρίας! »

Ὁ φιλόσοφος Ἐπιμενίδης προσκλήθεις ὑπὸ τοῦ Σόλωνος εἰς Ἀθήνας, ἔνα καθαρίσει αὐτὰς ἀπὸ τοῦ Κυλωνείου ἄγους, οὐ μόνον διεσκέδασε τὴν δεισιδαιμονικὴν τῶν Ἀθηναίων φόβον καὶ τὰ διάφορα φάσματα, ἅτινα κατεῖχον τότε τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ ἐδοθήθη τὸν Σόλωνα εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς νομοθεσίας του σύνταξιν. Ὅτε λοιπὸν ἤτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσει, οἱ Ἀθηναῖοι, πρὸς τεκμήριον τῆς εὐγνωμοσύνης των, προσέφερον αὐτῷ χρήματα πολλὰ καὶ μεγάλα τιμᾶς· ἀλλ' ὁ Ἐπιμενίδης οὐδὲν ἄλλο αἰτησάμενος, ἀλλὰ μόνον ἓνα κλάδον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας, λαβὼν αὐτὸν ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα του Κρήτην.

« Ἐπιμενίδης μὲν οὖν μάλιστα θαυμασθεὶς καὶ χρήματα δίδόντων πολλὰ καὶ τιμὰς μεγάλας τῶν Ἀθηναίων, οὐδὲν ἢ θαλλὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας αἰτησάμενος καὶ λαβὼν ἀπήλθεν. » (Πλουτάρχ. Σόλων XII.)

Ὅτε ὁ Μιλτιάδης διὰ βραβεῖον τῶν ἀνδραγαθιμάτων αὐτοῦ καὶ ἐκδουλεύσεων πρὸς τὴν πατρίδα ἐζήτησε στέφανον ἐλαίας μόνον, ὁ δημοκλόαξ Σωχάρης ἀντέστη εἰς τὴν αἴτησίν του καὶ, οὐκ εὐγνωμόνως πρὸς αὐτὸν φερέμενος, ἐξεφώνησε ταύτας τὰς λέξεις: « Ὅταν γὰρ μόνος ἀγωνισάμενος, ὦ Μιλτιάδη, νικήσης τοὺς βαρβάρους, τότε καὶ τιμᾶσθαι μόνος ἀξίος. » (Πλουτ. Κίμων. γIII.). Ἀπάντησις ἀδικοτάτη, καὶ τοι τότε ἀρέσασα τῷ δήμῳ καθ' ὅσον ὁ στρατηγός, καὶ πολλῶ μᾶλλον ὁ στρατάρχης, ὡς συνενῶν μετὰ τῆς στρατιωτικῆς εὐτολμίας τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν περινοιαν, ἅτινα συνεπιφέρουν τὴν νίκην ἐν ταῖς μάχαις, ἀξιοῦται αὐτοδικαίως καὶ ἰδιαίτερας ἀνταμοιβῆς.

Ἡ ἐλαία εἶνε ἐξ ὄλων τῶν καρπιμῶν δένδρων τὸ μᾶλλον ἀρχαιότερον καλλιερρηθέν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰακώβ, ἐξήγαγον ἤδη ἔλαιον ἐκ τοῦ καρπού αὐτῆς. Παρατηρήθη δ' ὅτι καὶ αἱ πολυπληθεῖς ρίζαι τοῦ δένδρου τούτου διατηροῦνται ἐντὸς τῆς γῆς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας.

Ἐμ. Γιαννακόπουλος.

Ο ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ Κ. ΦΕΛΤΩΝ.

Εἷς τῶν διασημοτέρων λογίων καὶ Ἑλληνιστῶν τοῦ νέου κόσμου ὁ καθηγητὴς Κορνήλιος Κ. Φέλτων ἐγεννήθη εἰς Οὐέστ Νισύβερνι τὴν 6 Νοεμβρίου 1807, ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1862 εἰς Κέστερ τῆς ἐν Βορείῳ Ἀμερικῇ Πενσυλβανίας, ὅπου ἀπὸ τῆς Κανταβριγίας μετέβη, ὅπως ἐν τῷ κλίματι ἐκεῖνῳ ζητήσῃ τὴν ἀνάκτησιν τῆς κλονισθείσης υγείας του. Ἐτελεύτησε δὲ προῶως, ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τῶν κόπων, οὓς ὁ

ἔρωσ τῶν γραμμάτων τῷ ἐνέπνεε καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα νέα ἔργα του ἐμελλον νὰ λαμπρύνωσιν ἐπὶ μᾶλλον τὴν φήμην, ἣν δικαίως ἔχαιρε. Τὸν Κ. Φέλτωνα κατὰ πρῶτον ἐγνωρίσαμεν ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1853 καὶ μετ' αὐτοῦ πολλάκις περιωδύσαμεν τὰ πεδία τῶν Μαραθωνομάχων, τὰς ἀθανάτους Θερμοπόλεις καὶ τὴν γῆν ἐκεῖνην, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ ἄψυχον μάρμαρον ἔλαβε πνοὴν ὑπὸ τὴν σμίλιν τοῦ Φειδίου καὶ ἡ σάνις ἐξωσπονήθη ὑπὸ τῆς γραφίδος τοῦ Ἀπελλοῦ.

Ὁ Κορνήλιος Κ. Φέλτων ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας καὶ ἀπεφοίτησε πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Φοιτητῆς ὢν συνέταττε περιοδικὸν σύγγραμμα φιλολογικὸν «Harvard Register» ἐπικαλούμενον, ὅπου θησαυρίζονται πολλὰ περὶ τῆς καταστάσεως, ἱστορίας, πολιτείας, τέχνης καὶ λογίων τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἔθνους. Κατὰ τὸ 1827 διωρίσθη καθηγητῆς εἰς ἐν τῶν ἀνωτέρων ἐν παιδευτηρίων τῆς Νέας Ὑόρκης, μετὰ δὲ ἔτι ὑφηγητῆς τῆς λατινικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας, εἶτα τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ κατὰ τὸ 1832 καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Ὁ Φέλτων κατὰ τὸ 1833 ἐξέδοτο τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου μετὰ φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν σχολίων καὶ χαλκογραφῶν τοῦ Φλάξμαν· πολλὰς δὲ ἐκδόσεις κατὰ καιροὺς ἐποίησεν τοῦ πολυτίμου τούτου βιβλίου μετ' ἐπιδιορθώσεων καὶ προσθηκῶν. Τὸ 1840 μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε τὸ περὶ «Γερμανικῆς Φιλολογίας» τρίτομον σύγγραμμα τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Menzel, κα

Κορνήλιος Κ. Φέλτων.

« Ἀνθολογίαν » ἐκ τῶν περιφημοτέρων πεζῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος, μετ' Ἀγγλικῶν σχολίων καὶ λεξικοῦ. Ἐξέδωκε τὸ 1841 « Τὰς Νεφέλας » τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους μετὰ προλεγομένων καὶ σχολίων, αἵπερ μετετυπώθησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Μετὰ δύο ἔτη ὁ Φέλτων, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Σήερ καὶ Ἐδουαρδς, μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε « Συλλογὴν τῶν ἐν τῇ Γερμανικῇ γλώσσῃ ἀνθρωποτέρων γραμματολογικῶν καὶ κλασικῶν πραγματειῶν » ἀκλόουθως συνειργάσθη μετὰ τοῦ περιφήμου ποιητοῦ καὶ φίλου του Λόγκεφλω πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἐξόχου συγγράμματος « Περὶ Ποιητῶν καὶ Ποιήσεως ἐν Ἀμερικῇ », ὅπερ ἐδημοσιεύθη τὸ 1845. Κατὰ τὸ 1847 ἐξέδωκε τὸν Πανηγυρικὸν τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Αἰσχύλου, μετὰ προλεγομένων καὶ Ἀγγλικῶν σχολίων, δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου ἐποίησατο τὸ 1854, τοῦ δὲ τελευταίου τὸ 1859. Τὸ 1849 μετέφρασεν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τὸ ἀξιόλογον καὶ πολυσελίδον σύγγραμμα τοῦ Γάλλου Guyot, « Ἡ Γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος », εἶτα ἐξέδωκε « Τὰς Ὅρνιθας » τοῦ Ἀριστοφάνους, μετὰ προλεγομένων καὶ Ἀγγλικῶν σχολίων, αἵπερ μετετυπώθησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ 1852 ἐξέδωκε πολῦτιμον συλλογὴν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ προκατόχου του Καθηγητοῦ Ρορκίν μετὰ συντόμου βιογραφίας, καὶ Συλλογὴν ἐκ τῶν Ἑλλήνων Ἱστοριογράφων κατὰ χρονολογικὴν τάξιν. »

Ἐκτὸς τῶν ρηθειῶν πολιτικῶν ἐκδόσεων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἃς ὁ Ἑλληνιστὴς Φέλτων ἐπεχείρησε καὶ τὰς ὁποίας οὐ μικρὸν ἐξετίμησαν οἱ νεώτεροι φιλόλογοι διὰ τὰ ἐν αὐταῖς ὑπ' αὐτοῦ προστεθέντα σχόλια, συνέγραψεν « Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν μέτρων, » τὴν « Βιογραφίαν τοῦ στρατηγοῦ Βατον », « Περὶ Πνευματισμοῦ » καὶ « Συλλογὴν εἰς πεζὸν καὶ ἑμμετρὸν λόγον ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων. » Πρὸς τούτοις δὲ ἄρθρα πολλὰ καὶ πραγματεῖαι καταχωρισθεῖσαι εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νέα Ἑλλάς ἦτο τὸ κύριον αὐτοῦ μέλημα καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν σπουδῶν του. Συντάκτης τῶν εἰς τὴν Νέαν Ἀμερικανικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, κατεχώρισε πολλὰς πραγματείας πλείστου λόγου ἀξίας. Ἡ περὶ Ἀττικῆς, ἡ περὶ Δημοσθένους, ἡ περὶ Εὐριπίδου καὶ ἡ περὶ Ἀθηνῶν εἶνε προϊόντα τοῦ εὐφυοῦς καὶ ἀνεξαντλήτου καλῶν του. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀσχολούμενος ἔγραψεν ἡμῖν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1858 τὰ ἑξῆς: — « Ἐτελείωσα καὶ ἀνεγνώσα τὰ δοκίμια τῆς περὶ Ἀθηνῶν πραγματείας μου, ἣν ἔγραψα διὰ τὴν νέαν Ἐγκυκλοπαιδείαν. Τοῦτο μοι ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ σοὶ ἐρωτήσω, ἂν εἶνε δυνατόν νὰ λάβωμεν γεγονότα καὶ ἔγγραφα ὅπως ἐτοιμάσωμεν συντόμους βιογραφίας τινῶν τῶν περιφημοτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν οὐδεμιᾷ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ μέχρι τοῦ νῦν ἔγραψαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ νομίζω ὅτι ἤθελεν εἶσθαι λίαν ἐπιθυμητὸν ἡμεῖς πρώτοι τοῦτο νὰ πράξωμεν. Σκοπεῖω νὰ γράψω ἀπ' εὐθείας εἰς Ἀθήνας, ἵνα προμηθευθῶ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ πλουτίσῃ ἢ ἔχω ἀνὰ χεῖρας πολῦτιμον ὕλην. Ὅτι δὲ σὺ ἔχεις ἢ ἡμπορεῖς νὰ λάβῃς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπτανήσου, ἢ εἴτι ἄλλο πρᾶγμα φιλολογικοῦ χαρακτήρος ἔχεις, καὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκπαίδευσιν, περιγραφὰς ἡθῶν, ἐθίμων, κατὰστάσεως κοινωνικῆς, εἶνε ἅπαντα μεγάλῃς

ἀξίας. Ὅλα σου τὰ φυλλάδια, ἐφημερίδες, ἔγγραφα παντοῦ εἶδους, θέλουσι χρησιμεύσει νὰ διαφωτίσωσι ἐν μέρος τῆς Ἱστορίας, ἀγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον. »

Τριακονταετίαν δόλοκληρον ὁ καθηγητὴς Φέλτων ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν εἰς τὸ ἐν Κανταβριγίᾳ τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστήμιον, θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ φιλολόγων. Δύναται δὲ νὰ ὀνομασθῇ ὁ ἀναμορφωτὴς τοῦ πρὸς τὰς νέας γλώσσας ἀκαδημαϊκοῦ πνεύματος, ὁ Βάϊρων τῶν γραμματολόγων. Ὁ θαυμασμὸς του διὰ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἦτο τοσοῦτον μέγας, ὥστε ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς νέας διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἀναμορφώσεως. Τὸ παρά τοῦ Ἐράσμου ἐγερθὲν μεσοτέρον ἐρράγη ὑπὸ τοῦ Φέλτωνος, καὶ διὰ τοῦ ρήγματος Ἀμερικανοὶ καὶ Εὐρωπαῖοι ἠδυνήθησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπαρῆν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Οἱ Ἀμερικανοὶ φιλόλογοι ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν Φέλωνα, εἶνε οἱ τολμήσαντες τὸ πρῶτον νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ Ἐρασμίου προσκόμματος. Ἡ ἐπανάστασις δὲ αὐτὴ μεγάλως ἐπενήργησε πρὸς τὸν σκοπόν, διότι συνέδεσε στενωτέρον τοὺς Ἀμερικανούς μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἡκούσαμεν αὐτὸν πολλάκις ἀπὸ τῆς ἑδρας ἐξ ἐνὸς ἐνθουσιῶντα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξ ἄλλου παραινούντα καὶ προτρέποντα τοὺς μὲν θέλοντας νὰ σπουδάσωσι τὰς τέχνας νὰ μεταβαίνωσιν εἰς Ἰταλίαν, τοὺς δὲ τὴν φιλολογίαν εἰς Ἑλλάδα. Αἱ συμβουλαὶ του δὲν ἐρρίφθησαν εἰς ἄγονον γῆν· διότι σήμερον βλέπομεν τοὺς μὲν καλλιτέχνας Ἀμερικανούς πορευομένους εἰς Ἰταλίαν, τοὺς δὲ ἐραστὰς τῶν γραμμάτων εἰς Ἀθήνας. Τοῦτο δὲ εἶνε ἀξίον θαυμασμοῦ καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ ἐπὶ τῶν Ἀγγλογερμανῶν Ὁ Μίλων καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ λόγοι ἠδύναντο νὰ ὁμιλῶσι ἑλληνιστὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀμειβάλλομεν ἂν ἡ Ἀγγλία ἤθελε φθάσει τὸ φιλοσοφικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον, εἰ ὁ Ἐρασμος ἤγειρε τὸ σύστημά του μίαν ἐκατονταετηρίδα πρότερον. Ὑπὸ τὸ νέον, ἀλλὰ κατώτερον τοῦτο σύστημα, οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναδείξωσιν ἕνα νέον Σακεσπῆρον. Αἱ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας ὁ Ἐρασμος παρενέβαλεν εἰς τὴν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τοσοῦτον κατεβάρυναν καὶ ἀπεθάρρυναν τοὺς Ἀγγλους, ὥστε οἱ πλείστοι τούτων κατασπαταλῶντες τὸν πολῦτιμον αὐτῶν χρόνον εἰς τὴν μελέτην τῶν νεκρῶν γλωσσῶν, ἀπώλεσαν τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι, τὸν διακρίνοντα τοὺς Ἀγγλους τῆς Ἐλισαβετείου ἐποχῆς. Ὁ Φέλτων τὰ προσκόμματα ταῦτα μελετήσας, ἠγωνίσθη νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὰ καὶ πραγματικῶς ἐπέτυχε. Τοῦτου ἕνεκα τὴν σήμερον βλέπομεν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια, οὐ μόνον νὰ προφέρωσι τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὡς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ νὰ σπουδάξωσι καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν. Τοὺς τοσοῦτους ἀγῶνας τοῦ Φέλτωνος, καὶ τοὶ πρόωρος ὑπὸ τοῦ θανάτου διακοπέντας, ἡμεῖς ἀσπαζόμεθα· διότι θεωροῦμεν αὐτοὺς οἰωνὸν ἄριστον· τοὺς θεωροῦμεν ὡς τὴν ἡὺ νέας Ἀμερικανικῆς φιλολογίας ἀνωτέρας ἴσως τῆς ἐπὶ τοῦ Σακεσπῆρου Ἀγγλικῆς.

Ὅτε κατὰ τὸ 1858 μία τῶν ἐπισημοτέρων ἐταιριῶν τῆς Ἀμερικῆς, σκοπὸν ἔχουσα τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑρῶν Γραφῶν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν, ἐπέμψεν εἰς Ἀθήνας ἕνα ἐκ τῶν ἀνωτέρων αὐ-

τῆς μεταφραστῶν, ὅπως σπουδάσῃ τὴν Νεοελληνικὴν, τινὲς τῶν πεπαιδευμένων Ἀμερικανῶν, τῶν ὁποίων ὁ θαυμασμός περιωρίζετο εἰς τὴν ἀρχαίαν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, προεξάρχοντος αὐτῶν τοῦ συντάκτου « τῆς Ἐφημερίδος τοῦ Ἐμπορίου, » δι' ἑκτενῶν ἄρθρων ἀποδοκιμασάντος τὴν σπατάλην ταύτην, ὡς ἔλεγον, δι' ἄσχυρισθῆσαν ἐν ταύτῃ ὅτι « Ἡ Νεοελληνικὴ διαφέρει τῆς ἀρχαίας ὅσον ἡ Πορτογαλικὴ τῆς Ἰσπανικῆς, καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς Νέας Διαθήκης εἶνε γλῶσσα νεκρά, ἡ δὲ σπουδὴ τῆς Νεοελληνικῆς πάντῃ ἀχρηστος καὶ ἀνωφελὴς εἰς τὸν μεταφραστήν. »

Πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ἀνω λεχθέντων ἡμεῖς ἐγράψαμεν πλείστα ὅσα ἄρθρα ἐν ταῖς ἔφημερίσι τῆς Νέας Ὑόρκης « Τὰ Χρονικά » καὶ « Ἡ Ἐφημερίς τοῦ Ἐμπορίου » (1). Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ σεβάσμιος Φρεδερίκος Thiersch, ὁ μᾶλλον διακεκριμένος τῶν Γερμανῶν Ἑλληνιστῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς Νεοελληνικῆς, ὡς καὶ ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης καθηγητῆς Bowen, ὁ

(1) Ὁ ἐν Παρίσιος σοφὸς Ἀμερικανὸς R. Welsh εἰς τινὰ ἐπιστολὴν τοῦ δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ « Ἐφημερίδι τοῦ Ἐμπορίου, » ὑπὸ χρονίαν 18 Ὀκτωβρίου 1858, ἔγραψε τὰ ἑξῆς:— « Εἰς τινὰ τῶν γαλλικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκπαιδευτηρίων τραγωδίαι τινὲς τῶν ἀρχαίων τραγικῶν Ἑλλήνων παρεστάθησαν ἐσχάτως τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ὅσον καὶ αἱ κωμωδίαι τοῦ Τερεντίου ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Οὐέσμινστερ. Μετάφρασίς τις εἰς ἕμμετρον λόγον, ὅπως οὐδὲν ἐλευθέρα καὶ περιφραστικῇ, τοῦ « Βασιλέως Οἰδίποδος » ὑπὸ Σοφοκλέους, παρασταθεῖσα πρὸ ὀλίγου ἐν τῷ Théâtre Français καὶ ἐφελύσσατο πολυπληθὲς καὶ ἐνθουσιώδεις ἀκροατήριον, ἔχειροκροτήθη ὑπ' αὐτοῦ. Πρὸ ἡμερῶν Γάλλοι ἱερεῖς ἔγραψαν ἐπιστολάς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων κλασικῶν.

Ἐγὼν ὑπ' ὄψιν πάντα ταῦτα, δύνασαι νὰ φαντασθῆς ὅτι αἱ περὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης συζητήσεις ἐν τῇ « Ἐφημερίδι τοῦ Ἐμπορίου » ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν μου. Ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἐσπούδασα τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ περὶ τὰ 1808 ἠκροάσθην μαθήματα τῆς Νεοελληνικῆς. Ἐπειδὴ ὡς ἐντιμὸς ἐφημεριδογράφος προσθεύεις τὴν ἀρχὴν ὅτι ἕκαστος δύναται ἐπιθεώρως νὰ ἐκφράσῃ τὰς πεποιθήσεις του, ἕνεκα τούτου θέλεις μὲ συγχωρήσει ἐὰν, συμμεριζόμενος τὰς ἰδέας τοῦ κυρίου K. . . ἐτόλμησα νὰ καθυποβάλω ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ τὰς ἐπομένους ἐρωτήσεις εἰς τὸν κύρ. Hase, τὸν περιφημὸν καθηγητὴν τῆς Νεοελληνικῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, φύλακα τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν χειρογράφων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Βιβλιοθήκης, μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας καὶ πλείστον ἄλλων ἀκαδημιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς ὁποίας ἐπισυνάπτω ἤδη μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἀναγομένων ἀπαντήσεων.

Α'. Διαφέρει ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ τῆς νεωτέρας; Ὁχι. Β'. Εἶνε οὐσιωδῶς μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα; Ναί, ὑπάρχει ὁμοίως διαφορὰ ὡς πρὸς τοὺς ἀναλυτικὸς τύπους ἀντὶ τῶν ἀρχαίων συνθετικῶν, καὶ διὰ τὰς διαφόρους ξένας λέξεις, αἵτινες ἀναγκαστικῶς εἰσῆχθησαν ἐν τῇ νεοελληνικῇ. Γ'. Δύναται ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ νὰ ὀνομασθῇ γλῶσσα ζῶσα; Ναί, μὲ τὸν ἀνω εἰρημῶν περιορισμὸν. Δ'. Ἡ γνώσις τῆς νεοελληνικῆς εἶνε ἐν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ εἰς τὸν μεταφραστὴν τῆς Νέας Διαθήκης; Ναί, μάλιστα ἡ γλῶσσα αὕτη εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαία. Ἡ Νέα Διαθήκη εἶνε τὸ ἀρχαιότερον βιβλίον ὃ ἐγράφη ἐν τῇ νεοελληνικῇ, διότι κατὰ πρῶτον ἐν αὐτῇ εἰσῆχθη ἡ νέα φρασεολογία τῆς νεοελληνικῆς. Ε'. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἐννοοῦσι τὴν ἀρχαίαν; Ναί, τοῦλάχιστον ὑπὸ γενικὴν ἐποψίν, ἐὰν οὐχὶ λεπτομερῶς.

ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου καθηγητῆς Blackie, ὁ κύριος Murray καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἄλλὰ τὸ ἄρθρον, ἕπερ ὁ καθηγητῆς Φέλτων ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἔφημερίδι « ὁ Ταχυδρόμος », εἶνε ὁ ὠραιότερος στέφανος, τὸν ὁποῖον χεῖρ ξένη ἠδύνατό ποτε νὰ πλέξῃ ὑπὲρ τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς τῆς ἀρχαίας γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, τῆς Νεοελληνικῆς. Λυπούμεθα ὅτι οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ τόπος ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ προσφέρωμεν τὴν μετάφρασιν ὀλοκλήρου τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Φέλτωνος· χάριν ὁμοίως τῶν φιλομούσων ἀναγνωστῶν τοῦ Μέντορος παραθέτομεν τὴν ἐξῆς περικοπήν:— « Ἄλλ' εἶνε περιττόν, » λέγει ὁ Φέλτων, « νὰ φέρωμεν ἔτι πλείονας μαρτυρίας πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀνάγκης τῆς σπουδῆς τῆς Νεοελληνικῆς. Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε ἡ γλῶσσα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· ἡ λαλουμένη καὶ γραφομένη γλῶσσα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἡ γλῶσσα τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἔμπορίου τοῦ ὠραιότερου μέρους ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου· ἡ γλῶσσα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος· ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ πλείστα ὅσα ὁμιλία ἀπαγγέλλονται ἐτησίως ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐνώπιον ἑπτακοσίων φοιτητῶν » εἶνε ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ ὁ σεβάσμιος Μισαήλ καὶ ὁ εὐγλωττος Μητροφάνης κηρύττουσιν ἐνώπιον πολιπληθῶν ἀκροατηρίων ἐν ταῖς μητροπόλεσιν αὐτῶν· ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ ὁ Βάμβας, ὁ Τρικούπης καὶ ὁ Ἀργυρόπουλος ἔγραψαν καὶ ἐξέφωνῆσαν τοὺς ἀξιωματικὸν ἐπικηδεῖους λόγους τῶν ἐπὶ τῶν ἐνδόξως τεθνεῶτων· ἡ γλῶσσα τῶν ἀθανάτων ἐκείνων Ὀμήρων τῶν ὁρέων τῆς Ἑλλάδος, τῶν κλεπτῶν ποιητῶν· ἡ γλῶσσα τοῦ ἀφελοῦς καὶ κομψοῦ Χριστοπούλου, τοῦ δημοτικωτάτου Σολωμοῦ, οὗτινος ὁ τελευταῖον συμβὰς θάνατος ἐκάλυψε διὰ μελανοῦ πέπλου τὸ μειδίων στερέωμα τῶν Ἰονίων νήσων· ἡ γλῶσσα τοῦ πατριωτικοῦ Ρῆγα, ὅστις πρῶτος ὑπεκίνησε τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἔπεσε θύμα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του, καὶ τοῦ πεπαιδευμένου Παγκαβῆ, καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου καὶ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, τοσοῦτον ἀξίου ἐν τῇ διπλωματίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ· ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ ὁ μακρὸς Μανούσος ἔθελε τὰς καρδίας πολυαριθμῶν φοιτητῶν, ὅτε διὰ τῆς εὐφραδοῦς αὐτοῦ εὐγλωττίας διηγείτο τὰ ἐνδοξα κατορθώματα τῶν προπατόρων του· εἶνε ἡ γλῶσσα ἐν ᾗ ὁ Τρικούπης, ὁ φίλος τοῦ Βύρωνος, ὁ τοσοῦτον ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύων τὸ ἔθνος του ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔγραψεν ἐσχάτως τὴν ἐκ τεσσάρων τόμων λαμπρὰν καὶ κλασικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· καὶ τέλος ἡ γλῶσσα ἐνὸς νέου ποιητοῦ, τοῦ ἀνατέλλοντος ἀστέρος τῶν Ἰονίων νήσων, προωρισμένου νὰ χύσῃ νέαν λάμψιν ἐπὶ τῶν κλασικῶν ἐκείνων ἀκτῶν, τοῦ περικλεοῦς καὶ ἀθανάτου Βαλαωρίτου! »

Ὁ θάνατος τοῦ Φέλτωνος εἶνε μεγάλη ἀπώλεια δι' ἄληθιν τὴν Ἀμερικὴν, ἰδίως δὲ διὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ δεδοκιμασμένον πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖον οὗτος ἐκόσμη. Εἶνε ἀπώλεια διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἣν ὡς ἄλλην πατρίδα του ἠγάπα καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας πολλὰ ἐμόχθησε, πολλὰ ἔγραψε καὶ πολλὰ ὠμίλησε· καθ' ἣν ἐποχὴν μάλιστα διάσημοι συγγραφεῖς, δυσμενῶς κατὰ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος διακείμενοι, ἐξετόξευον πικρὰς καὶ ἀδίκους κατ' αὐτῆς μομφάς. Δις αὐτὸς ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα μὲ ἀκαμίον ἐνθουσιασμόν, ἔγραψε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του τῷ 1854 πρὸς τὸν φίλον του φιλέλληνα Χάου τὰ ἑξῆς!— « Δὲν δύναμαι νὰ σοῖ!

περιγράψω τὴν ἄπειρον εὐχαρίστησιν, ἣν ἐδοκίμασα κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας, καθ' οὓς διέμεινα ἐνταῦθα, καί, ἂν ἀντικείμενα ἀγαπητὰ δὲν μὲ εἴλικον πρὸς τὴν πατρίδα μου, ἤθελον λυπηθῆ πολλὸν ν' ἀφῆσω τὰς λαμπρὰς σκηνάς, τὰ ζωγραφικώτατα ὄρη, τὰς ὠραίας κοιλάδας, τὰ θαυμάσια μνημεῖα παρελθούσης δόξης καὶ τὴν φιλόξενον καὶ προσφιλῆ ταύτην κοινωνίαν.» «Ὅτε δὲ ὁ λόρδος Κάρλαϊλ ἐδημοσίευσεν τὸ γνωστὸν περὶ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ἡμερολόγιόν του, ὁ Φέλτων ἔσπευσεν ἐν νέᾳ ἐκδόσει παρ' αὐτοῦ γενομένη ἐν Ἀμερικῇ ν' ἀντικρούσῃ τὸν εὐγενῆ λόρδον διὰ τὰς ἀδίκους περὶ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων κρίσεις του. Ἐν δὲ τοῖς προλεγόμενοις τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τοῦ Σμίθ λέγει πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς ἄξια σημειώσεως. «Ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας εἶνε δι' ὅλον τὸν περρωτισμένον κόσμον ἐν τῶν ἰσχυροτέρων μέσων πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ πολιτικὰ καθιδρύματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶνε ἄξια μεγάλης μελέτης παρ' ἅπασιν τοῖς ἐλευθέροις λαοῖς. Ἡ μελέτη αὕτη καθίσταται πρὸ πάντων ἀναγκαιοτέρα δι' ἡμᾶς τοὺς Ἀμερικανούς. Τὴν δὲ ἑλληνικὴν φιλολογίαν ὀρεῖλουσι πάντες νὰ σπουδάζωσιν, ἰδίως δ' ὁ δημοκρατικὸς τῆς Ἀμερικῆς λαός. Μόναί δέ, πλην μόναί αἱ συνταγματικαὶ κυβερνήσεις, ὡς αἱ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι τὸ πνεῦμα ὅπερ οἱ ἱστορικοὶ, οἱ ῥήτορες καὶ οἱ ποιηταὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐμπνέουσιν... Οἱ ἀγῶνες τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὲρ ἀνακτήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ἔτυχον τῆς συμπαθείας καὶ βοήθειας τῶν Ἀμερικανῶν, ἐνῶ τὰ Χριστιανικὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης κατέτρεχον τὸ ὡς αὐτὰ Χριστιανικὸν ἔθνος, ὅπερ γενναίως ἐπάλαιον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας.»

Ὁ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀκραϊνῆς αὐτοῦ ἔρωσ διαικρίνεται καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τοῦ Σμίθ. ἦν διὰ προλεγόμενων καὶ προσθηκῶν ἐπλούτισε καὶ ἐξηκολούθησε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, καὶ ἔτι εἰς διαφόρους δημοσίας παραδόσεις του, ἐν αἷς προσεπάθησε πάντοτε νὰ παραστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ εὐνοϊκὴν ἔποψιν. «Ἡ πτώσις καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς Ἑλλάδος» ὑπῆρξε μία τῶν ὠραιότερων τῶν ὄσων ποτὲ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀπήγγειλε παραδόσεων.

Ὁ ζῆλος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία του μάλιστα νὰ ἐμφυχώσῃ πᾶν ὅ,τι ἔτεινεν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ὑπερέβαινε πᾶν ὄριον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περικλεοῦς ἡμῶν ποιητοῦ Σολωμοῦ, ἐπεχείρησα νὰ μεταφράσω ἀγγλιστὶ τὸν γνωστὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν διθύραμβόν του, ἵνα δώσω εἰς τοὺς Ἀμερικανούς ἰδέαν τινὰ τοῦ ὕψηλοῦ τούτου ποιήματος· ἀλλὰ συναισθανόμενος τὰς ἀνεπαρκεῖς δυνάμεις μου καὶ μὴ τολμῶν νὰ δημοσιεύσω αὐτὸν πρὶν ἢ ἀκούσω τὴν γνώμην τοῦ κ. Φέλτωνος, ἔπεμψα πρὸς αὐτὸν τὴν μετάφρασίν μου, ἣν συνώδευσα μὲ τὰς ἀκολουθούσας λέξεις: «Σὰς παρακαλῶ νὰ διεξέλθῃτε τὴν ἐσώκλειστον μετάφρασιν καὶ ὡς διδάσκαλος καὶ φίλος μου νὰ μοὶ εἴπητε ἂν αὕτη εἶνε ἄξια δημοσιεύσεως.» Ὁ κύρ. Φέλτων μοὶ ἔπεμψε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν:

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεῦχ. ΚΘ').

Ἐν Κανταβριγία, Ὀκτωβρίου 10, 1857.

Φίλιτατέ μοι:

Ἀνέγνωσα μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας τὴν παρὰ σοῦ γενομένην μετάφρασιν τῆς ὠδῆς τοῦ διακεκριμένου συμπατριώτου σου Σολωμοῦ. Ὁ τελευταῖον συμβὰς θάνατος αὐτοῦ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὰ πρῶτα αὐτοῦ ποιητικὰ ἔργα, δι' ὧν ἐνεθάρρυνε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἐθνικότητος ἀγῶνα. Χαίρω πολλὸν ὅτι σκοπεύεις νὰ δημοσιεύσῃς διὰ νέας ἐκδόσεως τὸ περίφημον τούτο ποίημα, ὅπερ πάντοτε θέλει κατέχει ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὴν φιλολογίαν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ποιήματος εἶνε θούριον, καὶ μολονότι ὁ ποιητὴς ἦτο πολὺ νέος, ὅτε ἔγραψεν αὐτό, ἢ εὐφράδεια, ἢ γραφικὴ δύναμις, ἢ δεινότης περὶ τὴν περιγραφὴν, ἀποδεικνύουσιν ὑψιστον ποιητικὸν νοῦν ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καλλιτέρων αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ἀντάξιον τοῦ θέματος, ὅπερ ἐπραγματεύθη. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ μικρόν σου βιβλιάριον θέλει γίνεαι εὐπρόσδεκτον παρὰ πάντων τῶν λογίων, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος εἶνε προσφιλὲς καὶ τῶν ὁποίων ὁ θαυμασμὸς δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς δόξαν, ὡς ἐπίσης θέλει εἶσθαι εὐπρόσδεκτον καὶ ὠφέλιμον πρὸς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ σπουδάσωσι τὴν ζωσαν γλώσσαν τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν τὸ ποίημα ἔσεται σπουδαιότερον τῶν τελευταίων ἑλληνικῶν φιλολογικῶν ἔργων. Τὸ ὕψος του εἶνε δημοτικώτερον ἢ τὸ τῶν καθηγητῶν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀληθέστερον καὶ φαινότερον ἀντανακλᾷ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ. Καθὼς δὲ ἀφορᾷ τὴν μετάφρασιν εἶνε λίαν ἐπιτυχῆς αὕτη.»

Τοιοῦτός τις ὑπῆρξεν ὡς πρὸς τὰ φιλολογικὰ ἔργα καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀκραϊνῆ καὶ φιλελεύθερα αἰσθήματα ὁ κ. Φέλτων, τὸν ὁποῖον οὐ μόνον οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν πολυτρόπως κατὰ καιροὺς ἐτίμησαν ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος τοῦ ἐν Κανταβριγία πανεπιστημίου, ἀναγνωρίζουσα τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν ὠθησιν, ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, διώρισεν αὐτὸν τῷ 1859 Πρύτανιν. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ἀνὴρ ἀγαθός, ἀριστος οἰκογενειάρχης, φίλος πολῦτιμος, ἀκέραιος πρὸς τὴν μάθησιν, αἶε ἐπησχολεῖτο εἰς διανοητικὰς ἐργασίας, καὶ τὸ πνεῦμά του δὲν ἀνεπαύετο· οἱ δὲ γνωρίζαντες αὐτὸν δύνανται νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι ὁ θάνατός του ἀφίνει διὰ τὴν φιλολογίαν κενὸν μέγα, ὅπερ δυσκόλως θέλει πληρωθῆ. Ἡ σπουδὴ ἦν ἡ μόνη αὐτοῦ ἀσχολία καὶ διασκέδασις· τὴν δὲ ἰσχυράν αὐτοῦ ἰδιοσυγκρασίαν κατέβαλεν ὁ πολυκάματος οὗτος βίος, ὃν διήγαγεν. Ἀπὸ πρωίας μέχρι βαθείας νυκτὸς εὑρισκέ τις αὐτὸν ἐν μέσῳ βιβλίων ἢ μὲ τὸν κάλαμον εἰς τὴν χεῖρα.

Εἰς τσαῦτα δείγματα γενικῆς λύπης καὶ συμπαθείας, ἅτινα ὁ θάνατος τοῦ Φέλτωνος ἐπροξένησεν, ἂς ἐπιτραπῆ καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐκπληροῦντες ἱερὸν καθήκον, νὰ προσφέρωμεν, ἂν καὶ μικρόθεν, τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὴν μνήμην σοφοῦ διδασκάλου καὶ φίλου, οὗτινος ἡ φιλία καὶ ἀγάπη θέλουσι μένειν διὰ παντὸς, ἐγκεχεραχμένα εἰς τὴν εὐγνώμονα ἡμῶν καρδίαν.

Γ. Δ. Κ.

18.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Κεφάλαιον Γ'. (1)

Πρώτη ἐκδρομή τῶν Κερκυραίων.

Ὁ Χερσικράτης μετὰ τὴν ἐσωτερικὴν εὐταξίαν καὶ καλλωπισμὸν τῆς πόλεως προσέθετο νὰ ἀυξήσῃ τὴν ἰσχὴν τῶν νησιωτῶν. Κατ' ἀρχὰς διηύθυνε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ἀεβυρωνῶν, ἐχθρῶν ἀσπόνδων τῶν Κερκυραίων, οἵτινες ἐξεληθόντες νικηταὶ ἠνάγκασαν τοὺς πρώτους ἢ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν των ἢ νὰ ὑποκύψωσι εἰς τὸν ζυγὸν μέρος ὅθεν ἐξ αὐτῶν ἐγκατέλιπον τὴν πατρίδα των, ἄλλοι δὲ ὑπετάχθησαν εἰς νόμους, ὑπὸ τῶν νικητῶν ἐπιβληθέντας.

Ἡ πρώτη αὐτῆ νίκη τῶν Κερκυραίων δι' ἡγεῖρεν εἰς αὐτοὺς τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, συγκαίως πολὺ ὀλεθρίαν, τοῦ νὰ ἀυξηθῶσιν. Ἐπεμφαν ὡς ἐκ τούτου ἀποικίαν εἰς Ἐπίδαμον, ἥτις μετὰ ταῦτα ἐκλήθη, κατὰ τὸν Στράβωνα, Δυρράχιον. Ὁ Θεουκυδίδης ἀποδίδει εἰς τοὺς Κερκυραίους τὴν σύστασιν τῆς ἀποικίας ταύτης, ὑπὸ τὴν ἄδηγίαν ὅμως Φαλλίου τοῦ Κερυνθίου, ὅστις ὠδήγησε μετ' αὐτοῦ Κορινθίους τε καὶ Δωριεῖς. Οἱ Ἐπίδαμιοι ἀνεγνώριζον μητρόπολιν των τὴν Κόρινθον, καίτοι οἱ Κερκυραῖοι τὰ ἐναντία διίσχυρίζοντο.

Οἱ Κερκυραῖοι ἐκτίσαν ἀκολούθως τὴν Ἀπολλωνίαν, ἀλλὰ, κατὰ τὸν Στράβωνα, μετὰ τῶν Κορινθίων. Ὁ Θεουκυδίδης δὲ ἀναγνωρίζει εἰρήν τούς τελευταίους ὡς ἰδρυτὰς τῆς Ἀπολλωνίας. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ἐπίσης τοὺς Κορινθίους. Ὁ Διόδωρος, τὴν γνώμην ταύτην συμμερίζομενος, δίδει τὸ ὄνομα τῆς Κορίνθου εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν. Ὁ Πασανίας ἀποδίδει τὴν ἐκδρομὴν ταύτην εἰς τε τοὺς Κορινθίους καὶ τοὺς Κερκυραίους.

Ἐὰν ὅμως οἱ συγγραφεῖς διχογνωμονῶσιν ὡς πρὸς τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἐπιδάμου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας ὑπὸ τῶν Κορινθίων ἢ Κερκυραίων, τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα μαρτυροῦσι τοῦλάχιστον ὑπὲρ τῶν τελευταίων. Ἐπὶ τῶν πλείστων νομισμάτων εἴτε παρασῆμων τῆς Ἐπιδάμου καὶ Ἀπολλωνίας βλέπει τις μικρὸν τι ἀλώνιον μὲ διαφόρους καρπούς ἢ θηλάζουσάν τινα ἀγελάδα, ἰδιαίτερα ἐμβλήματα τῶν Κερκυραίων. Εἷς τινὰ νομίσματα τῆς Ἀπολλωνίας βλέπει τις ὡσαύτως μίαν τρίτην, σύμβολον παραδεχθὲν ἀπὸ τῶν Κερκυραίων, οἵτινες διεκρίνοντο εἰς τὴν τέχνην τῆς θαλασσοπορίας καὶ οἱ ὅποιοι, κατὰ τὸν Πασανίαν, εἶχον κατασταθῆ ἐπίφοβοι καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Τὰ στρατεύματα των ἐθεωροῦντο ὡς τὰ ἐκλεκτότερα καὶ τὸ ναυτικὸν των ἦτο πολυάριθμον καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον γεγυμνασμένων.

Ἐκ τῶν δύο ἀποικιῶν ἡ Ἀπολλωνία ὑψώθη εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς εὐτυχίας ὑστερον ὅμως ὑπέκυψεν εἰς τὸ βάρος ἐπιχειρήσεων ἀνωτέρων τῶν δυνάμεών της. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς διασπαρέντες, οἱ μὲν κατέφυγον εἰς Χαονίαν, οἱ δὲ εἰς Ἡπειρον, ὅπου ἐκτίσαν τὸν Αὐλῶνα.

Κεφάλαιον Δ'.

Πρῶτος πόλεμος τῶν Κερκυραίων κατὰ τῶν Κορινθίων.

Οἱ Κορινθιοὶ ἐχρημάτισαν ὁ πρῶτος λαὸς τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τοῦ ὁποίου οἱ Κερκυραῖοι ἐδοκίμασαν τὰ ὅπλα των, ὡς κατωτέρω

(1) Ἴδ. τὸ Β'. ἐν σελ. 113.

θέλομεν ἰδεῖ, καίτοι οὐδεμία ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀποχρῶσα αἰτία. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χερσικράτους, ὁ Ἀλχημεὺς ἐξελέθη βασιλεὺς τῆς Κερκύρας, τοῦτον δὲ διεδέχθη Λυκόφρων ὁ Κορινθίος, ὁσπὶς μετέβη εἰς Κέρκυραν, διωχθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του ὑπὸ τοῦ κατέχοντος τότε τὸν θρόνον αὐτῆς Περιάνδρου. Ἡ αἰτία τῆς ἐξορίας ταύτης πολλὰ ὀλίγον συμβιβάζεται πρὸς τὸν χαρακτήρα τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις εἰς ἓνα τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, τουτέστιν ὅτι ὁ Περιάνδρος προτροπῇ μιᾶς τῶν παλλακίδων του ἐφόνευσε διὰ λακτισμάτων τὴν σύζυγόν του ἔγκυον οὖσαν καὶ ὅτι τὰ δάκρυα, ἅτινα ὁ Λυκόφρων δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ, ἐπέσυραν τὴν ὀργὴν τοῦ Περιάνδρου. Ὁ Λυκόφρων ἔνεκα τῶν ἀρετῶν του ἐγένετο ἡγεμὸν τῶν Κερκυραίων, ὁ δὲ Περιάνδρος, προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν καὶ μισούμενος ὑπὸ τῶν Κορινθίων, συνδιηλλάχθη μετὰ τοῦ Λυκόφρονος καὶ συνεφώνησαν ν' ἀνταλλάξωσι τὰ σκήπτρά των. Ὁ Περιάνδρος ἠλπίζεν ἀπομακρυνόμενος τῆς Κορίνθου νὰ διέλθῃ τὰς τελευταίας τοῦ βίου του ἡμέρας ἤττον πικρὰς καὶ νὰ εὖρῃ εἰς Κέρκυραν τὰς ἀνάσεις ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἔνεκα τοῦ χαρακτήρος του δὲν ἠδύνετο ν' ἀπολαύσῃ εἰς Κόρινθον. Οἱ νησιῶται ὅμως ἀνακαλύψαντες τὴν συνωμοσίαν, ἀντήμειψαν διὰ σκληροῦ θανάτου τὸν Λυκόφρον, ὁ δὲ Περιάνδρος μαθὼν τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ ἡγεμόνος τούτου δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστειλῇ τὴν ὀργὴν του. Συνέλαβεν ὅθεν 300 νέους ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς Κερκύρας, οἵτινες ἔζων εἰς τὴν αἰλὴν του, καὶ τοὺς ἐπεμφεν εἰς Σάρδεις, ὅπου ὁ σκληρότερος καὶ ἀτιμότερος ἀκρωτηριασμὸς τοὺς περιέμενε. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐκδίκησις, ἣν ὁ τύραννος προσέθετο νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ τῶν Κερκυραίων. Τὰ πλοῖα ἅτινα ἔφερον τοὺς δυστυχεῖς τούτους, ἠναγκάστησαν νὰ προσορμισθῶσιν εἰς Σάμον ἵνα ἐκεῖ ἐπισκευασθῶσιν.

Οἱ νέοι Κερκυραῖοι συνοδευόμενοι ὑπὸ τῆς φρουρᾶς ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν γῆν οἱ δὲ Σάμιοι μαθόντες τὸ ἀποτρόπαιον σχέδιον τοῦ Περιάνδρου ἐχορήγησαν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας. Εἰς μάτην οἱ δορυφόροι τοῦ τυράννου ἠγωνίζοντο νὰ βιάσωσι τὸ ἱερὸν τοῦτο ἄσυλον ὅπως ἀποσπάσωσι τὰ θύματά των καθότι οἱ Σάμιοι λαβόντες τὰ ὅπλα ἠνάγκασαν τοὺς Κορινθίους νὰ πρακῶσιν εἰς φυγὴν καὶ νὰ ἐπιβιβασθῶσι μετὰ σπουδῆς εἰς τὰ πλοῖά των. Ὁφεληθέντες δὲ τῆς περιστάσεως ταύτης οἱ Σάμιοι ἔσπευσαν ν' ἀποστείλωσιν ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ τοὺς νέους Κερκυραίους εἰς τὴν πατρίδα των. Ὁ Περιάνδρος μαθὼν παρὰ τῶν δορυφῶρων του τὴν προσβολὴν, ἦν οὗτοι ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Σαμίων, ὤμοσε τὴν καταστροφὴν τούτων καὶ παρεσκεύασε τρομερὸν στόλον. Ἡ καταστροφὴ τῆς Σάμου ἦτο λοιπὸν ἀφευκτος, ἂν οἱ Κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐγνωμοσύνης ἀνοούμενοι δὲν ἐκινουῦντο εἰς βοήθειάν των. Καὶ πραγματικῶς ὁ στόλος των ἐξεληθὼν τοῦ λιμένος, ἀπήντησε μετ' οὐ πολλὸν τὸν τῶν Κορινθίων.

Ἡ μάχη συνεκροτήθη καὶ οἱ Κερκυραῖοι, μολοντί ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, ἐνίκησαν τοὺς Κορινθίους ἔνεκα τῆς θαλασσίου ἐπιτηδειότητός των. Ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἀπεσύρθη ἐν ἀταξίᾳ μετὰ σημαντικὴν ζημίαν. Ἡ ἦττα ἔφερε τὸν Περιάνδρον εἰς τὴν ὑστάτην ἀπελπισίαν, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν ἀξίως τῆς ὠμότητός του. Ὁ θάνατος αὐτοῦ θέσας τέρμα εἰς τὸ σχίσμα τὸ μεταξὺ Κορινθίων

καὶ Κερκυραίων ἐπανεφέρει τὴν εἰρήνην μεταξύ τῶν δύο τούτων λαῶν.

Κεφάλαιον Ε΄.

Οἱ Κερκυραῖοι ἀσπάζονται τὸ δημοκρατικὸν πολιτεύμα. Συμβάν ἔτακτον.

Οἱ Κερκυραῖοι, ἀφοῦ ἔσωσαν τὴν Σάμον, ἄλλο τι δὲν διενουοῦντο ἢ τὴν ἀπόλαυσιν ἀπολύτου εἰρήνης. Ἡ προδοσία τοῦ Λυκόφρονος καὶ αἱ ταραχαί, αἵτινες ἠκολούθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του, τοὺς ἔκαμαν ν' ἀποφασίσωσιν, ὥστε ὁ ἤδη σχολάζων θρόνος νὰ μὴ ἀναπληρωθῇ διὰ νέας ἐκλογῆς καί, κατὰ μίμῃσιν τῶν Ἀθηναίων, ἐνηγκαλίσθησαν τὸ δημοκρατικὸν πολιτεύμα. Ὀλίγον ὕστερον τῆς πολιτικῆς ταύτης μεταλλαγῆς ἠκολούθησεν εἰς τὴν νέαν δημοκρατίαν συμβάν τι ἕπερ ἐτάραξε τοὺς πολίτας. Βοσκὸς τις συνείθιζε νὰ βόσκη ποίμνιον ταύρων πολὺ πλησίον τῆς παραλίας. Ἀπὸ τινος καιροῦ ἔν ἐξ αὐτῶν τῶν ζῶων ἔτρεχε καθ' ἑσπέραν πρὸς τὴν ὄχθην σφόδρα μυκώμενος, ὁ δὲ βοσκὸς περιεργεῖα κινούμενος ἵνα μάθῃ τὴν αἰτίαν, ἠκολούθησε τὸν ταῦρον καὶ ἀνεκάλυψε πλῆθος ὑπερμεγέθων θύννων. Μαθόντες οἱ χωρικοὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἔτρεξαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκοπίασαν ἐπὶ πολὺ ἔπως συλλάβωσι τινὰς τῶν ἰχθύων τούτων. Ἡ εἰδησις διεδόθη καθ' ἕλην τὴν νῆσον καὶ οἱ νησιῶται, τεταραγμένοι διὰ τὸ παράδοξον τοῦτο συμβάν, ἔπεμψαν ἀμέσως νὰ συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ ὅποιον ἀπήντησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσωσιν ἕνα ταῦρον εἰς τὸν Ποσειδῶνα καὶ ὅτι ἡ ἀλιεῖα ἤθελεν εἶσθαι ἀφθονος. Ἐκτελεσθείσης τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μαντείου, ἡ ἀλιεῖα ἀπέβη πλουσιπάροχος· οἱ δὲ Κερκυραῖοι εὐγνωμονοῦντες ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα χαλκινὸν ταῦρον καὶ ἕτερον εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία. Συμβάν τι δὲ μάλλον ἄξιον προσοχῆς ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀκυρώσῃ τὴν πρὸς τὸν Δία γενομένην προσφοράν.

Τέκνον τι παῖζον ἡμέραν τινὰ ἐπλήξε τὴν κεφαλὴν του ἑναντίον τοῦ ἀγάλματος καὶ αἰφνης ἀπέβρωσεν. Οἱ Ἕλαιοὶ ἐκίνησαν δίκην κατὰ τοῦ ταύρου καὶ κατεδίκαν αὐτὸν νὰ ἐξωσθῇ τοῦ ναοῦ. Κατ' εὐτυχίαν ὁμως, τοῦ Ἀπόλλωνος ἀναλαβόντος τὴν ὑπερσπισίαν του καὶ τῆς ἀθωότητός του ἀποδειχθείσης, ἐπισήμως ἀπέλυθη. Ἡ μνήμη τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀλιείας τῶν θύννων καθιερώθη διὰ πολλῶν νομισμάτων γνωστῶν ὑπὸ διάφορα ἐμβλήματα.

Κεφάλαιον ΣΤ΄.

Γενικὴ συμμαχία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ Ξέρξου. Ὁ Θεμιστοκλῆς καταφεύγει εἰς Κέρκυραν.

Ὁ Ἡρόδοτος κατατάσσει εἰς τὸ ἔτος 480 τὴν ἐποχὴν τῆς περιφήμου ἐκείνης συμμαχίας τῶν Ἑλλήνων, ἧτις ἀνεχαίτισε τὸν χεῖμαρρον τοῦ Ξέρξου. Οἱ Κερκυραῖοι, ὡς εἰκάζεται, μετέσχον τῆς συμμαχίας ταύτης καὶ ὤπλισαν ἐξήκοντα πλοῖα καλῶς παρεσκευασμένα, ἅτινα ὁμως δὲν ἀπέστειλαν εἴτε φοβούμενοι τὴν ἰσχύν τοῦ ἡγεμόνος Πέρσου, εἴτε διότι ἤλπιζον νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐξήσωσι τὰ πλοῦτη καὶ τὴν δυνάμιν των διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Ξέρξου, ἧτις ἤθελε παρέξει εἰς τὴν θαλασσοπλοῖαν καὶ τὸ ἐμπόριόν των κέρδη οὐχὶ μικρά. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν οὐδέτεροι. Ἐν τῷτοίς ὁ στόλος των ἐξέπλευσεν, ἀλλ' ἔμεινε μεταξύ τῆς Πύλου καὶ τοῦ Ταυάρου, ἀπέναντι τοῦ Μεσ. κόλπου καὶ ὑπῆρξε θεατῆς

ἀπλοῦς τῆς καταστροφῆς τῶν Περσῶν καὶ τῆς δόξης τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀπραξία ὁμως αὕτη διήγειρε τὴν δυσμένειαν τῶν Πελοποννησίων. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀφοῦ ἔσωσε τὴν πατριδα του ἐκ τῶν ἐχθρῶν τῆς, ἀφοῦ ἐπηνώρθωσε τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκαλλώπισεν αὐτάς διὰ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων, ἀφοῦ μάλιστα ἀποκατέστησε τὴν εὐταξίαν διὰ νέων κανονισμῶν καὶ Θεμισμαμάτων, ὁ Θεμιστοκλῆς, λέγω, ὑπῆρξε τὸ θῦμα τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν συμπολιτῶν του. Ἐξορισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, κατ' ἀρχὰς κατέφυγεν εἰς Ἄργος· ἀλλὰ νέαι ὑπόνοιαι ὅτι δῆθεν εἶχε συνομοσεί μετὰ τοῦ Πausανίου κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸν ἠγάγεσαν ν' ἀποσυρθῇ ἐκεῖθεν. Ἡ Κέρκυρα τῷ προσέφερον ἄσυλον ἐν τῇ δυστυχίᾳ του, ὁ δὲ μέγας οὗτος ἀνὴρ ὑπεδέχθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου μετὰ ζήλου ὑπαγορευθέντος παρὰ τῆς εὐγνωμοσύνης· καθότι ἐρίσαντές ποτε μετὰ τῶν Κορινθίων ὡς πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς Λευκάδος, τὸν Θεμιστοκλέα εἶχον ἐκλέξει διαιτητὴν· οὗτος δὲ ἀπεφάνθη ὑπὲρ αὐτῶν, καταδικάσας τοὺς Κορινθίους νὰ πληρώσωσιν εἰς τοὺς Κερκυραίους 20 τάλαντα.

Ἡ ὑποδοχὴ ἡ γενομένη παρὰ τῶν Κερκυραίων εἰς τὸν Θεμιστοκλέα δὲν ἤγειρεν οὐδόλως τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ἀθηναίων, ἴσως διότι σῶφρων πολιτικῆ τοῖς ὑπηγόρευε νὰ πράξωσι τοῦτο· μάλιστα ἠσπάσθησαν τὸ κόμμα τούτων, συνδραμόντες αὐτοὺς καὶ διὰ τῶν ὄπλων, ὅπταν οἱ Πελοποννήσιοι συνεμάχησαν ἔπως τοὺς κατατρέψωσιν. (ἀκολουθεῖ).

Ἡ ΚΑΛΙΤΕΡΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ.

Οἰκογένειά τις συγκεκριμένη ἐκ πατρός, μητρός καὶ δύο υἱῶν, κατώκει εἰς τινὰ ἀκατοίκητον νῆσον τοῦ Ὠκεανοῦ, ἕθα ἐρρίφθησαν ὑπὸ τρικυμίας. Χόρτα καὶ ρίζαι ἐχρησίμειον πρὸς τροφήν αὐτῶν, εἰς ρύαξ τοὺς ἐπότιζε καὶ ἐν σπήλαιον τοῖς παρεῖχε καταφύγιον· τὰ παιδία ἠγνόουν πῶς εἶχον φθάσει εἰς τὴν νῆσον καὶ πλέον δὲν ἐνθυμοῦντο τὴν ἡπειρον· ὁ ἄρτος, τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας ἦσαν ἀγνωστα εἰς αὐτά. Ἡμέραν τινὰ μικρά τις λέμβος μὲ τέσσαρας μαύρους προσεγγίσασα πρὸς τὴν νῆσον ἐπανάγαγε τὴν ζωηροτέραν χαρὰν εἰς τοὺς δύο συζύγους, καθότι ἤλπισαν νὰ θέσωσιν τέλος εἰς τὰς δυστυχίας των· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ λέμβος ἦτο πολὺ μικρά, ὥστε νὰ μεταφέρῃ ὄλους εἰς τὴν ἡπειρον, ὁ πατὴρ ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ δοκιμάσῃ μόνος τὸν διάπλουον τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα ἔκλαιον ὅτι τὸν εἶδον ἐντὸς τῆς μικρᾶς λέμβου, κατεσκευασμένης ἀπὸ λεπτὰ ξύλα· ἀλλ' αὐτὸς τοῖς ἔλεγε «Μὴ κλαίετε· ἡ ἄλλη ὄχθη εἶνε καλλιτέρα, ὅπου θὰ φθάσητε ὄλοι ἐντὸς ὀλίγου». Ἐπέστρεψαν οἱ μαῦροι μὲ τὴν λέμβον καί, ὅτε ἡ μήτηρ εἰσῆλθε, τὰ παιδία ἔκλαιον πιερότερον· ἀλλ' αὕτη εἶπε, μὴ κλαίετε, ἀγαπητὰ μου τέκνα, θὰ ἰδῆτε ἕνα καλλίτερον τόπον. Ἐπὶ τέλους ἤλθε τὸ σκάφος, διὰ νὰ μεταβιβάσῃ καὶ τὰ παιδία, τὰ ὅποια, ἂν καὶ ἔκλαιον καὶ ἔτρεμον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν θέαν τῶν μαύρων καὶ τῶν κυμάτων τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐπλησίασαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ξηρὰν πλήρη χαρᾶς. Οἱ γονεῖς ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ὄχθην, ἐξέτειναν τοὺς βραχιόνάς των καὶ πέραντα ὠδήγησαν τοὺς υἱούς των εἰς τὴν σκιὰν πρασί-

νων φοινίκων και τούς εκάθισαν ἐπὶ τῶν μαλακῶν χόρτων και ἀνθέων τοῖς ἔδωκανδὲ γάλα, μέλι, και ὀπίωρας ἡδέϊας. Ὡ πόσον μάταιος ἦτον ὁ φόβος μας, ἔλεγον τὰ παιδία· ἀντὶ νὰ τρέμωμεν, ἔπρεπε νὰ εὐφραινώμεθα, ὅτε οἱ μαῦροι ἦλθον εἰς τὴν νῆσον διὰ νὰ μᾶς μεταφέρωσιν εἰς καλλίτερον τόπον! Ἀκριβὰ μου τέκνα, εἶπε τότε ὁ πατήρ, ἡ μετὰβασίς μας ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἐρήμου νῆσου εἰς ταύτην τὴν τερπνὴν ξηρὰν ὀφείλει νὰ ἔχη δι' ἡμᾶς ὑψηλὴν ἔννοιαν. Ἀκόμη ἔχομεν ἐν ἄλλο ταξείδιον νὰ κάμωμεν ἀκολούθως δὲ θὰ προσορμισθῶμεν εἰς καλλιτέραν κατοικίαν. Ἡ γῆ τὴν ὅποιαν κατοικοῦμεν παρομοιάζει νῆσον, ἡ δὲ καλλιτέρα κατοικία εἶνε ὁ οὐρανός· ὁ διάπλους ἐπὶ τῆς κυματιζομένης θαλάσσης εἶνε ἡ ζωὴ· ἡ προσόρμισις εἰς τὴν εὐφορον γῆν εἶνε ὁ θάνατος· ἡ λέμβος μὲ τούς μαῦρους μᾶς ἀναμιμνήσκει τὸ φέρετρον, ὅπου μίαν ἡμέραν θὰ τεθῆ τὸ σῶμα μας. Ὅθεν ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως σημάξη δι' ἐσᾶς, διὰ τὴν μητέρα σας καὶ δι' ἐμέ, μὴ φοβεῖσθε· ὁ θάνατος δὲν εἶνε εἰμὴ ἀληθὴς μετὰβασίς εἰς μίαν ἄλλην καλλιτέραν πατρίδα, ἔνθα ὑπάρχει διηνεκὴς χλόη, αἱ δὲ καταγιγῆδες και οἱ παγετοὶ οὐδὲν διαταράττουσι τὴν γαλήνην αὐτῆς.

I. X. K.

Περὶ τῆς μεταδοτικότητος τῆς Εὐλογίας και
τῆς κατ' αὐτῆς προφυλακτικῆς δυνάμεως
τῆς δαμαλίνης.

Τὸ νόσημα τῆς Εὐλογίας ἐντελῶς, φαίνεται, ἄγνωστον εἰς τούς Ἕλληνας και [Ρωμαίους] ἰατρούς· ἀναφαίνεται εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς γῆνους σφαίρας μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν βαρύτητος και συχότητος. Ἐγνώσθη κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 522 περίπου. Ὁ δὲ Κωνστ. ὁ Ἀφρικανὸς πρῶτος ποιεῖ λόγον περὶ αὐτῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Variola. Κατ' ἄλλους δὲ πρῶτος ποιεῖ λόγον ὁ Ἕλληνας ἱστοριογράφος Προκόπιος ὁ Καισαρεύς ἐν Βιβλ. Β'. Κεφαλ. ΚΒ'. οὕτω «Τισὶ φλυκταίναις μελαίναις, ὅσον φακοῦ μέγεθος, ἐξήνηται τὸ σῶμα». Περιεγραφή δὲ ὅπως οὖν ἀκριβῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος μετὰ Χριστὸν ὑπὸ διάφορα ὀνόματα οἷον Lues cum vesicis, pusulae ἢ pustulae, morbus dysentericus enm pustulis, Coralis· ὑπὸ δὲ τοῦ Ραζῆ κατόπιον ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐφλογία (Euphlogia). Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γνώμην τινῶν συγγραφέων, ὅτι ἡ Εὐλογία ἦτον κοινὴ εἰς τὴν Κίναν και τὰς Ἰνδίας πολὺ πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐδὲν περιστατικὸν ἀποδεικνύει τὴν ἀκριβείαν ταύτης. Ἀπ' ἀρχῆς δὲ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς ἐπιδημικῶς, δηλ. ἀπὸ τοῦ 1518 μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἐμβολισμοῦ διὰ τῆς δαμαλίνης, πανταχοῦ, ὅπου διήρχετο, τοσοῦτον ἀνηλεῶς πάσης ἡλικίας, φύλου και φυλῆς ἄτομα ἐθέριζεν, ὥστε φόβος και τρόμος καταλάμβανε πάντας και ἐπὶ τῇ ἀπλή μόνῃ ἀκοῇ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς.

Ἐκτοτε δὲ διὰ μυρίων παρατηρήσεων και πειραμάτων διαφόρων ἰατρῶν ἀπεδείχθη.

1) Ὅτι ἡ Εὐλογία δὲν ἀναπτύσσεται, ὡς τινες ἐσφαλμένως φρονοῦσιν, ἐκ τῶν ἐλῶν και ἄλλων τοιοῦτων περιστατικῶν, ἀλλὰ, γεννηθεῖσα ἄπαξ ἐξ ἀγνώστων αἰτίων, διατηρεῖται και μεταδίδεται οὐχὶ διὰ τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ διὰ τοῦ μολυσμοῦ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ (virus) αὐτῆς ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον και ἀπὸ τόπου εἰς τόπον· ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ μολυσμὸς συμβαίνει οὐ μόνον διὰ τῆς ἀμέσου ἐπὶ τοῦ ἰοῦ ἢ τῶν μεμολυσμένων ὑλῶν και τοῦ σώματος τῶν εὐλογιῶντων, ἀλλὰ και διὰ τῆς ἐμμέσου ἐπαφῆς τῶν μεμολυσμένων ὑπὸ τῶν εὐλογιῶντων πραγμάτων ἐν γένει· οἷον ἐνδυμάτων, ἐπίπλων, ἐντόμων και μάλιστα τῶν μυιῶν.

2) Ὅτι εἰς τινὰς ἐποχὰς διάφοροι ἄγνωστοι περιστάσεις ἐπεκτείνουσι τὴν πρὸς τὴν εὐλογίαν ἐπιδεκτικότητα ἢ προδιάθεσιν τῶν ἀτόμων εἰς μεγάλας χώρας και ἐμφανίζεται αὕτη καθ' ἀπάσας τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς ἐπιδημίας, αἵτινες διαφέρουσι κατὰ τὴν διάρκειαν και τὸν χαρακτήρα· ὥστε κατὰ μὲν τὴν διάρκειαν παρατείνονται και ἐπὶ μῆνας πολλοὺς συνήθως· κατὰ δὲ τὴν δύναμιν ἄλλοτε μὲν εἰσὶν ἡπιαὶ ἢ καλοῦθεις (varioloïdes), ἄλλοτε δὲ κακοῦθεις και φοινικώταται. Οὐχὶ δὲ σπανίως αἱ ἐπιδημιαὶ αὗται ὑφίστανται μεγάλας ὑφέσεις ἢ και διακοπὰς ἐπὶ τινὰ μᾶλλον ἢ ἦττον πολὺν χρόνον και ἐπιτείνονται ἢ ἀναφαίνονται· πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς χώρας ἢ πόλεις.

3) Ὅτι ἡ μεγαλειτέρα μεταδοτικὴ ἐνεργητικότης τοῦ ἰοῦ τῆς εὐλογίας παρατηρεῖται καθ' ἣν ἐποχὴν τὸ ὑγρὸν τῶν φλυκταίνιδων αὐτῆς ἀρχίζει νὰ μεταβάλληται ἀπὸ διαφανοῦς εἰς θολερὸν.

4) Ὅτι ὁ ἴος τῆς Εὐλογίας εὐρίσκεται ἐντὸς τῶν φλυκταίνιδων και τῶν ἐκκρίσεων τῶν εὐλογιῶντων. Ἐπομένως τὸ νόσημα μεταδίδεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ πύου τῶν φλυκταίνιδων, ἀλλὰ και ἐξ ὄλων τῶν ἐκ τοῦ σώματος τῶν εὐλογιῶντων ἐξερχομένων ὑλῶν· οἷον πτυέλων, ἰδρώτων κλπ.

5) Ὅτι ὁ ἴος αὐτῆς εἶνε λίαν διαρκὴς και δὲν καταστρέφεται διὰ τῆς ἀποξηράσεως, ἀλλὰ τὸναντίον μάλιστα ἐπικολᾷ ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐπίπλων και πραγμάτων ἐν γένει, τῶν ὑπαρχόντων ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας τῶν δωμάτων τῶν εὐλογιῶντων. Ἄν δὲ ἐμποδισθῆ ἐντελῶς ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασις τοῦ ἀέρος, τότε ἡ μεταδοτικὴ ἐνέργεια αὐτοῦ διατηρεῖται ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ Εὐλογία εἰς πολλὰς μεγάλας πόλεις και μάλιστα νοσώδεις, ὡς ἐν Σμύρνῃ, φαίνεται οὕτως εἰπεῖν ἐνδημικῆ.

6) Ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἐπιδεκτικότης ἢ προδιάθεσις πρὸς τὴν Εὐλογίαν διαφέρει μὲγάλως κατὰ τὰ διάφορα ἄτομα καθότι, ἐνῶ ὑπάρχουσι ἀνθρώποι ὅλων ἀπόσβλητοι ὑπὸ τῆς Εὐλογίας οἱ ὅποιοι δύνανται ἀτιμωρητῆ νὰ ἐκτίθενται εἰς τὸ μολυσμα ταύτης, εἰς ἄλλους πάλιν ἡ ἐπιδεκτικότης αὕτη εἶνε τοσοῦτον μικρά, ὥστε ἐκτιθέμενοι ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ μολύσματος πάσχουσι τὸ ἐλαφρότερον εἶδος τῆς εὐλογίας (varioloïde). Εἰς ἄλλους τέλος ἡ προδιάθεσις αὕτη εἶνε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε οὐ μόνον, ἀμα ἐκτεθέντες ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μολύσματος, ἀμέσως προσβάλλονται ὑπὸ τῆς Εὐλογίας, ἀλλὰ και πάσχουσι τὸ βαρύτερον αὐτῆς εἶδος.

7) "Οτι ἡ πρὸς τὴν Εὐλογίαν ἐπιδεικτικότης ἢ προδιάθεσις, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐξαιρέσεων φαίνεται, μᾶλλον ἢ ἦτοον προφανῶς, ὅτι εἰς ἅπαντα τὰ άτομα, ὑγιῆ ἢ ἄρρωστα, πάσης ἡλικίας καὶ γένους, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ ἐμβρύου ἐξαιρουμένου, σβέννυνται οὕτως εἰπεῖν μετὰ μίαν μόνην προσβολὴν τῆς Εὐλογίας ἢ ἐφ' ὅλον τὸν ἐπίλοιπον βίον.

8) "Οτι ἡ προδιάθεσις αὕτη σβέννυται συνήθως ἐξ ἴσου καὶ διὰ τοῦ ἐπιτυχοῦς ἐμβολισμοῦ τῆς δαμαλίνης Εὐλογίας (ἦτοι τοῦ τοῦ των φλυκταινίδων τῆς Εὐλογίας τῶν δαμαλῶν (*)) Καὶ παρὰ μὲν τοῖς πλείστοις ἀνθρώποις ἢ ἀπόσβεσις αὕτη τῆς πρὸς Εὐλογίαν προδιαθέσεως διαρκεῖ ἐφ' ὅλον τὸν ἐπίλοιπον αὐτῶν βίον· παρ' ἄλλοις δὲ ἢ ἀπόσβεσις αὕτη ἢ ἢ κατὰ τῆς Εὐλογίας προφυλακτικῆς ἰδιότητος τῆς δαμαλίνης παύει εἰς τὸ τέλος 7 ἕως 10 ἐτῶν καὶ ἐπανερχεται πάλιν ἢ πρὸς εὐλογίαν προδιάθεσις, ἀλλ' εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε τὰ ἐκτιθέμενα εἰς τὸ μόλυσμα τῆς Εὐλογίας άτομα σπανίως πάσχουσι τὸ βαρύτερον αὐτῆς εἶδος, ἀλλὰ συνήθως τὸ ἐλαφρότερον (varioloide).

9) "Οτι ἡ προφυλακτικὴ θεραπεία τῆς Εὐλογίας ἀπαιτεῖ κυρίως τὸν ἐμβολισμὸν τῆς δαμαλίνης (τὸν δαμαλισμὸν καὶ ἀναδαμαλισμὸν). Ἐναντίον δὲ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀντιρρήσεων λαλεῖ ἢ στατιστικῆ, δι' ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς δαμαλίνης τὸ ἐν δέκατον τῆς ἀνθρωπότητος ἀπέθνησκον ἐκ τῆς Εὐλογίας· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ ἰδίως ἀνὰ 400 χιλιάδες ἀνθρώπων ἀπέθνησκον ἐξ αὐτῆς κατ' ἔτος· μετὰ δὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐμβολισμοῦ τῆς δαμαλίνης ἢ μὲν γενικῆ ἠθησιμότητος τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο μικροτέρα, ἢ δὲ ἐκ τῆς Εὐλογίας ἰδίως ἐφθασεν εἰς τὸν ἐλάχιστον αὐτῆς ἀριθμὸν

(*) Τὸ φλυκταινώδες ἐξάνθημα, ὅπερ αὐτομάτως γεννᾶται εἰς τὰς θηλάς τῶν μαστῶν τῶν δαμαλῶν καὶ ὅπερ ἐν Ἀγγλίᾳ καλεῖται Cow-ροχ, πρέπει κυρίως νὰ ὀνομασθῇ γραμματικῶς «Εὐλογία τῶν Δαμαλῶν» ἢ «δαμαλίνη εὐλογία» ἢ ἀπλῶς «δαμαλίνη» (vaccina) καὶ ὁ ἴσος αὐτῆς «ἴσος τῆς δαμαλίνης (vaccin)» ὁ δὲ δι' αὐτοῦ ἐμβολισμὸς (τὸν ὅποιον ὁ ἀνακαλύψας αὐτὸν ἰατρὸς Jenner ἐδημοσίωσεν ἐν πρώτοις κατὰ τὸ 1798) «δαμαλινισμὸς (vaccination)» καὶ ἢ ἐπιτυχῆς ἐπανάληψις τοῦ ἐμβολισμοῦ «ἀναδαμαλινισμὸς (revaccination)» τὸ δὲ δι' αὐτοῦ ἐμβολίζειν «δαμαλινίζειν» καὶ «ἀναδαμαλινίζειν» καὶ οὐχὶ ὡς ἐσφαλμένως ὀνομάζεται ὁ μὲν ἴσος καὶ τὸ φλυκταινώδες τοῦτο ἐξάνθημα «δαμαλὶς ἢ δαμαλίτις ἢ δαμαλεία», ὁ δὲ δι' αὐτοῦ ἐμβολισμὸς «δαμαλισμὸς καὶ ἀναδαμαλισμὸς», τὸ δὲ ἐμβολίζειν «δαμαλίζειν καὶ ἀναδαμαλίζειν» διότι ἡ λέξις «δαμαλὶς» εἶνε αὐτὸ τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς δαμάλης μεταθέσει μόνον τοῦ τόνου· τὸ δὲ δαμαλίζειν δηλοῖ τὸ δαμάζειν τοὺς ἀγρίους βόας· ἢ δὲ κατὰλήξις ἢ ἀεκφράζει τὴν ἀφρημένην ἔνοιαν· ἢ δὲ ἰνῆ σημαίνει τὸ ὑπὸ τῆς ρίζης δηλούμενον· ὁ δὲ ἴσος τῶν μολυσματικῶν νόσων ἐν γένει δέον νὰ ὀνομάζηται «μόλυσμα» καὶ ὄχι, ὡς τινες ποιοῦσι, νὰ συγχίζηται μετὰ τοῦ ὄρου «μιάσμα», καθότι τὰ μὲν μιάσματα εἰσὶ νοσηρὰ ἀναθυμιάσεις ἐν γένει, ἀφ' ἑκτῶν πτητικὰ ἀναπτυσσόμενα ἐκ τῆς σήψεως ἢ ἀποσυνθέσεως ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ μεταδιδόμενα διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· τὰ δὲ μόλυσματὰ εἰσὶ ὕλα βαρεῖται, μὴ ἀφ' ἑαυτῶν πτητικὰ καὶ μεταδιδόμενα οὐχὶ διὰ τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ διὰ τοῦ μολυσμοῦ, ἦτοι διὰ τῆς ἀμέσου καὶ ἐμμέσου ἐπαφῆς αὐτῶν. Ταῦτα ἐν περιλήψει ἐπιτυλασσομένους ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτῶν.

10) "Οτι ὁ ἐμβολισμὸς τῆς δαμαλίνης (ὁ δαμαλινισμὸς) κατὰ τὴν ἐπώασιν τῆς Εὐλογίας ἀδυνατεῖ ν' ἀποκρούσῃ τὴν Εὐλογίαν, ὡς ἐνυπάρχουσαν ἤδη ὑποκεκρυμμένην ἐν τῷ ὀργανισμῷ καὶ ἀμοιβαίως ἢ ἐπώασις τῆς Εὐλογίας δὲν ἐμποδίζει τὴν πρὸς τὴν δαμαλίνην προδιάθεσιν· ὥστε ἀντὶ ν' ἀποφεύγωσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐμβολισμὸν τῆς δαμαλίνης, ὅταν εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐπώασιν τῆς Εὐλογίας, προτιμότερον χάριν μεγαλειτέρας ἀσφαλείας νὰ ἐμβολίζονται καὶ νὰ ἀναδαμαλινίζονται πάντες οἱ ἔχοντες τοιαύτην ἀνάγκην (ὅσοι δηλ. ὑπερέβησαν τὰ 7 τοῦλάχιστον ἔτη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπιτυχοῦς δαμαλινισμοῦ καὶ μάλιστα οἱ ἐντελῶς ἀνεμβολιστοί), εὐθὺς ἔμα πληροφροθῶσι περὶ τῆς προσεγγίσεως τῆς Εὐλογίας εἰς τὸν τόπον τῆς διανομῆς αὐτῶν.

11) "Οτι ὁ ἐμβολισμὸς τῶν παιδῶν διὰ τῆς δαμαλίνης (ὁ δαμαλινισμὸς) ἀνάγκη νὰ ἐνεργῆται τακτικῶς κατὰ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον ἔτος τῆς ζωῆς αὐτῶν (δηλ. μετὰ τὴν ὁδοτοφυίαν). Ἐν καιρῷ δὲ ὑπαρχούσης ἢ ἐπικειμένης ἐπιδημίας τῆς Εὐλογίας δέον νὰ γίνηται τοῦτο καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτῶν,

12) "Οτι ὁ ἴσος τῆς δαμαλίνης, διὰ νὰ προφυλάτῃ ἀπὸ τῆς Εὐλογίας, πρέπει νὰ ἦνε γνήσιος καὶ ὄχι νόθος. Καὶ τὰ μὲν σημεῖα τῆς γνήσιου δαμαλίνης εἰσὶ τὰ ἐξῆς· τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν δαμαλινισμὸν ἀναφαίνεται εἰς τὴν ἐντομῆν τοῦ ἐμβολισμοῦ ἐρυθρὸν πρήσμα, τὸ ὅποιον τὴν τετάρτην, ἕως τὴν ἕκτην ἡμέραν μεταβάλλεται εἰς φλυκτίδα, ἢ δὲ φλυκτὶς αὕτη τὴν ὀγδόην ἡμέραν γίνεται μέχρι φακῆς μεγάλη, εἰς δὲ τὸ κέντρον ὀμφαλοειδῶς κοίλη, διηρημένη εἰς διάφραγμα καὶ πλήρης ὀρωδούς ὑποκίτρινον ἢ μαργαριταροειδούς ὕγρου, τὴν δὲ ἕκτην ἡμέραν ἀναπτύσσεται περίεξ τῆς φλυκταινίδος μία ἄλλως (κύκλος) πλατεῖα καὶ ἐρυθρά, τὸ περιεχόμενον ὕγρον γίνεται πυοειδές, καὶ ἕκτοτε ἀρχίζει βαθμηδὸν ἢ ἀποξηραίνεσθαι τῆς φλυκταινίδος, ἦτις μένει σχεδὸν πάντοτε, χωρὶς νὰ διαρραγῇ αὐτομάτως· περὶ τὰ τέλη δὲ τῆς τρίτης ἐβδομάδος ἢ καὶ βραδύτερον πίπτει ἢ ἐσχάρα καὶ ἀφίνει οὐλὴν ἀρκετὰ βαθεῖαν, στρογγύλην, πεπιεσμένην καὶ πρὸς τὴν βᾶσιν καὶ τὰ πλάγια στικτὴν. Τὰ δὲ σημεῖα τῆς νόθου δαμαλίνης εἰσὶ τὰ ἐξῆς· τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ ἐμβολισμοῦ παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐντομῆν ἐρυθρὰ σκληρὰ μετὰ κνησημονῆς· τὴν δὲ δευτέραν ἕως τὴν πέμπτην ἡμέραν ἀναπτύσσεται ἐξάνθημα ἀτάκτου σχήματος, φέρον ἀκμὴν (κορυφὴν ὀξείαν), περιέχον ὕγρον ὑποκίτρινον, ὅπερ ἀποξηραίνόμενον γίνεται κομμοειδές. — Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἀγύρται τινές, διὰ νὰ ἐξαπατῶσι τοὺς γονεῖς τῶν ἐμβολιζομένων παιδῶν, ἐπιθέτουσιν ἐπὶ τῆς ἐντομῆς τοῦ ἐμβολισμοῦ ἐρεθιστικὸν ὕγρον ἢ δριμέος τινος φυτοῦ φύλλον, δι' ὧν ἐρεθιζομένης τῆς ἐντομῆς, φαίνεται ὁ ἐμβολισμὸς ὡς ἐπιτυχῶν.

13) "Οτι τὸ ἐξ οὗ λαμβάνεται τὸ πῦον τῆς δαμαλίνης ἄτομον (ἐν ἐλλείψει πύου ἐξ αὐτῆς τῆς δαμαλίνης, ἦτοι τοῦ Cow rox), πρέπει νὰ ἦνε ὑγιὲς καὶ εὐρωστον καὶ οὐχὶ ἄρρωστον ἢ ἀδύνατον καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴ πάσχῃ μεταδοτικῶν νόσων· τὸ δὲ πῦον πρέπει νὰ λαμβάνηται ἐξ αὐτοῦ τὴν 4ην ἕως τὴν 8ην ἡμέραν τῆς ἐξανθήσεως τῆς φλυκταινίδος, ἐνὸς ἢ εἰς διαυγὲς καὶ ἀρκετὰ γλίσχρον, ἢ δὲ φλυκταινὶς ἔσον οἶοντε ἀνέπαρος. Κατὰ δὲ τὸν ἐμβολισμὸν (πλὴν τῶν ἐπιδημιῶν τῆς Εὐλογίας) πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὰ μεγάλα ψύχη καὶ τὴν μεγάλην θερμότητα. Ἐκτὸς

δὲ τῶν δύο τούτων ἐξαιρέσεων ὁ δαμαλινισμὸς δέον νὰ ἐνεργῆται κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἑνιαυτοῦ.

14) Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἐμβολισμὸς τοῦ ἰοῦ τῆς Εὐλογίας γεννᾷ συνήθως τὸ ἠπιώτερον ἢ καλῶδες εἶδος τοῦ νοσήματος τούτου· δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχουσι καὶ πλείστα παραδείγματα τῆς κακοήθους αὐτῆς πορείας. Ὡστε δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ μεταχειρίζωμεθα τοῦτον ὡς προφυλακτικὸν κατ' αὐτῆς μέσον, ἀφοῦ ἔχομεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν ἡμῶν τὸν ἰὸν τῆς δαμαλίνης.

15) Ὅτι ἐκτὸς τοῦ δαμαλινισμοῦ καὶ τοῦ ἀναδαμαλινισμοῦ ὀφειλομεν πάντοτε νὰ τηρῶμεν ἐν χρήσει καὶ τὰ λοιπὰ προφυλακτικὰ ὑγειονομικὰ μέτρα καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀπομόνωσιν τῶν εὐλογιῶντων, ὅσον δύσκολος καὶ ἂν ᾖ διὰ τε τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν.

16) Ὅτι ἡ ἀνεμευλογία (varicelle) διαφέρει κατὰ τὴν φύσιν τῆς Εὐλογίας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἐμβολισμὸς τοῦ ἰοῦ τῆς πρώτης δὲν προφυλάττει κατὰ τῆς δευτέρας.

Ἐσφαλμένως ἀράτινες θεωροῦσιν ἀμφοτέρω τὰ νοσήματα ταῦτα τῆς αὐτῆς φύσεως. Ζήτημα δὲ ἄλυτον μέχρι τοῦδε, νομίζω, εἶνε, ἂν ὁ ἰὸς τῆς δαμαλίνης Εὐλογίας δύναται νὰ μεταδοθῆ διὰ τοῦ ἐμβολισμοῦ καὶ εἰς ἄτομα, τὰ ὁποῖα ὅπως δῆποτε προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς Εὐλογίας, καὶ ἂν ἐκ τῶν φλυκτιδίων αὐτῶν δύναται ἡ δαμαλίνη νὰ μεταδοθῆ καὶ εἰς ἄλλα ἄτομα. Δύο δὲ κατ' αὐτὰς πειράματα, γεγόμενα παρ' ἐμοῦ, λύουσι, φρονῶ, ἐναργῶς τὸ ζήτημα τοῦτο καταφατικῶς. Ἰδοῦ δὲ καὶ τὰ πειράματα ταῦτα.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τρέχοντος ἔτους ἐμβολίζω διὰ τοῦ ἰοῦ τῆς δαμαλίνης γυναῖκα ὑγιή, αἱματώδους κράσεως, 35 περίπου ἐτῶν, ἥτις, κατὰ τὴν νηπιώδη αὐτῆς ἡλικίαν ἐμβολισθεῖσα ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῆς δαμαλίνης καὶ κατὰ τὸ 15 ἔτος τῆς ζωῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τῆς εὐλογίας, ἔπαθε τὸ ἥπιον αὐτῆς εἶδος μετὰ σποραδικῶν φλυκταινίδων κατ' ὅλον τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ φέρῃ οὐλὰς αὐτῶν· καὶ ὅμως ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐμβολισθεῖσα δαμαλίνη Εὐλογία ἐπέτυχε πάλιν εἰς αὐτὴν ἀριστα. — Τὴν ὀγδόην δὲ ἡμέραν ἐμβολίζω ἐκ τοῦ ἰοῦ τῆς φλυκτιδος τῆς δαμαλίνης τῆς εἰρημένης γυναικὸς τέσσαρα ἄτομα, ἐξ ὧν τὰ μὲν δύο ἦσαν ἅπαξ τοῦλάχιστον ὑπὸ τῆς δαμαλίνης ἐπιτυχῶς ἐμβολισμένα, τὸ δὲ τρίτον, γυνὴ 35 περίπου ἐτῶν, ὑγιῆς καὶ λεμφικῆς κράσεως, ἥτις, προσβληθεῖσα κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτῆς ἡλικίαν διὰ μόλυσμῶν ὑπὸ βαρείας Εὐλογίας, διασώζει ἔτι καὶ νῦν ἀνεξιτήλους οὐλὰς τῶν φλυκταινίδων αὐτῆς· τὸ δὲ τέταρτον, κοράσιον 11 περίπου ἐτῶν, ὅπερ κατὰ τὴν νηπιακὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἦτον ἐπιτυχῶς ἐμβολισμένον. Καὶ εἰς μὲν τὰ δύο πρῶτα ἄτομα ἀπέτυχεν ἐντελῶς ὁ ἐμβολισμὸς, εἰς δὲ τὰ δύο τελευταῖα ἐπέτυχε λίαν καλῶς.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δύο πειραμάτων ἐξάγονται τὰ ἑξῆς συμπεράσματα.

α) Ὅτι ὁ ἰὸς τῆς δαμαλίνης καὶ ὁ τῆς Εὐλογίας εἰσὶν ἀληθῶς διαφόρου φύσεως.

β) Ὅτι ἐνῶ ὁ ἐμβολισμὸς τῆς δαμαλίνης σβέννει ἐπὶ 7 ἕως 10 τοῦλάχιστον ἔτη τὴν πρὸς τὴν Εὐλογίαν προδιάθεσιν, ὁ ἰὸς τῆς Εὐλογίας δὲν ἔχει τὴν ιδιότητα ταύτην κατὰ τῆς δαμαλίνης καί.

γ) Ὅτι δυνατόν, φαίνεται, ἄτομά τινα νὰ προσδληθῶσι δις· τοῦλάχιστον ὑπὸ τῆς Εὐλογίας, ὡς τοῦτο δυστυχῶς ἀπεδείχθη καὶ εἰς τὸν ὑφόν.

Ἐν Σμύρῃ τὴν 6 Δεκεμβρίου 1871.

ὑπὸ ΓΕΩΡΓ. Ν. ΚΑΡΑΒΑ. Ἴατροῦ.

Η ΔΟΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ

καὶ ἡ «Ἀνατολὴ τῆς Βιέννης.»

Ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένη «Osten» τῆς 17 λήξαντος Δεκεμβρίου μηνὸς ἀναγινώσκωμεν τάδε περὶ τῆς συνεντεύξεως τοῦ Δὸν Πέτρου τῆς Ἀλκαντάρας καὶ τῆς Δόνας Τερέζας μετὰ τῆς πριγκίπισσας Δόρας Ἰστριάδος.

«Καθὰ ἐκ Φλωρεντίας ἐπιστέλλουσι ἡμῖν, ἡ διάσημος συγγραφεὺς Πριγκίπισσα Δόρα Ἰστριάς συγκαταλέγεται μετὰ τῶν διακεκριμένων προσώπων, τὰ ὁποῖα ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Βρασιλίας ἐδέχθησαν κατὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ διαμονὴν των.

Οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν γινώσκουσι ἤδη, ὅτι ἡ Πριγκίπισσα Δόρα Ἰστριάς ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν Γκίκα, εἶνε ἐξ ἀδέλφῃ τοῦ ἄλλοτε προέδρου τοῦ ἐν Ρωμανίᾳ Συμβουλίου Δημητρίου Γκίκα καὶ τοῦ ποτὲ Ἡγεμόνος τῆς Σάμου Ἰωάννου Γκίκα, κατασχόντος ἐπίσης τὴν θέσιν ταύτην. Ἡ πριγκίπισσα εἶνε ἐκ τῶν εὐφυεστέρων γυναικῶν τῆς ἐποχῆς, καθόσον οὐ μόνον πολυάριθμα συγγράμματα εἰς γλῶσσαν γαλλικὴν συνέγραψεν, ἀλλὰ χρῆται ἐπίσης τῇ δημοσιογραφικῇ καλᾷ μετὰ τσαύτης ἐπιδεξιότητος, ὥστε πλέον ἢ ἅπαξ ἐδέησεν ἵνα οἱ ἀρρενες συνάδελφοί της ζηλώσωσιν αὐτήν. Πληροφоруόμεθα δὲ ὅτι τὸ εἰρημένον αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος περιεποιήθη αὐτὴν μετὰ ἰδιαζούσης διακρίσεως.»

Ἡ μανσενίλλα (le mancenillier).

Ἄν καὶ αἱ συκοφανταί, δι' ὧν οἱ ποιηταὶ ἠδίκησαν τὸ προσόμοιον τῇ ἡμετέρᾳ μηλέᾳ τοῦτο δένδρον τῆς Ἀμερικῆς, δὲν διεσκεδάσθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τῶν Φυσιολογῶν, ἐν τούτοις μετὰ θάρρους δύνανται τις σήμερον ν' ἀρνηθῆ τὸν ὑπὸ τῆς σκιας του προξενούμενον δῆθεν κίνδυνον. Τὸ δένδρον τοῦτο, ὅπερ

τὸν θάνατον ἀντίτιμον τῆς ἡδονῆς παρέχει

δὲν φονεῖει οὔτε δηλητηριάζει εὐτυχῶς, τοὺς ἀφρονὰς τοὺς ζητοῦντας δρόσον καὶ ἀναψυχὴν εἰς τοὺς τόπους τοὺς σκιαζομένους ὑπὸ αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα Mancenillier εἶνε ὅλως Ἰσπανικόν. Manzana εἰς καθαρεύουσαν κασιτικὴν διάλεκτον σημαίνει τὸ μῆλον· manzanilla δὲ εἶνε τὸ ὑποκοριστικὸν αὐτοῦ. Φυσικῶς τὸ ὄνομα

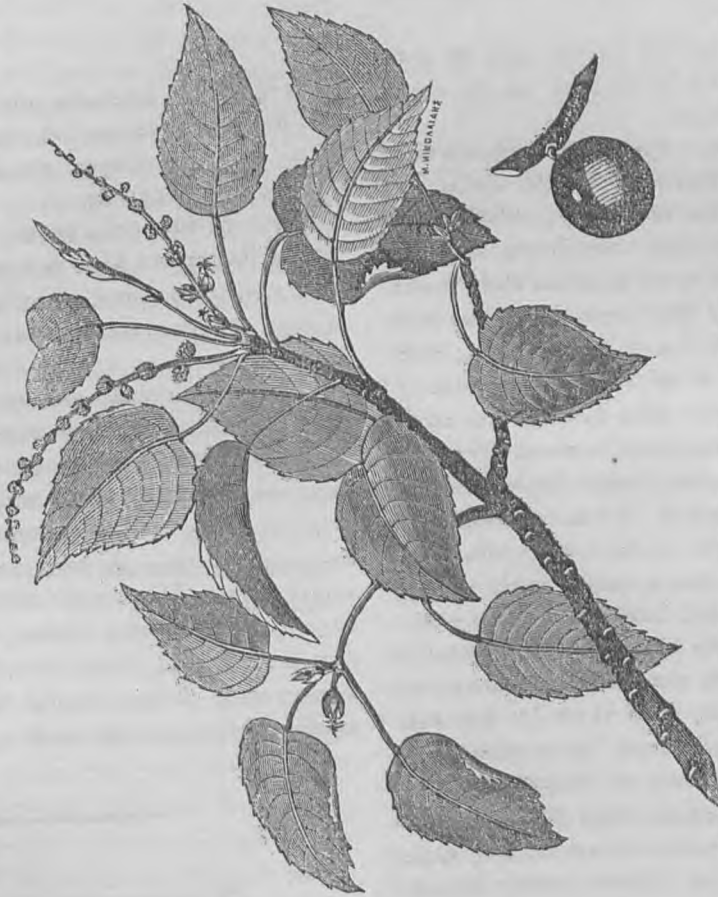
μετεδόθη και εις τους τον άγιον Δομίγκον και την Μαρτινίαν κατοικούντας Γάλλους, πλησιχώρους των Ίσπανών γείτονας. Το του Καρόλου d' Orbigny λεξικόν περιγράφει το Mancenillier ως εξής: « Δένδρον έχον πολλήν την αναλογίαν ως προς το μέγεθος και το σχήμα με την ήμετέραν άπιδεάν· αυξάνει εις τὰ παράλια των Άντιλλών νήσων και της νοτίου Άμερικής· το δε ύψος αυτού δεν υπερβαίνει κατά την του Τουσάκ περιγραφήν τὰ 5 ή 7 μέτρα. Ο κορμός αυτού έχων διάμετρον μόλις τριών ή τεσσάρων δεκαμέτρων καλύπτεται από παχύν και ύπόφαιον φλοιόν, εκ του όποίου εξέρχεται εις το ελάχιστον κέντημα γαλακτώδης χυμός, εν αφθονία πανταχού του δένδρου ύπάρχων. Τὰ φύλλα εισιν αντίστοιχα, μισχώδη, ώσειδη, όδοντωτά εις τὰς άκρας, λεία, στιλπνά και φλεβώδη. Ο καρπός έχει όμοιότητα κατά το χρώμα και την μορφήν προς μήλον έρυθρομηλέας. Αναδίδει δε ιδίαν ευωδίαν, ήν περιηγηταί τινες παρωμοίασαν με την του χίτρου.»

Ολίγιστοι εν τούτοις οι απατώμενοι από την εύρεστον και θελκτικήν δψιν του καρπού του, του πλημμυρούτος τους τόπους, ένθα το Mancenillier αυξάνει. Η αποτρόπαιος φήμη του δένδρου χρησιμεύει ως προφυλακτικόν κατά των δηλητηριωδών αυτού άποτελεσμάτων, αν και δύναμεθα να βεβαιώσωμεν ότι το μικρόν αυτό μήλον το με απατηλά κεκοσμημένον χρώματα δεν είνε τοσούτον δηλητηριώδες ώστε εν να προξενή θάνατον εις τον αφρόνως γευθέντα. Είνε ώσαύτως λίαν άμφίβολον ότι οι άγριοι των νήσων εφαρμάκευον άλλοτε τὰ βέλη αυτών έμβάπτοντες τα εις τον γαλακτώδη χυμόν τον εκ του φλοιού εξερχόμενον. Είχον δυστυχώς βότανα άλλα, δι' ών πολύ βεβαιότερον καθίστανον θανατηφόρους τας εκ των βελών των πληγάς. Ωσαύτως πρέπει να καταριθμήσωμεν μεταξύ των άβασίμων παραδόσεων και το ιστορούμενον περί της θανατηφόρου επηρείας της του Mancenillier άτμοσφαιρας.

Ο Βοτανικός Jacquiu διέμεινε υπ' αυτήν επί τρεις ολοκληρούς ώρας και ο συγγραφεύς της Χλωρίδος των Άντιλλών Τουσάκ ήσυχως εκοιμήθη πλέον της μιās ώρας εις την σκιάν αυτού, εις ήν εξετέθη άνευ ουδεμιās δυσαρέστου συνεπειας. Ο κ. Ricord-Madriana ώθήσας περαιτέρω τὰ πειράματα αυτού, ουδέν ησοθήνη βλάβης πρόξενον. Υποθέτουσιν όμως, άπέναντι της έριστικής διαβεβαιώσεως ανθρώπων τοσούτον αξιόπιστων, ότι καταστάσεις τινές

της άτμοσφαιρας δύνανται, εν μέρει τουλάχιστον, να πραγματοποιησώσι το υπό της φήμης εις την σκιάν του δένδρου αποδιδόμενον.

Πλήν πόθεν λοιπόν ή παράδοσις ή αποδίδουσα ιδιότητας τοσούτον αποτροπαίους εις το δηλητηριώδες δήθεν τουτο δένδρον των άμερικανικών χωρών; Προέρχεται, κατά πάσαν πιθανότητα, εκ των αυτοχθόνων Ίνδων ή τουλάχιστον εκ των συλλεξάντων τας παραδόσεις των. Όταν το δένδρον κόπτεται ή οι κλάδοι αυτού άπλως, ο γαλακτώδης χυμός, ο τον κορμόν περιρρέων και εις εκαστον κτύπημα αναπηδών, αρκεί όπως καλύψη από άρρώδεις φλυκταίνας το κατάγυμον σώμα του Ίνδου και να φέρη

Κλάδος της μανσειλλας.

κινδυνώδη επακόλουθα. Έλκη κακοήθη εγεννήθησαν ουτως, άπαιτήσαντα χρόνον ουκ όλίγον όπως λατρευθώσι. Πιθανόν δε Ίνδος πολεμιστής να εκοιμήθη καθήκτως υπό την σκιάν και να έπαθεν, ως τουτο συνέβη εις Ευρωπαϊόν τινα. Το βέβαιον είνε ότι οι κατά τον ΙΖ' αιώνα περιηγούμενοι τας Άντιλλας ουδέ προς στιγμήν έδυσπίστουον δια τας τρομεράς ιδιότητας του δένδρου και μετέδωσαν επ' εσσον εδυνήθησαν την πεποίθησίν των και εις τους Ευρωπαίους. Ο άφελής συγγραφεύς P. du Tertre, εν ο Σατωβριάν αποκαλει Bernardin de Saint-Pierre της εποχής του, συνήθως τόσον καλός παρατηρητής, εύαρεστείται εις την διήγησιν των υπερβολικών εκθέσεων, ως από τους άγαπητούς του Ίνδους ηκουσε. Θέλων να επιστήση την προσοχήν του άπειρου περιηγητού και να προφυλάξη αυτόν από την θελκτικήν θέαν του δένδρου, αναφωνεί: «Τὰ μήλα ταύτα, τὰ πανόμοια με τὰ του παραδείσου, πραγματικώς θανάτου και κολάσεώς εισι καρποί.» Εκ τούτου δε δριμύμενος βεβαιού ότι ή ελαχίστη σταγών του γαλακτώδους χυμού του δένδρου, πίπτουσα επί πληγής, επιφέρει άνευ άργοπορίας την γάγγραιναν.

Ταύτα εκρίναμεν καλόν ίνα μεταφράσαντες εκ του Γαλλικού προσηνέχωμεν τοίς φίλοις του Μεντορος αναγνώσταις μετά της εικόνας ενός των κλάδων του δένδρου τουτου, διότι, αν ζητήση τις εις το γαλλικόν λεξικόν την λέξιν mancenillier, αναγινώσκει ότι είνε δένδρον της Άμερικής, μηλέα προσόμοιον, αποστάζον πανταχόθεν χυμόν γαλακτώδη, καυστικώτατον και φαρμακερόν, εν ω οι Ίνδοι βρέχουν τὰ βέλη αυτών. Άλλά εκ των δεσά ο Γάλλος, άφ' ος μετεφράσαμεν, λέγει, ταύτα φαίνονται όλως άνυπόστατα.

Τὴν λέξιν *mancenillier* μεταφράζουσι διὰ τῆς ἐλληνικῆς λέξεως *ἰππομανῆς*, ἣτις σχηματίζει εἶδος χόρτου, τὸ ὁποῖον τρώγοντες ἐλύσσαζον οἱ ἵπποι.

Τοιοῦτον χόρτον εἶνε ἡ κυνοκράμβη, ἣτις καὶ ἀπόκυνον καὶ κυνέμαρον καὶ κολχικὸν (κοιν. σκυλοβότανον καὶ κουρουνοβότανον, γαλλιστὶ *tue-chien*) ὀνομάζεται.

Δ. Β.

ΤΟ ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ.

ἦτοι

Τὸ κάτοπτρον τῆς διδασκαλικῆς πορείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ.

Προηγουμένως ἐν σελ. 341 τοῦ Β' τόμου τοῦ Μέντορος ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ ὀλεθριον αἴτιον ὡς καὶ ἐν σελ. 88 τοῦ Γ' τόμου αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ αἴτιον τοῦ ὀλεθρίου αἴτιου εἶπομεν ὅχι ὀλίγα περὶ τῆς διδασκαλικῆς πορείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, χωρὶς ποσῶς νὰ κάμωμεν διάκρισιν τινα μεταξὺ τῶν διδασκάλων. Ἀλλὰ γινώσκοντες ὅτι οὐδεὶς κανὼν ὑπάρχει ἄνευ ἐξαιρέσεως, πιστεύομεν ὅτι πολλοὶ τῶν διδασκάλων τὴν ἰδέαν μὲν ἡμῶν συμμερίζονται ἀλλὰ ἄλλοι ὑπὸ ἀνωτέρων ὀδηγούμενοι, ὡς ἐφορεῖων, Διευθυντῶν καὶ λοιπῶν, ἄλλοι ἰδιωτικῶς διδάσκοντες καὶ φοβούμενοι μὴ περὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὡς καινοτομήσαντες χλευασθῶσιν ἢ ὑπὸ τῶν ἀντιφρονούντων τὰ ἔργα αὐτῶν καταγελασθῶσιν, δὲν τολμῶσιν ὅχι μόνον πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῶν ἐπιβαλλομένην θείαν διδασκαλίαν νὰ ἐπανέλθωσιν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ λόγον περὶ ταύτης νὰ ποιήσωσι. Δι' ἃ ἡ πρωτοβουλία ἀναμένεται πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Κων/λεως καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἀπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τῆς Σμύρνης καὶ τῶν λοιπῶν μεγαλοπόλεων, πρὸς τοὺς ἀρμοδίους τῶν ὁποίων καὶ ἡμεῖς ἀπευθυνόμεθα, γράφοντες ταῦτα.

Ἄλλ' ἔμως καὶ οἱ μεθ' ἡμῶν ὁμοφρονούντες διδάσκαλοι οὐδὲν τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς μομφῆς ἀπαλλάττονται, ἐὰν ὅσον τάχιστα τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῶν δὲν δημοσιεύσωσι (μιμούμενοι τὸν ἀγαθὸν συμπολίτην ἡμῶν καὶ διδάσκαλον κ. Ἰσιγόνην, ὃς δημοσίως διὰ τῆς Ἀμαθειας ἐξέθετο τὴν περὶ τούτου ὀρθὴν δόξαν αὐτοῦ), ἵνα ὅχι μόνον τῆς ἐθνικῆς μομφῆς ἀπαλλαγῶσιν ὡς ἀκουσίως αὐτῶν οὕτω διδάσκοντες, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τοῦ τρόπου τῆς νέας διδασκαλικῆς πορείας γνώμην αὐτῶν ἐκθέσωσιν, ὅπως ἐκ τῶν διαφόρων ἢ καταλληλοτέρᾳ ἐπικρατήσῃ. Ἀλλὰ τοσαῦτα κατὰ τῆς διδασκαλικῆς ἡμῶν πορείας λαλήσαντες καὶ πρὸς τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιμένοντες, δίκαιον εἶνε ἵνα ἐκείνης μὲν τὰς ὀλεθρίους ἐλλείψεις διὰ πραγμάτων ἀποδείξωμεν, ταύτης δὲ τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην αἰσθητῆν καταστήσωμεν.

Πάντες γινώσκομεν ὅτι οἱ 95 τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ ἔθνους ἡμῶν εἰσὶν ἐκ τῆς μεσαίας καὶ κατωτάτης τάξεως ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον· οὗτοι δ' ἐπταετείς ὄντες ἐν ταῖς σχολαῖς εἰσάγονται καὶ τρία ἔλα ἔτη διανύουσι σπουδάζοντες τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ ἐν μέρει τὴν ἀριθμητικὴν. Μετὰ ταῦτα εἰς τὸ ξηρὸν

τῆς γραμματικῆς μάθημα προβιβάζονται, τὸ ὁποῖον ἄλλα τρία ἔλα ἔτη ἐξακολουθοῦσιν ἐπαναλαμβάνοντες τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐπὶ κειμένων ἕως διαφόρων τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς ποιούντες, εἰς δὲ τὴν Κατήχησιν ὡς ἐν παρέργῳ ἀσχολοῦνται, ἄχρις οὗ τὰ στοιχειώδη λεγόμενα μαθήματα μετὰ πολλοῦ κόπου ἀναλόγως τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς, τῆς νεανικῆς ἡλικίας, τῆς μὴ ἐπιτηρήσεως παρά τε τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων αὐτῶν, ἐτι καὶ τῆς φυσικῆς τινῶν νωθρότητος μηχανικῶς καὶ οὐδέποτε κατὰ βάρθους σπουδάζουσιν.

Ἐν τῷ ἐξαιρετῷ ὅθεν τούτῳ διαστήματι ἕως ἐπιπολαίως τὰς περὶ Κατήχησης γνώσεις ἀποκτώντες καὶ ἕως τὰς τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς στερούμενοι, ὡς οὐδέποτε περὶ Θεοῦ, περὶ προσευχῆς, περὶ ἐγκρατείας, περὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ὡς καὶ περὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν σπουδαίως διδασκόμενοι, ὡς οὐδὲ ἐκ τῆς πρὸς ταῦτα ἀγωγῆς καὶ συμπεριφορᾶς τῶν διδασκάλων αὐτῶν παράδειγμα τοιοῦτον λαβόντες, ταύτας, ἐκ τῆς σχολῆς ἐξερχόμενοι καὶ εἰς βιωτικὰ ἔργα διδόμενοι, ἕως λησμονοῦσι καὶ μόνον ὀλίγον νὰ γράψωσι καὶ τὰς ἀριθμητικὰς αὐτῶν ἐργασίας νὰ τελῶσι δύνανται, καὶ ταύτας ἕως ἀτελῶς, ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐνεργῶνται αὐταὶ ἀπὸ μαθητῆν ἐπὶ μόνῃν τριετίᾳ ὑπὸ ἀπλουστάτου γραματοδιδασκάλου ἢ ἐλαχίστου παιδαγωγοῦ τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἄνευ γραμματικῆς διδασκαλίας μέχρις ἐκείνης τῆς δεκαετοῦς αὐτῶν ἡλικίας! Τί δὲ τὸ καθῆκον αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, τί πρὸς τὸν πλησίον, τί πρὸ πάντων σημαίνουσι τὰ ὅσα ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ ἀναγιγνώσκονται καὶ ψάλλονται οὐδὲ γὰρ περὶ πάντων τούτων ἐννοοῦσιν.

Καὶ ἵνα κατανοήσωσιν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν κατὰ πόσον ἀδικοῦσι τὸ ἔθνος, ἐξ οὗ δι' ἀκαταλόγιστων θυσιῶν συντηροῦνται, ὡς μᾶς δεῖξωσιν, ἂν δύνανται, ἕνα μόνον ἄνθρωπον, ὅστις, μετὰ τὴν ἐξαιρετὴν μαθητείαν τὴν σχολὴν ἀποχαιρετίσας, δύναται νὰ πράττῃ τι γραμματικῶς δι' ὅσων διὰ τῆς γραμματικῆς ἔμαθε.

Οἱ τῆς ἀνωτέρας λεγόμενοι παιδείας νοοῦσιν αὐτὰ, ἀλλὰ δηλητηριασθέντες ὑπ' αὐτῆς τὴν τε Γραφὴν καὶ τὰς ἀκολουθίας χλευάζουσιν· οἱ τοιοῦτοι, τὴν ἀνωτέραν ταύτην λεγομένην παιδείαν μὴ ὅπως ἔδει ἀποκτήσαντες, σπανίως ἄλλοι πρὸς τὸ θεαθῆναι, ἄλλοι δὲ πρὸς τέρψιν μᾶλλον ἐκκλησιαζόμενοι, ἔλον τὸν βίον αὐτῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ἐν ἀσωτίᾳ διαβιούντες, ἐν τῷ γήρατι αὐτῶν ὡς ὅπως ἀγνοοῦντες ποῦ νὰ καταφύγωσιν, ἕνα μόνον σταυρὸν ὡς τὰ βρέφη ποιούντες ὑπὸ βαρεῖαν εὐθύνην ἀποθνήσκουσιν.

Ἀλλ' ἐὰν οἱ μαθηταὶ οὗτοι ἐν τῇ πρώτῃ τριετίᾳ τὰ μαθήματα τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως διὰ τῆς Κατήχησης καὶ τῆς Γραφῆς κατὰ τὴν νέαν μέθοδον καὶ οὐχὶ ὡς τὸ πάλαι ἐλάμβανον, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τριετίᾳ ἐπὶ τῶν κειμένων τῆς Γραφῆς γραμματικῶς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἐσπουδάζον καὶ ὅσον ἔνεστι κατενόουν αὐτήν, εἶτα δ' ἐκ τῆς Σχολῆς ἐξερχόμενοι, καίτοι εἰς ἔργα διδόμενοι, ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἑορτῆν ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ ἀπαγγελλομένων ἐνεστερνίζοντο ἡρέμα τὰ εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόμενα καὶ διὰ τῆς ἡλικίας πρὸς τὸ ὕψος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐχώρουν καὶ συμφώνως πρὸς τὰς θείας διδασκαλίας ἀφ' ἑαυτῶν ἠθικοποιούντο καὶ διεβίουν, πρὸς δὲ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐκ νέου ἠκροῶντο αὐτῶν ὑπὸ τῶν Πρεσβυτέρων διὰ καταλληλοτάτου τινὸς καὶ ὁμοιομόρφου.

τρόπου, ὅστις εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθῆ καὶ συζητηθεῖς ἐπιδοκιμασθῆ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων τοῦ ἔθνους, δι' ὧν ἠθοποιητικῶν μέσων ἀνεπαισθήτως θὰ ἐδιδάσκοντο τὰ πλήρη τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν, τὴν πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἄγουσαν, ἄν, λέγω, ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο, κατὰ πόσον ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἤθελεν εἶσθαι οὐράνιος μᾶλλον ἢ γῆϊνος; κατὰ πόσον ἡ Σχολὴ ἡμῶν δὲν ἤθελε φέρεי ἐπαξίως τὸ ὄνομα Εὐαγγελικῆ Σχολῆ;

Ἴδου πᾶν ὅτι καθ' ἡμᾶς θεωροῦμεν ὡς ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ καὶ ὅπερ φρονοῦμεν ὅτι σύμπαν τὸ ἔθνος θέλει παραδεχθῆ ὡς τὸ μόνον σωτήριο μέσον.

Προβαίνοντες ἔθεν λέγομεν ὅτι οὐδὲν εἶνε δίκαιον, ὡς τινες διίσχυρίζονται, νὰ ἐμποδισθῆ ἡ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν διδασκαλία τῶν Πρεσβυτέρων λόγῳ μὴ ἢ Γραφῆ καὶ τὰ δόγματα διὰ τῆς κακῆς δῆθεν τούτων διδασκείας νοθευθῶσιν ἀπ' ἐναντίας μάλιστα μείζιστη ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα ἡ τοιαύτη διδασκαλία ἐπεκαθῆ ὅπου ἐπὶ τῆς γῆς εἰσὶν ὀρθόδοξοι. Οἱ τὰ ἐναντία διίσχυρίζόμενοι ἑαυτοὺς ἀνοήτως ἀτιμάζουσιν ὡς ἀναξίως ἀναξίους χειροτονήσαντας. Ἄλλ' ὑποθεθεῖσθω καὶ ὅτι τινὲς τῶν Πρεσβυτέρων εἶνε ἀναξιοδίορις, ἐξεταζόμενοι δὲν διακρίνονται ὅπως ἐμποδισθῶσιν; ἀκόμη καὶ οἱ ἀξιόδοιοι δὲν θέλουσιν εἶσθαι ὑπὸ ἐποπτείαν; ἢ μήτι τὸ ὅλον ἀχροατήριον θὰ στερεῖται ὅλως ἀνδρῶν καλῶς τὴν Γραφὴν νοούντων;

Τὸ ὅτι δὲ ἡ λεγομένη ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων παιδεία καὶ ὑψηλὴ φιλοσοφία, ἢ πρὸς τὴν ἐπιστημὴν ἄγουσα, εἶνε ἀδύνατον πρὸ τῆς δεκατριετοῦς ἡλικίας νὰ κατανοηθῆ, οὐδεὶς, ὡς φρονοῦμεν, ν' ἀρνηθῆ δύναται. Ὅθεν ἐπειδὴ οὐδέλως ζημιούνται οἱ διὰ τὰς ἐπιστήμας προαλειφόμενοι, ἂν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσκαμεν διανύσωσι, καὶ ἐπειδὴ μᾶλλον ἐκ τῆς κατανοήσεως τῆς Γραφῆς ἠθικοποιούνται, μετὰ δὲ τὴν καταλληλοτάτην δεκατριετὴ ἡλικίαν ἔχουσι πάντοτε ἠνεωγμένον τὸ στήδιον ἵνα πρὸς τὰς ἐπιστήμας προδῶσι καὶ σοφισθῶσι, διὰ τοῦτο δέον ἐστὶν ὅπως ἐκβασιθῆ τὸ ἐν ἐνεργείᾳ σύστημα τῆς διδασκαλίας. Τότε, διὰ τῆς Γραφῆς τῷ Θεῷ ἀφομοιούμενοι οἱ υἱοὶ ἡμῶν, καὶ ὡς φιλόλογοι καὶ ὡς ἐπιστήμονες τρισευδαίμονα τὸν βίον διανύσουσι καὶ πλήρεις ἐλπίδος μετ' ἀράτου ἀγαλλιάσεως πρὸς τὸν Πατέρα ἀπελεύσονται.

Ταῦτα καθόσον ἀφορᾷ τοὺς μαθητὰς μέχρι τοῦ τρισκαιδεκάτου ἔτους τὰς ἡλικίας των. Πολλοὶ δὲ τῶν γονέων ἐπιθυμοῦντες ἵνα μορφώσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ τοὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἐν τούτοις συντηροῦσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον, διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὁποίου ἀπαιτοῦνται τέσσαρα ἔτη. Ἄλλ' ἐνῷ κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην πρὸ πάντων ἔχει ἀνάγκη ὁ ἀνθρώπος τῆς ὀρθοσκευτικῆς ἀναπτύξεως, ἣτις μόνη ρυθμίζει τὰ ἦθη καὶ μορφώνει τὴν καρδίαν, οἱ καλοὶ ἡμῶν καθηγηταὶ μὲ παντὸς μὲν ἄλλου εἶδους γνώσεις φροντίζουσι νὰ παραγείμωσι τῶν μαθητῶν των τὴν κεφαλὴν, περὶ τῆς ἀνάγκης ὅμως τῆς ὀρθοσκευτικῆς αὐτῶν μορφώσεως πάντῃ ἀμεριμνοῦσιν, ὡς πράγμα πάντῃ ἀνάξιον λόγου αὐτὴν θεωροῦντες. Ἐκ τούτου τί συμβαίνει; νὰ ἐξέρχωνται οἱ νέοι τῶν γυμνασίων, εἴτε ἡμιδιδασκτοὶ εἴτε τελειοδιδασκτοὶ, πεφουσιωμένοι, οἰηματῆται καὶ ψυχρότατοι εἰς τὴν ὀρθοσκελίαν, τὴν ὁποίαν μόνον νὰ μυκτηρίζωσιν ἔμαθον ἀπὸ τῆς μεγαλειτέρας μερίδος τῶν διδασκάλων αὐτῶν. Τοιοῦτοι δὲ ὄντες, καταφρονοῦσι τοὺς γονεῖς

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεύχ. ΚΘ').

αὐτῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους θεωροῦσιν ἑαυτοὺς καὶ νοημονεστέρους καὶ σοφωτέρους καὶ ἀνωτέρους, δὲν ὑπακούουσιν εἰς αὐτοὺς, περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτονται ἢ μόνον περὶ τοῦ πῶς νὰ ἐνδουλώσιν ὅσον ἔνεστι κομψότερον, περὶ τοῦ πῶς νὰ διασκεδάσωσιν ὅσον ἔνεστι κάλλιον καὶ περὶ τοῦ τίς περισσοτέρας νεανίδων καρδίας νὰ κερδηθῆ! Ἐντεῦθεν αἱ δυστυχίαι τῶν οἰκογενειῶν, ἐντεῦθεν αἱ ἀθλιότητες, ἐντεῦθεν τὰ κακὰ πάντα, τὰ ὁποῖα ἐξ ὀλοκλήρου θὰ προελάμβανε μία ὅλως διάφορος διδασκαλία ἐκείνης, ἢ ὁποῖα σήμερον γίνεταί ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς γυμνασίοις, τῶν ὁποίων οἱ μαθηταὶ δύνανται ἴσως νὰ ἐπιλύωσι προβλήματα τριγωνομετρίας καὶ ἀλγέβρας πολὺ δύσκολα, νὰ σᾶς μεταφράζωσιν Ὅμηρους καὶ Πινδάρους, νὰ σᾶς ἐξηγῶσιν ἀγγλικά, γαλλικά, λατινικά καὶ ἄλλα, δὲν θὰ δυνηθῶσιν ὅμως οὔτε γὰρ ν' ἀπαντήσωσιν ἐν ὀρθότητι νὰ ἐρωτηθῆτε αὐτοὺς καὶ περὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν τὴν ὀρθοσκελίαν αὐτῶν ἀφορώντων, ἢ τὸ πολὺ ἴσως θὰ φανῶσι γνωρίζοντες ἐπιπελαίως τινὰ, τὰ ὁποῖα κάλλιον θὰ ἦτον ἐπίσης νὰ μὴν ἐγνωρίζον, διότι τὰ ἔμαθον τόσον κακῶς ὥστε μᾶλλον πρὸς βλάβην αὐτῶν τείνουσιν ἢ πρὸς ὠφέλειαν, μᾶλλον πρὸς καταστροφὴν ἢ πρὸς ἐποικοδόμησιν.

Ἄλλὰ τί νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν τῶν θυγατέρων ἡμῶν ἐκπαίδευσιν; ὦ! ἐντυχῶ πλέον ἰλιγγιᾶ τις. Μῆτι νομίζεις, ἀναγνώστα, ὅτι θέλομεν τινὰ νὰ προσβάλωμεν; ἀπαγε! Τὸ σύστημα εἶνε ὀλέθριον. Το σύστημα δέον νὰ μεταβληθῆ ριζηδόν.

Αἱ κόραι ἔχουσι ἀνάγκη νὰ μάθωσιν ὅσον ἔνεστι καλῶς Ἀ' τὴν νεοελληνικὴν, τὴν ὁποίαν μὲ τὴν μικρὰν γραμματικὴν τοῦ Σακελλαρίου καὶ μὲ κείμενον τῶν τοσούτων ἠθικῶν ἐν τῇ νεοελληνικῇ γεγραμμένων βιβλίων ἄριστα δύνανται νὰ σπουδάσωσιν, ἀποπερατοῦσαι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Βον. νὰ γράφωσιν εὐαναγνώστως.

Γον. τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν.

Δον. τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ

Εον. τὴν γεωγραφίαν.

Ταῦτα εἰσὶ, τὰ ὁποῖα ὡς ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ἡ κόρη. Ὡς γυνὴ δὲ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐκμάθῃ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἦτοι τὴν ραπτικὴν, τὴν μαγειρικὴν καὶ ἐν γένει ὅτι ἀφορᾷ τὴν καλὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου. Ἄλλ' ὡς μήτηρ καὶ μάλιστα χριστιανὴ μήτηρ, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη ἐξ ἀπαλῶν ἐνύχων νὰ γίνῃ στενὴ φίλη τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάγκη νὰ ἐνστερνισθῆ τὴν ὀρθοσκελίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάγκη νὰ ἐκμάθῃ τὸ Ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου, ἀνάγκη ἵνα, ἀπαλλαγείσα πασῶν τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ἀσκηθῆ εἰς τὴν μελέτην τοῦ νόμου τοῦ Κυρίου, ἔχουσα πάντοτε ἐν μνήμῃ τὸ ὅτι ὁ προορισμὸς αὐτῆς οὐδεὶς ἄλλος ἢ τὸ νὰ μορφώσῃ πολίτας χρηστοὺς καὶ μητέρας ἀξίας νὰ φέρωσι τὸν τίτλον χριστιανικῆς μητῆρ χριστιανῶν Ἑλληνοπαίδων.

Ἄλλως ἄνευ τῶν γνώσεων τούτων ὅλως ἀδύνατον εἶνε ν' ἀποκατασταθῶσιν αὐταὶ καλὰ μητέρες ἢ ἐνάρετοι σύζυγοι. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὄχι μόνον οἱ 18 αἰῶνες κηρύττουσιν ἀλλὰ καὶ 1018 ὑπὸ τοιαύτην διδασκαλίαν ἐν παρελθούτι, εἰς τὸ αὐτὸ σημείον θέλομεν εὐρίσκεισθαι πάντοτε.

Μετά χράς ἡμῶν ἀφάρτου βλέποντες ὅτι δὲν εἴμεθα μόνοι οἱ ταῦτα φρονούντες, εὐελπιστοῦμεν ὅτι τὸ ἔτος 1872 θέλει εὐτυχῆσαι ἵνα ἐγχαρὰχθῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ χρυσοῖς γραμάσιν ὡς ἐς κόρακας ἀποστεῖλαν τὸ μέχρι τοῦδε καταστρεπτικώτατον σύστημα τῆς διδασκαλίας καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσαγαγῶν τὴν ἐπὶ τοῦ φόβου τοῦ Κυρίου, τῆς ἀκραδάντου ταύτης βιάσεως, στηριζομένην σοφίαν.

ΑΡΧΗ ΣΟΦΙΑΣ ΦΟΒΟΣ ΚΥΡΙΟΥ.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΠΗΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Κ. Ἰωαννίδου).

Ἰατρός ἐν Γροιλανδία

(συνεχ. ἀπὸ σελ. 125).

Ὅχι τόσον πολλοὺς ἐδῶ· ἀλλ' ἐνίοτε μεταβαίνω ἑκατὸν περίπου μίλια μακρὰν ἐντεῦθεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πτωχῶν Γροιλανδῶν, ἐπειδὴ ἡ πελατεία μου ἐκτείνεται ἀρκετὰ μακρὰν. Πρὸς δὲ εἶμαι καὶ ἄνευ ἀνταγωνιστοῦ. Ἦδη ἄγωμεν τὸ πρόγευμα εἶνε ἔτοιμον ἐν τῷ πλησίον θαλάμῳ καὶ ἡ Σοφία ἀνυπομόνως μᾶς περιμένει. — Ἦκουσα καλῶς; Μία κυρία!

Ἡ αἰθουσα, εἰς ἣν μὲ ὠδήγησεν, ἦτο κάλλιστα ἠυτρεπισμένη ἐπὶ τῶν τοίχων ἐφαίνοντο εἰκονογραφίαι, αἵτινες παρίστανον ἄνηθ, καρπούς καὶ ζῶα.

Ἐν τῷ μέσῳ ὑψοῦτο στρογγύλη τράπεζα κεκοσμημένη διὰ λευκοτάτης θρόνης, ἐφ' ἧς ὑπῆρχον ἱκανὰ τρυβλία.

Ταῦτα πάντα ἦσαν ἀξίολογα· ἀλλὰ τίς ἦτο ἡ Σοφία; ὁ δόκτωρ ἔκρουσεν ἀργυροῦν κωδωνίσκον καὶ πάραυτα, ἀκτινοβόλος ὡς ὠραία πρῶτα τῆς ἀνοίξεως ἡ Σοφία εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Παράδοξος ἐμφάνισις!

«Ἡ κλειδοῦχος μου» εἶπεν ὁ δόκτωρ. «Ὁμίλησον πρὸς τὸν Ἀμερικανόν, Σοφία.»

Καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου διαταγμοῦ ἡ Σοφία ἐπροχώρησε καὶ μὲ ἐχαιρέτισεν ἀγγλιστί, τείνουσά μοι ἀπαλὴν καὶ λεπτοφυῆ χεῖρα κεκαλυμμένην κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τῶν χειρῶν της.

«Χαίρω διότι σὰς βλέπω, εἶπεν ἄφ' ἧς στιγμῆς ἀπεβιάσθητε τοῦ πλοίου, σὰς θεώρου ἀκαταπαύστως ἀπὸ τοῦ παραθύρου.»

— Καὶ τώρα, Σοφία, εἶπεν ὁ δόκτωρ, τί θὰ μᾶς δώσης νὰ προγευματίσωμεν;

— Ὡ! σχεδὸν τίποτε, δόκτωρ, ἀπεκρίθη· ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι ὁ Ἀμερικανὸς θὰ λάθῃ τὴν καλοσύνην νὰ περιμεῖνῃ μέχρι τοῦ γεύματος, τὸ ὁποῖον θὰ συνίσταται ἀπὸ ποτάμιον ἰχθῦν καὶ ἀγριμαῖον κρέας.

— Ὅ, τι εὐρεθῆ λοιπόν, ἐπανέλαθεν ὁ δόκτωρ ἀδιάφορον, Σοφία, δῶσε μᾶς ὅ, τι ἔχεις.

Ἡ Σοφία ἐξῆλθεν ἀμέσως.

«Εἶνε καλὴ καὶ ἐξαιρετὸς κόρη,» εἶπεν ὁ δόκτωρ, ὅταν ἡ θύρα ἐκλείσθη· «μὲ περιποιεῖται ἐξαιρετὰ.»

Παράδοξος Σοφία! ἡ μελάγχρους ὠραία μορφή της, τὸ κομψὸν ἀνάστημά της, ἡ μέλαινα ταινιόδετος κόμη της, καὶ ἡ ἐγχώριος στολή, ἣν ἔφερε, τὴν καθίστων ἀξίερατον. Μελάγχρους κόρη ἐκ Δανου πατρὸς καὶ μητρὸς ἰθαγενεῶς· ἀπ' ἐκείνου μὲν ἐκκληρονόμησε τοὺς Σαξονικοὺς χαρακτήρας καὶ τοὺς κυκιοὺς ὀφθαλμούς, ἀπὸ ταύτης δὲ τὴν εὐχροικὴν καὶ τὴν ἐβενώδη κόμην.

Ἐὰν ἡ χαρίεσσα οἰκονόμος τοῦ δόκτορος μοῦ ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν, οὐχ ἦ ττον ἐξεπλάγην ὅτε εἶδον τὰ φαγητά, ἅτινα παρκατέθεσεν ἐνώπιόν μας. Τεταριχευμένοι ἀττακῆς (*) ἐξαιρετοῦ γεύσεως, ἀλλᾶντες (λουκάνικα) κηπιστοί, γλώσσα παράνθου (tenne) εἰς λεπτὰ τεμάχια, καὶ Δανικὸς ἄρτος ὄλων πρόσφατος — ἦτο τὸ ὅ, τι εὐρέθη ὅπερ ὁ φιλοξενῶν με προσέφερεν εἰς τὸν συνδαιτυμόνα του καὶ ὅπερ ἠρδεύθη μὲ τὸ ἐμπεριεχόμενον πολλῶν φιαλῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων διάφοροι ὑπῆρχον ἐπιγραφαί.

«Ἄ! ἰδοῦ, εἶπεν ὁ δόκτωρ· ἡ Σοφία ἐπιθυμεῖ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν λιτότητα τοῦ γεύματος.»

Ἰδοῦ ἐξαιρετὸς οἶνος τῆς Βορδιγαλλίας, δύναμι· νὰ σὰς τὸν συστήσω. Ἄλλὰ... εὐλογημένη Σοφία, δὲν τὸν ἐθέριμνες καλὰ.

Ἄ! φίλτατε κύριε, δοκιμάζετε τὰς πικρίας τοῦ ἐν Γροιλανδία βίου· εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ ἔχη τις οἶνον εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν»

Οἶνον εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν! καὶ τοῦτο λοιπὸν εἶνε τὸ δυσάρεστον τοῦ ἐν Γροιλανδία βίου; Τῆ ἀλήθειᾳ, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ὑπάρχουσιν ἴσως χειρότεροι δυσχέρειαι ταύτης.

«Ἐδῶ» εἶπεν ὁ δόκτωρ, λαμβάνων ἄλλην φιάλην «ὑπάρχει οἶνος τῆς Johannisberg, τὸν ὁποῖον σὰς συστήνω ὡς ἐξαιρετον, ἀλλὰ δὲν ἀγαπῶ πολὺ αὐτοὺς τοὺς οἶνους τοῦ Ρήνου· ὁμοιάσουσι μὲ ὠραίαν ἀλλ' ἄψυχον γυναῖκα. Δὲν ἐξάπτουσι ποσῶς τὴν φαντασίαν. Ἐχετε κατὶ καλλίτερον πλησίον σας· ἐπειδὴ ἡ οἰκονόμος μου ἐβράδυνε νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ οἶνον τῆς Βορδιγαλλίας, ὁ ἀναγκασθῶ νὰ πῶ εἰς ὑγείαν σας ἐξ αὐτοῦ τοῦ δυνατοῦ οἴνου τῆς Μαδέρης. Ἠξέυρετε, κύριε—ἐξηκολούθησεν ὁ δόκτωρ, ὅστις ὑπερευχαριστεῖτο ἔχων πλησίον του τινὰ μεθ' οὗ ἠδύνατο νὰ ἐκτείνεται εἰς διαφόρους συνδιαλέξεις—ἠξέυρετε ὅτι ἐφύλαξα τοῦτον τὸν οἶνον πρὸ δέκα ἐτῶν; ὁ καλὸς γέρων πατήρ μου μοι τὸν εἶχε στείλει ὡς δῶρον ἄξιον διὰ τὴν τράπεζαν ἐνὸς οἰνογνώστου· ὁ οἶνος οὗτος εἶνε προῖον κλήματος ἀρχαιοτέρου πολλῶν ἡγεμονικῶν οἴκων· εἶπατέ μοι τὴν γνώμην σας.»

Καὶ πληρώσας δύο ποτήρια μέχρι στεφάνης, ἔπειν εἰς ὑγείαν μου. Ἀκολούθως ἐπανελθόντος τοῦ Βορδιγαλλικοῦ οἴνου, τὴν φορὰν ταύτην εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν, ὁ δόκτωρ ἐπλήρωσεν ἄλλα ποτήρια, τὰ ὁποῖα μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ἐκενώσαμεν.

Ἄφ' οὗ ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα κατευνασθήσαν, ὁ δόκτωρ προσέθηκε.

«Τώρα ἐπιθυμεῖς βεβαίως νὰ καταπίης κατὶ γλοσσοῦν καὶ νωπὸν· δὲν γεύθης ἴσως οὐδὲν τῶν προϊόντων τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς γῆς, ἀφ' ὅτου ἐγκατέλιπες τὴν πατρίδα σου.»

Ἐκρυσεν ἔπειτα τὸν ἀργυροῦν κωδωνίσκον του, καὶ ἡ Σοφία εἰσῆλθεν ἡσύχως εἰς τὴν αἴθουσαν.

(*) Ἀττακῆς ἢ ἀντακῆς—ὀψάρι κητώδες τῶν μεγάλων ποταμῶν, ἴσως ἡ μευρούνα ἢ τὸ μερούνη.

«Σοφία δὲν ἔχεις τι περιέργων διὰ τὸν Ἀμερικανόν;» ἡ Σοφία ὑπεμειδίασε νοημόνως.

«Μάλιστα» εἶπε καὶ ἀπεσύρθη.

Μετά τινος δὲ στιγμῆς ἐπανῆλθε φέρουσα μικρὰν ἀργυρᾶν παροψίδα, ἐν ἣ ὑψοῦτο μικρὰ χλοερὰ πυραμὶς, συγχειμένη ἐκ μικρῶν ἐρυθρῶν σφαιρῶν, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ραφανίδες, ραφανίδες ὀρεκτικώτατα.

«Ραφανίδες εἰς τὴν Γροιλανδίαν!» ἀνέκραξα.

Μάλιστα καὶ τὰς συνέλεξε ἀπὸ τὸν ἴδιόν μου ἀγρόν, τὸν ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐπισκεφθῆτε.

Ὁ δόκτωρ ἐχάρητο ἐπὶ τῇ ἐκπλήξει μου καὶ ἡ Σοφία ἐφαίνετο ὑπερευχάριστημένη. Δὲν ἀνέμενα πρόσκλησιν ἕπως ριφθῶ κατὰ τῆς πυραμίδος τῶν ραφανίδων, αἵτινες ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ ἐξήφανίσθησαν.

Ἡ εὐάρεστος γεῦσις τῶν ἐφαίνετο συγκοινωνοῦσα μὲ τὸ αἶμα καὶ κυκλοφοροῦσα τὴν ζωὴν μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ σώματος· οὐδέποτε, ἐν ὅσῳ ζῶ, θὰ λησιμονήσω τὰς ραφανίδας τῆς Γροιλανδίας.

«Βλέπετε ὅτι εἶχον δίκαιον» ἀνέκραξεν ὁ φίλος μου. Καὶ ἤδη, ἀποταθεὶς πρὸς τὴν Σοφίαν, «φέρε μας, εἶπε, τὸ ἐπίλοιπον.»

Τὸ ἐπίλοιπον τοῦτο συνέκειτο ἐξ ὠραίων νοπῶν θριδάκων (μαρουλιῶν), ἐνὸς τεμαχίου τυροῦ τῆς Stillon, ἐξαιρέτου καφέ ἐντὸς κυαθίου ἐκ πορσελάνης (porcelaine) καὶ τέλος σιγάρων ἀρίστης ποιότητος· ἐν ὅσῳ δὲ μετέβαινον ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο ἀντικείμενον, ἤρχιζον νὰ πιστεύω ὅτι ὁ πολικὸς οὗτος κύκλος ἦτο μυθώδης, ὅτι ὁ περίπλους μου μεταξὺ τῶν πάγων ἦτο ὄναρ καὶ ὅτι ἡ Γροιλανδία ἦτο κακῶς τεταγμένη ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου. Ἄλλ' ὅμως δὲν εἶχον χρεῖαν τούτων πάντων ἕπως πεισθῶ ὅτι ὁ δόκτωρ Μόλερ ἦτο ὁ αἰνιγματωδέστερος τῶν ἀνθρώπων.

Νέα ἐκπλήξις διεδέχθη τὸ πολυτελὲς τοῦτο δεῖπνον. Ὁ φίλος μου μοὶ ἐπρότεινε σφαιρομαχίαν.

«Ἀλλὰ πρὶν ἀρχίσωμεν» εἶπεν, «ἀς δοκιμάσωμεν αὐτὸν τὸν Βουργόνιον οἶνον. Ἄ! οἱ ἐρυθροὶ οὔτοι οἶνοι εἰσὶν οἱ μόνοι ἀληθῶς ἀξιόλογοι· Συνενοῦσι πάσας τὰς ἀρίστας ποιότητας καὶ ἀρετὰς τοῦ βότρου.»

Ὅθεν πίνων τις τούτους τοὺς οἶνους ἀφομοιοῖ οὕτως εἰπεῖν ἑαυτὸν κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ αἰσθήματα πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς χώρας, ἧτις παράγει αὐτοῦς. »

— Καὶ ἂν ἀκόμη τοὺς πίνῃ τις ἐν Γροιλανδίᾳ;

— Μάλιστα καὶ ἐν Γροιλανδίᾳ ἀκόμη. Τὰ γεωγραφικὰ ἔρια δύνανται νὰ περιορίσωσι τὰ σώματά μας, ἀλλ' ἡ φύσις εἶνε ἀπεραντος ἐρημος, ἐν ἣ τὸ πνεῦμα πλανᾶται ἐλευθέρως. Ἐὰν εὐρίσκωμαι ἐδῶ περικυκλωμένος ὑπὸ ἀγρίων βράχων, ἐὰν ζῶ ἐν τῷ μέσῳ βαθείας ἐρήμου, ἀλλ' ὅμως, ὡς εἶπεν εἷς τῶν χαριεστέρων σας ποιητῶν,

Fancy, like the finger of a clock,

Runs the great circuit et is still at home, ἦτο:

«Ἡ φαντασία, ὡς ὁ γινώμων τοῦ ὰρολογίου, διατρέχει τὸν εὐρὸν κύκλον μὴ ἀπομακρυνομένη τῆς ἐστίας.»

Καὶ ἀληθῶς εἰπεῖν νομίζω ὅτι ἐν τῇ μονῶσει ταύτῃ ἀπολαμ-

βάνω ἐπίσης τῶν τέρψεων τοῦ βίου ὡς καὶ οἱ ζῶντες εἰς τὰς μεγάλαις πόλεις· διότι ἐν ἣ αἰσθάνομαι ὅλους τοὺς παλμούς τοῦ κόσμου, εἶμαι μακρὰν τῶν μεριμνῶν του. Ἐὰν ἡ ἡδονὴ εἶνε ὀλιγωτέρα, ἡ πικρία εἶνε ἤττον πικρά. Καί. ... Ἄλλ' ἀς ἀρχίσωμεν τὴν σφαιρομαχίαν μας.»

Καὶ ὁ φίλος μου μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ σφαιροστηρίου, ἔνθα ἐπὶ πρασίνου καὶ λεῖου τάπητος ἠρχίσασμεν βάλλοντες τὰς σφαίρας, παῖται λίαν ἀνίσου δυνάμειος, οἶμοι! ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλός μου εἶχε τὸ μονοπώλιον τῶν δικρουσιῶν (carambolages), καὶ δὲν μοὶ παρεχώρει κατὰ χάριν παρά τυχαίας τινὰς βολὰς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

«Ἄ! φίλτατε κύριε, ἔχετε ἀκόμη πολλὰ νὰ μάθητε» καὶ εἰς τὴν φιλοφρόνησιν τὴν ὁποίαν τῷ ἔκαμα ἀπεκρίθη: «Ὁ τόπος οὗτος παρέχει περισσώτερα μέσα ἀφ' ὅσα φαντάζεσθε. Ἡ Σοφία εἶνε ἀντίπαλός μου· κερδίζει τρία καὶ κερδίζω δύο.

Παράδοξος Σοφία!

Περαιωθέντος τοῦ παιγνιδίου, ὁ φίλος μου μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, αἴθουσαν εὐρύχωρον καὶ ἐντελέστατα πεπληρωμένην ἐκ κομψοτάτων καὶ καλῶς διατηρουμένων ἀρχαίων ἐπίπλων. Χονδρὰ καὶ βυσινοβαρῆ παραπετάσματα ἐκάλυπτον τὰ παράθυρα· πλούσιος τάπης τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἐκάλυπτε τὸ δάπεδον· ἔδραϊ· διαφόρων εἰδῶν ἐχρησίμευσον πρὸς ἀνάπαυαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Θῆκαι ἀρχαίας κατασκευῆς, κρεμαστὰ ἢ στηριζόμενα, ἐπὶ τοῦ δρυίνου ἐδάφους καὶ μεγάλη καὶ στερεὰ καρύνος βιβλιοθήκη, ἦσαν πλήρεις βιβλίων, ἐντὸς ἐκείνων, ἅτινα ἦσαν τοποθετημένα ἐπὶ τινος τραπέζης κατὰ μέσην αἴθουσαν. Μεταξὺ τούτων τῶν συγγραμμάτων εὐκόλως διέκρινα τινὰ τῶν ἀγγλῶν μας συγγραφέων, καθὼς τοῦ Σακεσπέρου, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σκῶτ, Δίκινς, Κούπερ καὶ Οὐασινγκτόνος Ἰρβινγος. Ὁ Σάμ. Σλίικ κατεῖχεν ἐπίσης θέσιν, πλησίον δὲ καὶ ὁ περίφημος Λεμουέλος Γοίλλιβερ. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν δὲ συγγραφέων εὐρίσκοντο μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ὁ Βρόουστερ, Μουρχιζὼν καὶ Λιελ. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη περιεῖχε τὰ κυριώτερα Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ συγγράμματα καὶ ἰδίως Ἀγγλικὰ καὶ Δανικὰ.

Ὅτι δὲ ἐπηύξανε τὴν χάριν τοῦ σπουδαστηρίου τούτου ἦτο ἡ ἀτημέλεια μεθ' ἧς ἦσαν ἐρριμένα διάφορα δέρματα ἄρκτου καὶ ἀλώπεκος ἐπὶ τῶν ἐδρῶν καὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ ζωγραφικὴ δὲ ἀρκούντως συνέτεινε πρὸς διακόσμησην τῆς αἰθούσης, ἧς οἱ τοῖχοι ἐκάλυπτοντο διὰ ζωγραφιῶν καὶ φωτογραφημάτων οἰκογενειακῶν. Τέλος ἐπὶ μικρῶν τραπέζων ὑπῆρχον τοποθετημένα διάφορα ἔργα τέχνης καὶ ἀναμνήσεις περιηγήσεων.

Ὁ δόκτωρ μὲ ὠδήγησεν ἔπειτα εἰς μικρὸν γειτονικὸν θάλαμον, ἔνθα εὐρίσκοντο μία τράπεζα, μία καθήκλα καὶ μέγας ἀριθμὸς βιβλίων καὶ χαρτίων διεσπαρμένων τῆδε κακῆσε.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπῆρχον ἀνηρτημένα δύο περίπου δωδεκάδες καπνοσυρτήγων διαφόρων εἰδῶν, ὡς καὶ ὠραία συλλογὴ πυροβόλων καὶ καρβινῶν καὶ πάσα ἡ ἀποσκευὴ τελείου θηρευτοῦ (sportsman). Ἦτο δὲ προφανὲς ὅτι ἡ Σοφία ἀπεκλείετο τοῦ δωματίου τούτου.

(ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΣ.

(συνέχεια από σελ. 54).

Λαδών την επιστολήν ταύτην ὁ παράφορος Ἰούλιος Β', ὁ τρελλὸς ἐκεῖνος ἀνδρεῖος καὶ ἀτελής Λανσκενές, ὁ Ἰούλιος Β' λέγω, ὅστις τοσοῦτον ἡγάπα τὴν μάχαιραν, ὥστε ἐνόμιζεν ὑπερτάτην δι' ἑαυτὸν εὐδαιμονίαν, ἂν δυνηθῆ ποτε, φέρων ἀντὶ τιάρας περικεφαλαίαν, νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Γάλλων, κατελήφθη ὑπὸ ἀπεριγράπτου ὀργῆς. Δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ὅτι ἐτόλμησε θηητὸς εἰς τὸν κόσμον νὰ τὸν παρακούσῃ. Διὸ ἔπεμψε, μίαν κοτόπιν τῆς ἄλλης, τρεῖς ἀποστολικὰς ἐπιστολάς εἰς Φλωρεντίαν, ἀπειτῶν τὴν παράδοσιν τοῦ Μιχαηλάγγελου, ἄλλως ἠπειλεῖ νὰ τιμωρήσῃ τὴν πόλιν δι' ἀφορισμοῦ καὶ διὰ πολέμου· ἠπειλεῖ τέλος διὰ τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων πᾶσιν πνευματικὴν καὶ κοσμικὴν ἐκδίχησιν ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως.

Εἰ καὶ ἦν φίλος τοῦ Μιχαηλάγγελου ὁ Πέτρος Σωδερίνης, προσεκάλεσεν ὅμως αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε « Ἐφέρθης πρὸς τὸν Πάπαν, ὡς οὐδ' αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐτόλμα νὰ φερθῆ μὴ ἐπιμένης εἰς τὸ νὰ ἐρεθίσῃς αὐτόν, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ κηρύξωμεν ἡμεῖς πόλεμον χάριν σοῦ ὑπαγε λοιπὸν εἰς Ῥώμην καὶ συμφιλιώθητι μετὰ τοῦ Πάπα. » Ἄλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήντησεν, ὅτι προτιμᾷ μᾶλλον ν' ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διὰ τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου προσεκάλει αὐτὸν ὁ Σουλτάνος ὑποσχέθεισ αὐτῷ πλοσίαν ἀνταμοιβήν, καὶ προσέθηκε μάλιστα ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει ἀναχωρήσει. Πεισθεὶς τότε ὁ Σωδερίνης, ὅτι ὁ Μιχαηλάγγελος ἦτο ἱκανὸς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀπόφασίν του ταύτην, εἶπεν αὐτῷ « Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν καταπίθεσαι, ἀκουσον· ἐπᾶνεθες εἰς τὴν Ῥώμην ὡς πρέσβυς τῆς Φλωρεντίας· ὁ τίτλος οὗτος θέλει σὲ ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἀνήκουσαν εἰς σὲ τάξιν, καὶ συνάμα θέλει σὲ προφυλάττει ἀπὸ τῆς τοῦ Πάπα ὀργῆς. » Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Σωδερίνη ἐδέχθη τότε ὁ Μιχαηλάγγελος.

Ἐν τούτοις μεταβάς εἰς Βονωνίαν ὁ Ἰούλιος Β'. ὅπως τιμωρήσῃ ἀποστασίαν τινὰ ἐκραγεῖσαν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐπορεύθη ἐκεῖ καὶ ὁ Μιχαηλάγγελος, καὶ μετὰ τινος ἡμέρας ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγιότητα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐγευματίζεν εἰς τὸ λεγόμενον μέγαρον τῶν Δεκαεξέ. Ἄμα εἶδεν ὁ Πάπας αὐτόν, συνωφρούθη καὶ τῷ εἶπεν « Ἀντὶ νὰ ἔλθῃτε σεῖς πρὸς ἡμᾶς, ἐπεριμείνατε νὰ ἔλθωμεν ἡμεῖς πρὸς σᾶς » (διότι ἡ Βονωνία εἶνε πλησιέστερα εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἢ εἰς τὴν Ῥώμην.) Ὁ Μιχαηλάγγελος κλίνας τότε τὸ γόνυ, ἐζήτησε μεγαλοφώνως συγχώρησιν, καὶ δικαιολογῶν τὴν ἀναχώρησίν του, εἶπεν ὅτι αὕτη προήλθεν οὐχὶ ἐξ ἀχαριστίας, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν γενομένην πρὸς αὐτὸν ὕβριν. Ὁ Πάπας ἔμεινεν ἐπὶ τινος στιγμᾶς σιωπηλός, ἔχων κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν καὶ τεταραγμένην τὴν ὄψιν, ὅτε ἀίφνης, πανιερώτατός τις σταλεὶς παρὰ τοῦ Σωδερίνη ὅπως δικαιολογήσῃ τὸν Μιχαηλάγγελον, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπεν « Ἡ ἀγιότης σας ἄς παραβλέψῃ τὸ σφάλμα του τοῦτο, διότι προήλθεν ἐξ ἀμαθίας μᾶλλον· ἅπαντες οἱ ζωγράφοι οὗτοι εὕρισκόμενοι ἐκτὸς τοῦ σπουδαστηρίου των, εἶνε ἀμαθέστατοι. » Εἰς τοὺς

λόγους τούτου ὀργισθεὶς ὁ Ἰούλιος Β'. ἀπήντησεν ἔλωσ παράφορος « Καὶ πῶς λοιπὸν! Σὺ τολμᾷς νὰ τὸν ὑβρίζῃς, ἐνῶ ἐγὼ δὲν λέγω τίποτε πρὸς αὐτόν! Σὺ εἶσαι ἄθλιος καὶ ἀμαθής, οὐχὶ δὲ οὗτος. Φύγε τὸ γρηγορώτερον ἀπ' ἐδῶ, φύγε! » καὶ τότε ἀμέσως εἰς ἓν νεῦμα τῆς ἀγιότητος του οἱ ὑπηρέται ἀπεδίωξαν τὸν πανιερώτατον μετὰ ραβδισμῶν.

Ἐκκενώσας οὕτω τὴν ὀργὴν του ἅπασαν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὁ Ἰούλιος Β'. ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν Μιχαηλάγγελον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν « Πρὶν ἀναχωρήσω ἐκ Βονωνίας θέλω νὰ μοὶ κατασκευάσῃς ὀρειχαλκίνην τὴν εἰκόνα μου, ὅπως τεθῆ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πετρωνίου. » Ὁ καλλιτέχνης ἐδέχθη, καὶ μετὰ τινος ἡμέρας τῷ ἔφερε τὸ ἐκ πηλοῦ πρότυπον. Ὁ φυσικοῦ μεγέθους ἐκεῖνος ἀνδριάς παρίστατο ἕρθιος καὶ ἐφαίνετο εὐλογῶν διὰ τῆς δεξιᾶς, ἢ ἀριστερὰ ὅμως δὲν ἐβάσταζε τίποτε· διὰ τοῦτο ὁ Μιχαηλάγγελος ἠρώτησε τὸν Πάπαν, ἂν ἠρέσκετο νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτῆς βιβλίον τι. « Βιβλίον; ὅχι, ὅχι! ἀπήντησεν ὁ Ποντίφιξ· θέλω καλλιτέρον νὰ βασιλεύῃ σπάθην· δὲν εἶμαι ποσῶς φιλαναγνώστης; » γογγύζων δὲ διὰ τὴν μάχαιρον καὶ ρωμαλαίαν τῆς δεξιᾶς χειρὸς κίνησιν, εἶπε μειδιῶν πρὸς τὸν Μιχαηλάγγελον « Εἰπέ μοι, παρακαλῶ, εὐλογίαν διδοὶ ἄρα ἡ κατάραν ὁ ἀνδριάς σου οὗτος;—Πάτερ ἄγιε, ἀπήντησεν ὁ καλλιτέχνης, ἀπειλεῖ ὅτι θέλει τιμωρήσει τὸν λαὸν τῆς Βονωνίας, ἂν εἰς τὸ μέλλον δὲν γενῆ συνετός! » Ὁ λαὸς ὅμως ἐκεῖνος οὐδόλως ἔγεινε συνετός, διότι κατέρριψε μετὰ τινος χρόνον τὸν ἀνδριάντα καὶ ἔχυσεν ἐξ αὐτοῦ πυροβολον, ὅπερ ἐκάλεσεν Ἰουλιαν, ὁ δὲ Πάπας νεκρὸς ὢν τότε δὲν ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν τιμωρήσῃ.

Ὁ θάνατός του ὅμως δὲν ἐπῆλθε τόσῳ ταχέως, ὥστε νὰ μὴ ὑπηρετηθῆ καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ προσφιλοῦς του Μιχαηλάγγελου. Ὁ Βραμάντης εἶχε ραδιουργήσει μετὰ τοσαύτης ἐπιτηδειότητος, ὥστε ὁ Ἰούλιος Β'. οὐδὲ λείξιν ἤθελε ν' ἀκούσῃ περὶ τάφου· ὁ δὲ Βραμάντης, ὅστις, κινούμενος ἐκ ζηλοτυπίας καὶ φόβου, ἤθελε διὰ παντὸς μέσου ν' ἀποσπάσῃ τῆς γλυπτικῆς τὸν Μιχαηλάγγελον, εὔρε τὸν τρόπον ἵνα καταστρέψῃ αὐτόν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι τὸν ὑπηρετεῖ. Συνεβούλευσεν ἔθεν τὸν Πάπαν ν' ἀναθέσῃ τῷ Βουοναρόττη τὰς εἰς τὸν θόλον τοῦ Σιζτινείου παρεκκλησίου γραφάς, ἐλπίζων οὕτως, ὅτι ὁ ἀπειρος τῆς ζωγραφικῆς Μιχαηλάγγελος ἔμελλε νὰ ἠττηθῆ ὑπὸ τοῦ Ραφαήλου, εἰς ὃν εἶχεν ἀνατεθῆ ἑτερόν τι μέρος τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ Ραφαὴλ ἐγίνωσκε τὰς μηχανορραφίας ταύτας καὶ ὠφελεῖτο χωρὶς ν' ἀναμιγνύηται εἰς αὐτάς. Προσεκάλεσε λοιπὸν τὸν Βουοναρόττην ὁ Πάπας καὶ διέταξεν αὐτόν νὰ ζωγραφίσῃ τὸν ρηθέντα θόλον, ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἠρνήθη εἰπὼν, ὅτι ἡ ζωγραφικὴ δὲν ἦτο τέχνη οἰκεία εἰς αὐτόν· προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ θόλος ἐκεῖνος ἀπῆται πλείστην ἐργασίαν, εἰς ἣν θὰ ἐπετύγχανε κάλλιον αὐτοῦ ὁ Ραφαήλ. Ἄλλ' ὁ Ἰούλιος Β'. εἶπεν, ἐγὼ οὕτω θέλω! εἰς ὃν ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήντησεν, εἰπὼν, ν' ἐγὼ θέλω δοκιμάσει.

Ἀμέσως ἔθεν ἐπεχείρησε τὸ ἔργον, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδέποτε ἄλλοτε εἰργάσθη ἐπὶ ὑγροῦ κονιάματος, προσεκάλεσεν ἐκ Φλωρεντίας ζωγράφους τινὰς φίλους του, μετ' ὧν νὰ συνεργασθῆ. Ἐκ τῶν ζωγράφων ἐκείνων ἦν καὶ ὁ Γρανάκης, ὁ Βογιαρδίνης, ὁ Ἀγγελος Δουίνης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Θέλων νὰ ἴδῃ τίνι τρόπῳ ἐργάζονταν οὗτοι, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐργασθῶσιν εἰς τινὰ δοκίμια, ἀλλὰ

κατανοήσας πάραυτα κατά πόσον τὸ ἔργον των ἀπέχε τῶν ἰδεῶν του, κατέρριψεν ἡμέραν τινα ἅπαν τὸ κονίωμα, ἐφ' οὗ εἶχον ἀρχίσει ἐκεῖνοι νὰ ζωγραφίζωσι, καὶ ἐγκλεισθεὶς ἐντὸς τοῦ παρεκκλησίου ἐκεῖνου δὲν ἠθέλησε ν' ἀνοίξῃ τοῦ λοιποῦ εἰς οὐδένα, οὐδ' εἰς τοὺς

καλλιτέχνας ἐκεῖνους, οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν Πάπαν. Φοβούμενος δὲ μὴ καθ' ὅδον συναντήσῃ τινά, ὅστις ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ νὰ ἴδῃ τὴν ἐργασίαν του, οὐδὲ κἀν ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Οὕτω συνταφείς μετὰ τῆς ιδέας του, μὴ ἔχων ἓνα κἀν μαθητὴν ὅστις νὰ τῷ προπαρασκευάζῃ τὰ χρώματα, ἤρχισε τὴν μεγάλην ἐκείνην σύνθεσιν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, καὶ τότε ὁ κόσμος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Μιχαηλαγγέλου ἐπίσης σχεδὸν μέγας, ὡς ἐξῆλθε καὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἰδίου θεοῦ. Ἡ μυστικότης μεθ' ἧς ἐιργάζετο ἐδιπλασίαζε τὴν περιέργειαν τοῦ κοινου ἐπὶ τοῦ ἔργου ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον ἐκρύπτετο ὡς τὸ θυσιαστήριον τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων. Ἀπανταχοῦ ἐν Ρώμῃ γίνετο λόγος περὶ τῆς γραφῆς ταύτης τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ὁ δὲ Πάπας ἀνυπομόνως περιέμενε τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θὰ ἐδύνατο, ἀνοίγων τὸ παρεκκλησίον του εἰς ἅπαντα τὸν Ρωμαιοὺν λαόν, νὰ ψάλλῃ ἐντὸς ἐπισήμως τὴν λειτουργίαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν του ἀντηχοῦσαν ὑπὸ τὸν ὑπὸ τοῦ Μιχαηλαγγέλου ἐζωγραφημένον θεῖον ἐκεῖνον θόλον. Τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου εἶχε μόλις περατωθῆ, ὅτε μὴ δυνηθεὶς ἐπὶ πλέον νὰ περιμένῃ, διέταξεν ἀκουσίως τοῦ Βουναρόττη ν' ἀποκαλυφθῇ τὸ περαιωθὲν τοῦ ἔργου μέρος. Ἡ ἐπιτυχία ἦν ἄπειρος τότε, καὶ μολονότι ὁ φθονερὸς Βραμάντης μετεχειρίσθη πᾶν μέσον ὅπως ἀναθεθῆ τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ θόλου εἰς τὸν χρωστήρα τοῦ Ραφαήλου, ὁ Ἰούλιος Β΄

δὲν κατεπίσθη, καὶ οὕτως ὁ Μιχαηλάγγελος ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του, ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησία καὶ ὁ ἀνήσυχος χαρακτήρ τοῦ Ἰουλίου δὲν ἄφσαν αὐτὸν νὰ ἐπεξεργασθῆ, ὡς ἐπεθύμει, τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος. Καθ' ἐκάστην ἐπορεύετο οὗτος πρὸς τὸν ζωγράφον, καὶ καθ' ἐκάστην ἠπόρει διατὶ ἡ γραφὴ

δὲν ἐπεραιώθη εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτός, πολλάκις δ' ἐφώναζε πρὸς αὐτὸν « Πότε λοιπὸν θὰ τελειώσῃτε; — Ὅταν δυνηθῶ, ἀπεκρίνατο ὁ Μιχαηλάγγελος. — Θέλεις νὰ σὲ ρίψω λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἱκρίωμα; — Δὲν θὰ μὲ ρίψῃς, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Βουναρόττης,

καὶ ἅμα ἀνεχώρησεν ὁ Ποντίφιξ, κατέρριψε τὸ ἱκρίωμα καὶ ἀπεκάλυψεν οὕτως ἅπαντα τὸν θόλον. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἦτον ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Πάντων, ὁ θαυμασμὸς δὲ τοῦ κοινου δὲν εἶχεν ὄρια, εἰ καὶ ὑπῆρχον εἰσέτι μέρη τινὰ τοῦ ἔργου ἡμιτελῆ καὶ ἀπρητέτο εἰσέτι νὰ θίξῃ που τὴν γραφὴν διὰ κυανοῦ καὶ χρυσοῦ. Ὁ Πάπας μετὰ τὸν πρῶτον τοῦτον ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἠθέλει νὰ γίνωσιν αἱ ἐλαφραὶ ἐκεῖναι προσθήκαι, ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης συλλογίζόμενος τὰς δυσχερεῖας τοῦ νὰ στηθῇ ἐκ νέου τὸ ἱκρίωμα, ἀπεφάνθη ὅτι αἱ ἐλλείψεις ἐκεῖναι δὲν ἦσαν πολὺ ἀναγκαῖαι. — Ὑπάρχουσιν ἕμως μέρη, εἶπεν ὁ Ἰούλιος Β΄, τὰ ὅποια εἶνε ἀνάγκη νὰ καλυφθῶσι διὰ χρυσοῦ. Ἐγὼ δὲν βλέπω νὰ ἐνδύωνται χρυσᾷ οἱ ἄνθρωποι, ἀπήνησεν ὁ Μιχαηλάγγελος. — Θὰ ἦνε ἕμως οὕτω πτωχὸς ὁ πίναξ. — Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ πίνακι ἱστορούμενοι ἦσαν ἐπίσης πτωχοί, ἐπανέλαβεν ὁ καλλιτέχνης. Οὕτω λοιπὸν ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ Πάπα διήλθεν ἐν ἀστείσμαίς, ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος, ὁ εἰκοσι περίπου μῆνας ἐνασχοληθεὶς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἔλαβε τρεῖς χιλιάδας ταλλήρων ἀμοιβήν.

Ἀποθανὼν ὁ Ἰούλιος Β΄ εἶχε διατάξει τοὺς κληρονόμους του ν' ἀναθέσωσι τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ τάφου του εἰς τὸν Βουναρόττην· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἱστορία τοῦ τάφου τοῦτου ἐγείνειν ἀφορμὴ συγερῶν κατὰ τοῦ ἡμετέρου καλλιτέχνου κατηγοριῶν, δ-

Ὁ Μωϋσῆς (ἴδε σελ. 150).

φείλομεν νὰ διασκεδάσωμεν τὰς τοιαύτας συκοφαντίας. Βλέπον τινες ὅτι ὁ Μιχαηλάγγελος διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ τάφου ἐκεῖνου εἶχε λάβει δεκαεξὶ χιλιάδας ταλλήρων, καὶ ὅτι ἐξοδεύσας τὰ χρήματα ταῦτα, ἠρνήθη ἀκολούθως νὰ παραδώσῃ τὸ ἐπιχειρισθὲν ἔργον. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε καθ' ὀλοκλήριαν ψευδές. Ὁ Βουναρόττης ἔλαβε

μόνον χίλια τάλληρα, τὰ ὅποια μετεχειρίσθη πρὸς ἐξόρυξιν τῶν ἀναγκαιῶν ἐκ Καρράρας μαρμάρων· ἂν δὲ παρήτησε μετὰ ταῦτα τὸ ἔργον, ἔπραξε τούτο ἀδεία τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰουλίου Β'. Ἀποθανόντος τοῦ Πάπα ἐκείνου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Λέων Γ. ὁ Μέδικος ὑπεχρέωσε τὸν Μιχαηλάγγελον νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας, ἀναλαβὼν αὐτὸς νὰ καταπέσει τοὺς κληρονόμους τοῦ προκατόχου του ὅπως συγκατανεύσωσιν εἰς τοῦτο. Μετὰ τὸν θάνατον Λέοντος τοῦ Γ. Κλήμης ὁ Ζ', θέλων ἐκ φιλοδοξίας νὰ δώσῃ ἐνασχόλησιν εἰς τὴν τοῦ Βουοναρόττη μεγάλου φιλίαν, προσέκλεσε τὸν κληρονόμον τοῦ Ἰουλίου τὸν Δοῦκα Οὐρβίνου, καὶ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ συνοπογράψῃ μετὰ τοῦ καλλιτέχρου συμβόλαιον, δι' οὗ ἐχορηγεῖτο εἰς τὸν Μιχαηλάγγελον ἡ ἀδεία νὰ κατασκευάσῃ τὸν τάφον ἐκείνου ἔχοντα ἓν μόνον πρόσωπον καὶ οὐχὶ τέσσαρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ συμφωνία αὕτη ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος, οὐχὶ βεβαίως ἐκ δυστροπίας τοῦ Μιχαηλάγγελου, διότι μετὰ ταῦτα, ὅτε ὀδύαρχοι τὸν Κλήμεντα Παῦλος ὁ Γ' ἠθέλησε ν' ἀναθέσῃ τῷ Βουοναρόττη ἕτερόν τι ἔργον, οὗτος ἀπαπειθῆναι εἰπὼν ὅτι ὤφειλε πρὸ πάντων νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους τοῦ συμβολαίου του· ἀλλ' ὁ Παῦλος Γ' ἀπαντήσας τότε εἰς τὰς προφάσεις τοῦ Μιχαηλάγγελου εἶπεν αὐτῷ. «Πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἐπιθυμῶ νὰ ἐργασθῆ καὶ δι' ἐμὲ ὁ Μιχαηλάγγελος, καὶ σήμερον ὅτε εἶμαι Πάπας δὲν ὀά θυνηθῶ νὰ τὸ κατορθώσω; Ποῦ εἶνε τὸ συμβολαίόν σου; δός μοι νὰ τὸ ξεσχίσω.» Προσεκλήθη ἔθεν ἐκ νέου ὁ Δοῦξ Οὐρβίνος, καὶ διὰ νέας μετ' αὐτοῦ συμφωνίας παρέδωκεν ὁ Μιχαηλάγγελος τὰ τρία ἀγάλματα τὰ ὅποια εἶχε τελειώσει, καὶ οὕτως ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ πάσης πρὸς τὸν Δοῦκα ὑποχρέωσης. Ἐν ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τούτων εἶνε ὁ περιφημὸς Μωϋσῆς· ἀλλ' ὅποιος ἄρα ἦν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τὰς ὑποθέσεις τοῦ ὁποίου διεξήγαγον τρεῖς Ρωμαῖοι Ποντιφίκες!

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατεσκευάσεν ἐν Φλωρεντίᾳ τὰ δύο τῆς Νυκτὸς καὶ τῆς Ἀγῆς ὠραία ἐκεῖνα ἀγάλματα. Ἐπὶ ἐκείνου τῆς Νυκτὸς ἀγνώστου χειρὸς ἔγραψε τὸ ἐπόμενον τετράστιχον.

«La notte che tu vedi in si dolci atti
Dormire, fù da un Angelo scolpita
In questo sasso, e perchè dorme, ha vita,
destala se no' l' credi, e parleratti».

«Τὴν νύκτα βλέπεις ταύτην γλυκὰ πόσῃ κοιμᾶται;
'Αγγέλου χειρὸς εἰς τοῦτον τὴν ἔγλυψε τὸν λίθον.
Πλὴν ἔμως ἂν ὑπνώττη, λαλεῖ καὶ ἀκροᾶται,
'Εξύπνα τὴν νὰ ἴδῃς ἂν τὸ νομίζῃς μῦθον».

Ὁ Μιχαηλάγγελος τότε, ὡς ἐκ μέρους τῆς Νυκτὸς, ἀπήνη-
τησεν οὕτω πῶς.

Grato m' è il sonno, e più l' esser di sasso
Mentre che il danno e la vergogna dura,
Non veder, non sentir m' è gran ventura,
Però non mi destar, deh! parla basso.»

«Ὁ ὕπνος μοι ἀρέσκει· νὰ ἦμαι λίθος χαίρω,
'Ἐνόσῃ βασιλεύουσι τὸ αἶσχος καὶ ἡ κακία
'Τυφλή, κωφὴ νὰ μένω μὲ εἶνε εὐτυχία,
Πλὴν, φεῦ! μὴ μ' ἐξυπνίσῃς, σιγά, δὲν ὑποφέρω!»

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐπὶ Παύλου τοῦ Γ', ἀπετέλεσεν

ὁ Μιχαηλάγγελος τὴν *Δευτέραν Παρουσίαν*, τὴν θείαν ἐκείνην καὶ ἰσόρροπον τῆς *Δημιουργίας* γραφὴν. Ἐνθυμοῦμαι καλλίστα ὅτι ἦτο Παρασκευὴ ἡμέρα, ὅτε εἶδον τὸ ἀριστούργημα τοῦτο· εἶ-
χομεν ἐπισκεφθῆ τὸν Ἅγιον Πέτρον, ὅτε ὁ ὀδηγὸς μᾶς ἠρώτη-
σεν ἂν θελομεν νὰ υπάγωμεν εἰς τὸ Σεξτίνειον παρεκκλήσιον,
ὅπως ἴδωμεν τὴν *Δευτέραν Παρουσίαν*.

Ἐδέχθημεν τὴν πρότασιν καθ' ὅσον ἀνέβαινον, ἡσθιανόμην ἐ-
μαυτὸν κατεχόμενον ὑπὸ παραδόξου αἰσθήματος περιεργείας ἅμα καὶ συνοίας. Εἰσήλθομεν τέλος ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ὅτε ἔφθασα ἀπέναντι τῆς τοιχογραφίας ἐκείνης, οὐδὲν ἠδυνήθην ἐξ αὐτῆς νὰ διακρίνω κατ' ἀρχάς, διότι ὁ χρόνος ἐπὶ τοσοῦτον ἠλλοίωσε τὰ χρώματα καὶ συγκατέμειξε τὰς γραμμὰς, ὥστε ἅπας ὁ πίναξ φαίνεται μέλας ὥστις νεκρὸς τῆς *Δευτέρας Παρουσίας*. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὰ σχήματα ἤρχισαν κατὰ μικρὸν νὰ διαγράφονται ἐνώπιόν μου, τὸ πρῶτον δὲ ἀντικείμενον, ὃ εἶδον, ἦν ἄνθρωπος τις παριστανόμενος εἰς τὸν αἰθέρα, οὗ ἡ συνεπτυγμένη θέσις ἦν παραπλησία καθεζομένου ἀνθρώπου. Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος ἐστήριζεν οὗτος τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα, διὰ δὲ τῆς χειρὸς ἐκάλυπτε τὸ ἦμισυ τοῦ προσώπου του· ὡς ἐκ τούτου ἐφαίνετο μόνον ὁ εἰς τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀλλὰ τρομερὸς καὶ λίαν ἠνεωγμένος, ὥστε μοι ἐνέπνευσε τρόμον. Ἐκαστος δὲ βλέπων αὐτὸν πείθεται ὅτι οὗτος μετ' ὀλίγον θέλει δικασθῆ καὶ καταδικασθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Μέ-
χρις οὗ παρατηρήσω αὐτὸν, ἡ γενικὴ τοῦ πίνακος διάταξις διεγρά-
φη ἐνώπιόν μου. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς τοιχογραφίας ταύτης, ἔρ-
θιος, ἀναμέσον τοῦ πίνακος καὶ τοῦ κόσμου, πατῶν ἐπὶ νεφελῶν καὶ περιεστοιχισμένος ὑπὸ ἀγγέλων, ἀγίων καὶ μαρτύρων, πα-
ρίσταται εἰς τοὺς οὐρανοὺς τρομερὰν ἔχων τὴν ὄψιν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· διὰ τῆς χειρὸς ἣν ἐκτείνει διακρίνει τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ἀποπέμπει τοὺς τελευταίους εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. Ἀνωθεν αὐτοῦ παρίστανται οἱ ἐν τῇ ἀποκαλύψει ἀναπερόμενοι ἐπὶ τὰ ἀγγελοὶ, κράζοντες διὰ τῶν σαλπίγγων ἀπὸ τῶν τεσσάρων μερῶν τοῦ κόσμου τοὺς νεκροὺς εἰς δίκην· δύο ἐκ τῶν ἀγγέλων τούτων βασταῶσιν βίβλον ἠνεωγμένην, ἐν ἣ περιγράφεται ὁ βίος ἐκάστου, καὶ εἰς ἣν δύναται ἕκαστος ν' ἀναγνώσῃ τὰ ἴδια ἀμαρ-
τήματα. Εἰς τὸ κάτω μέρος ἀριστερόθεν ὑπάρχει ἡ κόλασις, καὶ δεξιόθεν ἡ γῆ ἀνοίγουσα τοὺς τάφους τῆς καὶ ἀποδίδουσα τοὺς νεκροὺς τῆς. Εἰς τὸν ἥχον τῆς σαλπίγγος τὰ μνήματα διασχίζον-
ται καὶ ἐξέρχονται ἐξ αὐτῶν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα γένη εἰς πα-
ράδοξον ὄλως κατάστασιν. Τινὲς ἐκ τῶν νεκρῶν τούτων μόνον τὰ
δοτὰ των ἠδυνήθησαν νὰ συνενώσωσιν, ὡς ἀναφέρει ὁ προφήτης
'Ιεζεκιήλ, ἕτεροι δὲ μόνον κατὰ τὸ ἦμισυ ἐνεδύθησαν σάρκα καὶ
ἄλλοι μὲν εἶνε γυμνοί, ἕτεροι δὲ σύροντες σάβανον προσπαθοῦσιν νὰ
περιτυλιχθῶσιν αὐτὸ ὀπισθόποτε. Ὅτε εἶδον τὸ μέρος τοῦτο τοῦ
πίνακος, τὰ δάκρυα ἔρρευσαν ἀκουσίως ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου·
τοσαύτη θλίψις καὶ ἀφέλεια ἐνυπάρχει εἰς τοὺς ἀνισταμένους ἐ-
κείνους νεκροὺς. Ἴδὲ πῶς ὀρθοῦται οὗτος καὶ ἐξυπνῶν ἔκπληκτος
ἀνοίγει ὀφθαλμοὺς ἀνευ βολβῶν καὶ στόμα ἀνευ δδόντων! Σὺ δὲ
δυστυχῆ νεκρέ, οὐτινος ἡ κεφαλὴ μόνη προβαίνει ἀπὸ τῆς γῆς ὡς
φυτόν τι βλαστάνον, τὸ δὲ σῶμα μένει εἰσέτι τεθαμμένον ὑπ' αὐ-
τὴν, ὃ πόσον ὠχρὸς εἶσαι, καὶ ὀπόσην θλίψιν ἐμποιεῖ ἡ ὠχρότης
σου αὕτη! Εἰσέτι δὲν ἐξύπνισας ἐντελῶς, καὶ μολοντί οἱ ὀφθαλ-

μοί σου εἶνε κεκλεισμένοι, ἡ ζωὴ ἔμωσ ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται εἰς τὸ ἐξαίρομενον ἄνω χεῖλος, συνάμα δὲ μετὰ τῆς ζωῆς καὶ ἡ τιμωρία! Καὶ ἀληθῶς, ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ κηρύτου ἐκεῖνου φαίνεται ἐγκεχαράγμενη ἀόριστος τις καὶ μεμαχρυσμένη ἀνάμνησις τῶν ἀμαρτημάτων του· ὑποβαστάζει δὲ τὴν κεφαλὴν ὡς ἀνθρωπος ἡμικοιμώμονος, καὶ φαίνεται ὡς ν' ἀπορῆ καὶ νὰ λέγῃ δι' ἀσθενοῦς φωνῆς « Τίς μὲ κράζει; » Ὁλίγον ὑψηλότερον νεάνις τις τρέχει νὰ δικασθῇ. « Ὡ ἰδὲ πόσω εἶνε βεβαία ὅτι ἀπήλαυσε τὸν παράδεισον! Ἄλλ' ἔτι ὑψηλότερον, ὅποιον μαχινὸν θέαμα παρίσταται εἰς τοὺς οὐρανοὺς! Τρεῖς μικροὶ παῖδες φερόμενοι ἐπὶ νεφελῶν, ὡς νεοσσοὶ ἐντὸς τῶν φωλεῶν των, προσκλίνουν τὸ σῶμα εἰς τὰ ἔκτος καὶ τείνουσι τὰς χεῖρας μειδιῶντες πρὸς τινὰ ἐγειρόμενον νεκρὸν! Μὴ ἄρα εἶνε οὗτος ὁ πατὴρ των;

Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἀριστερᾶ εἶνε ἡ κόλασις, ἀλλὰ κόλασις ὁμοία τῆς τοῦ Δάντου, κρᾶμα δηλονότι παραδόξον χριστιανισμοῦ καὶ πολυθεισμοῦ. Ἐνταῦθα βλέπει τις τὸν Χάρωνα μετὰ τοῦ Σατανᾶ· ὁ πρῶτος ἐντὸς τοῦ πεπληρωμένου ψυχῶν πορθμείου του διαπλέει τὸν Ἀχέροντα, φθάνων δὲ εἰς τὴν ὄχθην δέρει διὰ τῆς κώπης τὰς βραδυνοῦσας εἰς τὴν ἀποβίβασιν ψυχᾶς παρ' αὐτὸν παρίστανται πρίγκηπες καὶ ἐπίσκοποι, πρὸς δὲ καὶ τις ἀγνωστος ἡμῖν πανιερώτατος, ὅστις ἔχει γράψει ποτὲ κατὰ τινος τοῦ Μιχαηλαγγέλου γραφῆς. Κατὰ τοὺς πλήρεις πίστεως ἐκεῖνους χρόνους ἡ ἐκδίκησις ἦτον εὐκολωτάτη, διότι, ἂν ὁ ἔχων ἐχθρόν τινα ἦτο ζωγράφος εἶτε ποιητής, κατεσκευάζεν ἀμέσως μίαν οἰανδήποτε κόλασιν καὶ ἔθετεν ἐντὸς τοῦ λέδητος τὸν ἐχθρόν του. Ἄνω τῆς κολάσεως ταύτης ἔπτανται ἄγγελοι ὁμοῦ καὶ διάβολοι· καὶ οἱ μὲν ἄγγελοι παραλαμβάνοντες τὰς τῶν δικαίων ψυχὰς φέρουσι αὐτάς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, οἱ δὲ διάβολοι παραλαμβάνουσι τὰς τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τοὺς μὲν ἀλαζόνας ἀρπάζουσι ἀπὸ τῶν τριχῶν, τοὺς δὲ ἀσελγεις ἀπὸ τῶν αἰδοίων· λίαν ἔμωσ πλεονέκται ὄντες, προσπαθοῦσι ν' ἀρπάσωσι καὶ τινὰς μὴ δικασθέντας εἰσέτι· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ Σατανᾶς μηχανάται ὅπως κλέψῃ τὸν Θεόν.

Τοιαῦτα εἶνε τινὰ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ μεγίστου ἐκεῖνου ἀριστοτεχνήματος, ὅπερ εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ζωγράφων, ὁ δυσχερέστερος τῶν πινάκων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Βραδύτερον Πάπας τις, ὠθούμενος ὑπὸ θρησκευτικῶν ἐνδοιασμῶν, ἐμελέτησε νὰ ἐνδύσῃ ἅπαντα τὰ γυμνά ἐκεῖνα σώματα, ἀλλ' ἄρ' ἄρα γε ἠδύνατο νὰ εὕρῃ καὶ τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο ἐνδύματα;

Κατὰ τὸ 1546 ἔτος ὁ Μιχαηλαγγέλος εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς γῆρας εὐρωστον μὲν, διότι διήλθε μετ' ἐγγρατείας τὴν νεότητά του, ἀλλ' εἰς γῆρας ἀείποτε. Ἄπαντα τὸν βίον αὐτοῦ διήνυσεν ὁ Βουοναρόττης ἐν εὐσεβείᾳ, ὡς πάντες οἱ μεγάλοι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ἄνδρες, ἀναγινώσκων ἀενάως τὰς γραφάς, τὴν τε Παλαιὰν καὶ Νεὰν Διαθήκην, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Σαβοναρόλλα, ὃν εἶχεν ἀκούσει νέος ἔτι ὢν κηρύττοντα, καὶ οὐ τινος ἡ ἀρμονικῆ φωνῆ ἐκελάδει εἰσέτι εἰς τὰ ὠτά του. Ἡ προχωροῦσα ἡλικία εἶχε τρέψει πρὸς τὸν Θεὸν ἔτι μᾶλλον τὴν διάνοιάν του, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι αἶσθημα. . . ὁ ἔρωσ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο. Τὴν λέξιν ταύτην γράφω ἐνταῦθα μετὰ δισταγμοῦ, διότι αὕτη διεγείρει

εἰς ἡμᾶς, τοὺς ζῶντας ἐν τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι, ἰδέας, διὰ τὰς ὁποίας ὁ γηραιὸς Βουοναρόττης ἠθέλεν ἀναμφιβόλως ἐρυθριᾶσαι· διὸ ἐπεθύμουν, εἰ δυνατόν, νὰ ἐπινοήσω λέξιν ἰδίαν ἐξηγοῦσαν τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ Ἴταλοὶ ἀπὸ τοῦ Πετράρχη καὶ Δάντου ἐνεφύσησαν ὡς ψυχὴν εἰς τὰ συγγράμματα των. Ὁ ἔρωσ αὐτῶν ἦν ὁ τοῦ Πλάτωνος ἔρωσ, ὁ ἔρωσ τοῦ Ἀγίου Αὐγουστίνου καὶ τοῦ ποιητοῦ Λουκρητίου, ἡ ὁ νόμος τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀρμονίας ἐν τῷ κόσμῳ, δι' οὗ οἱ ἀστέρες στρέφονται ὁ εἰς περὶ τὸν ἕτερον, συμμιγνύονται οἱ σπόροι τῶν ἀνθέων καὶ τῶν δένδρων, προσπελάζουσι τὰ ζῶα ἀλληλα, ἔλκεται ἡ θάλασσα πρὸς τὴν παραλίαν καὶ καταλείβονται οἱ ῥυάκες εἰς τὰς πεδιάδας των· εἶνε τέλος τὸ καθαρώτερον καὶ τὸ μᾶλλον αἰθέριον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας μέρος, τὸ ἀνυψοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀναγκάζον αὐτὸν ν' ἀγαπᾷ τὸ ἀγαθόν, τὸ καλὸν καὶ τὸ δυσχερές! Ἐκαστος ἐνοεῖ ὅτι τὸ εὐρὺ καὶ πνευματικὸν τοῦτο αἶσθημα καταπνίγεται καὶ κηλιδοῦται ἐκφερόμενον διὰ τῆς περιορισμένης καὶ χυδαίας λέξεως τοῦ ἔρωτος. Οἱ μεγαλοφυεῖς Ἴταλοὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἠγγισαν τὸ τοιοῦτον αἶσθημά των, ὥστε καὶ ὅτε ἀνέφερον αὐτὸ πρὸς τι ὑποκείμενον εἶτε ἐξέχεον αὐτὸ ἐπὶ γυναικὸς τινος, αἰείποτε ἐν τῷ αἰσθηματι ἐθεώρουν τὴν ἰδέαν μόνην· μάρτυρες τῶν λόγων μου ἔστωσαν ἡ τε Βεατρίκη τοῦ Δάντου, ἣν ἐξέλαβον ὡς τὴν θεολογίαν, καὶ ἡ Δάφνη τοῦ Πετράρχη, ἣν ὑπέθεσαν ὅτι ἦν ἡ φιλοσοφία. Τὸ κατ' ἐμέ, εἶμαι ἰκανῶς πεπεισμένος ὅτι ἡ τε Βεατρίκη καὶ ἡ Δάφνη ἐχρημάτισαν ἀμφοτέραι γυναῖκες, ἀλλ' ἔμωσ τὴν ἀπάτην ταύτην τῶν μεταγενεστέρων θεωρῶ εὐγενῆ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκεῖνους ἔπαινον. Τῷ ὄντι! ὁ ἔρωσ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὴν περιγραφὴν ἀναγινώσκοντες ἐκλαμβάνομεν αὐτὸν ὡς τινὰ ἀρετὴν εἶτε ἐπιστήμην, εἶνε θεῖος ἔρωσ, καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ ἔρωσ τοῦ Μιχαηλαγγέλου, πῦρ δηλαδὴ καθαρῶν τὴν καρδίαν του, καὶ πτέρυγες μεταρσιούσαι αὐτὸν πρὸς τὸν Θεόν. « Τὰ θελγῆτρα ὠραίου προσώπου, συνείθιζε νὰ λέγῃ, μὲ ὠθοῦσι ν' ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐντὸς δύο ὠραίων ὀφθαλμῶν ἀνευρίσκω τὴν φωτεινὴν ἐκείνην ἀκτίνα, ἣτις μὲ φέρει πρὸς τὸν Πλάστην μου. »

(ἀκολουθεῖ.)

ΑΡΜΟΝΙΑΙ Ἡ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

(συνέχ. καὶ τέλος ἀπὸ σελ. 43).

Ἐὰν φέρ' εἰπεῖν τὰ συμφέροντα ἀτόμου τινὸς ἀντιμάχωνται πρὸς τὰ συμφέροντα ἄλλου ἀτόμου, ὤφειλον οἱ περὶ ὧν εἶπομεν μεταρρυθμισταί, συνδυασθέντες, νὰ ἐπιβάλλωσι εἰς τὰς κοινωνίας πολιτεύματα, ἔπως συμβιβάσωσι τὰ ἀντιμαχόμενα ταῦτα συμφέροντα. Εἶνε ἔμωσ ἐναργέστατον ὅτι εἰς περιστάσιν τοιαύτην οὔτε ὁ ὀρθὸς λόγος οὔτε τὸ αἶσθημα πείθονται, ἐπομένως ὅτι ἡ δῆθεν αὕτη ἀρμονία εἶνε ὅλως βραχυχρόνιος.

Τελικὴ λοιπὸν λέξις τῶν παρελθόντων, παρόντων καὶ μελλόντων τούτων μεταρρυθμιστῶν εἶνε ὁ καταναγκασμός· ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν περιχρυσούσι τὸ καταπότιον, δὲν θέλουσι δυνηθῆ νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν πικρὰν καὶ ἀπεχθὴ αὐτοῦ γεῦσιν. Δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ὠφέλειαν τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ θέλουσι λάβει ἀπάν-

την: εἶνε οἱ φονεῖς, εἶνε οἱ Ἰησοῦται τὸ τέλος δὲν δικαιο-
λογεῖ τὰ μέσα, ὁ δὲ σκοπὸς αὐτῶν δὲν θέλει ἐπιτύχει, διότι
οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τέλους εἶτε διὰ τῆς βίας, εἶτε διὰ τῆς πα-
νοργίας ὑπεκφεύγουσι πάντοτε τὸν καταναγκασμὸν. Τὰ βε-
βαιωμένα, ὡς πολέμια τῆ φύσει, δὲν διαρκοῦσιν ἀλλὰ καὶ ἂν
καθ' ὑπόθεσιν ἅπαντα τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα ἀντιμάχωνται,
πάλιν ὁ καταναγκασμὸς εἶνε δύσκολος. Τί ἤθελε συμβῆ ἔν-
νεός μεταρρυθμιστῆς παρουσιάζετο κρατῶν εἰς χεῖρας αὐτοῦ καλ-
λίτερον σχέδιον; ἔπρεπε νὰ διακρίνωσιν εἰς τὰ χεῖρονα ἢ νὰ
ἀνεχθῶσιν ὅπως πᾶσαι πρῶται μεταβάλλωσι κανονισμούς, ὅπως
ἀλλάξωσιν ὑποκάμισον; Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ
ἀνθρωπίνη δύναμις ἱκανὴ ὅπως καταβάλλῃ ἀνταγωνισμόν, ὅστις
εἶνε ἡ οὐσία αὐτῆ τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων; χεῖρες ἀνθρώπων
βέβαια θέλουσιν ἐνεργεῖ τὸν καταναγκασμὸν· ἀλλὰ δὲν εὐρίσκονται
καὶ ἄνθρωποι ἐξ ἄλλου χορῆς πλάκμενοι ἀπηλλοκλήμενοι πλάνης,
παθῶν, ἐπιθυμίας τῶν ἀλλοτρίων; Ἡδυνάμεια νὰ φέρωμεν μυ-
ριας ἀντιρρήσεις ἐναντίον τοῦ ἀπεχθοῦς δόγματος τοῦ καταναγκα-
σμοῦ.

Ἐξ ἐναντίας τὸ τῆς ἰσότητος δόγμα, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν ἢ
ἡ ἐλευθερία, δὲν ἐπιδέχεται οὐδεμίαν ἀντίρρησην καὶ εἶνε τὸ μό-
νον θεραπευτικὸν φάρμακον. Ἡ ἐλευθερία εἶνε ἰδέα ἀπλή, ἡ δὲ
ἀπλότης εἶνε ἡ λυδία λίθος τῆς ἀληθείας· ἰδέα διαλλακτικῆ,
ἐπειδὴ ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῆς ἁρμονίας τῶν βιομηχανιῶν καὶ τῶν
κοινωνικῶν τάξεων, ἀναλόγως τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς τύχης τῶν
ἐθνῶν καὶ ἀκόμη τῶν ὀρθοσκευτικῶν δοξασιῶν αὐτῶν. Ἰδέα ὑψηλὴ
ἀνερχομένη μέχρι τοῦ Θεοῦ τοῦ διατάξαντος καὶ διακοσμήσαν-
τος τὸ πᾶν—ἰδέα πρακτικῆ, διότι τί ἄλλο πρακτικώτερον παρὰ
τὸ νὰ μένωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐλεύθεροι νὰ ἐργάζωνται, νὰ ανταλ-
λάττωσι, νὰ μηχανῶσιν, νὰ συνεταιρίζωνται, νὰ θρῶσι καὶ νὰ ἀν-
τιδρῶσιν ἀμοιβαίως, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, ἄνευ οὐδενὸς κωλύμα-
τος; Αἱ σκέψεις αὗται νομίζομεν πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνεύσωσι τὴν
πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους προτίμησιν, ὅστινες πρὸς θεραπείαν
τῶν κακῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων στενάζομεν, ἔν μόνον φάρμακον
μᾶς προτείνουσι, τὴν ἐλευθερίαν, τῆς ὁποίας ἅπαντες φέρομεν ἐν
τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸν θεῖον ἔρωτα, ὡς καὶ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ κα-
ταναγκασμοῦ.

Ἄλλ' οἴμοι! τὰ κακὰ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων δὲν ἀρνούμεθα τὴν
ὑπαρξίν, ἔχουσι τόσην ἔκτασιν, ὅσην εἰς αὐτὰ ἀποδίδουσι. Καὶ
ὅμως ἐν τῇ κοινωνίᾳ πολλάκις δὲν ὑπερισχύει τὸ καλόν, ἂν καὶ
ἐπεσωρεύσαμεν ἐπ' αὐτῆς τσαυτάς ἀτελείας; Τὸ καλὸν μᾶς προσ-
βάλλει ζωηρότερα ἢ τὸ καλόν· ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο λόγος ἰσχυ-
ρὸς ὅπως κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμούς ἡμῶν ἐπὶ τοῦ καλοῦ. Καὶ
λοιπὸν πρὶν σπουδάσωμεν ἐν λεπτομερείᾳ τὴν κοινωνίαν, ὅπως
γνωρίσωμεν τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς εὐεργετήματα, δίδομεν γενικὴν
ιδεάν αὐτῆς. Ἀπαιτεῖται ὅμως σύντομος προτοχὴ ἐπὶ ἐνὸς φαινο-
μένου, μετὰ τοῦ ὁποῦ ἡ ἕξις πόσον μᾶς συνοικεῖωσεν, ὥστε ποτὲ
δὲν ὑπελογήσαμεν τὰ ὁποῖα αὐτὸ ἐμπερικλείει ἐξαισία καὶ θαυ-
μάσια.

Ὁ κοινωνικὸς μηχανισμὸς δύναται νὰ φανῇ καθαρώτερον, ἐάν
ᾧ ἀναγνώστης στρέψῃ τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ
ἀτόμου. Ὑποθέσωμεν αὐτὸν ἀπλοῦν σπουδαστῆν. Πῶς ζῆ; βεβαι-

ότατα ἢ κοινωνία παραδίδει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τροφάς, ἐνδύ-
ματα, κατοικίαν, διασκεδάσεις, βιβλία, ἕτερα τῆς σπουδῆς μέσα,
πολυάριθμα τέλοα πράγματα, τῶν ὁποίων ἵνα ἐξηγήσωμεν τὴν
παραγωγὴν ἐπιλείψει ἡμῖν ὁ χρόνος. Πόσος ἄρα χρόνος ἀπαιτεῖ-
ται ὅπως ἀποπερτωθῇ ἡ παραγωγὴ αὐτῶν; Καὶ ἀντὶ ἀπάντων
τῶν πραγμάτων τούτων, ἅτινα ἀπῆτησαν τοσαύτην ἐργασίαν, ἰδρω-
τας, μόχθους, συνεργείας σωματικὰς καὶ νοητικὰς, μεταφοράς,
ἐφευρέσεις, συναλλαγὰς, τίνες εἶνε αἱ ὑπηρεσίαι ἃς ὁ σπουδα-
στῆς οὗτος προσφέρει τῇ κοινωνίᾳ; οὐδεμία. Προπρασκευάζετα
μόνον ὅπως κατασταθῇ χρήσιμος ἐν τῷ μέλλοντι. Πῶς λοιπὸν
τὰ ἑκατομμύρια ταῦτα τῶν ἀνθρώπων, ἀφ' οὗ κατέτριψαν τὸν
καρπὸν αὐτῶν εἰς ἐργασίαν ὠρισμένην, θετικὴν καὶ παραγωγι-
κὴν, παρεχώρησαν αὐτῷ ἅπαντας τοὺς καρποὺς τῶν τοσοῦτων
ἀγώνων αὐτῶν; ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου εἶνε πρόχειρος.
Ὁ λόγος εἶνε ὅτι ὁ πατήρ τοῦ σπουδαστοῦ τούτου ἦτο δικηγό-
ρος, ἱατρός ἢ ἔμπορος, καὶ ὡς τοιοῦτος προσέφερον ὑπηρεσίας εἰς τυ-
χοῦσιν τινὰ κοινωνίαν, δι' ἃς ἀπῆλασεν ὁ υἱὸς δικαιοῦματα, τὰ
ὁποῖα ὁ πατήρ ἔνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν του ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ
ἐν χρόνῳ, ἐν τόπῳ καὶ εἰς συμφέροντα αὐτῷ εἶδη. Παράδοξον
δὲ· ἐάν ἀναλογισθῶμεν τὴν πορείαν τῶν λαθόντων χώρων ἀπείρων
διαπραγματεύσεων, μέχρις οὗ τύχωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, θέ-
λομεν εὐρεῖ ὅτι ὁ κόπος ἀπάντων τῶν μεσαζόντων ἐπληρώθη,
ὅτι τὰ δικαιοῦματα ταῦτα μετέλλαξαν πρόσωπα, μετεβιβάσθησαν
ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ὅτε μὲν κατὰ μυριάδας, ὅτε δὲ ἄθροα, μέ-
χρις οὗ διὰ τῆς καταναλώσεως παρὰ τοῦ σπουδαστοῦ τούτου τὰ
πάντα ἀντιμετρηθῶσι δὲν εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦτο παρὰ πολὺ πα-
ράδοξον;

Ἐυφλώττουσιν οἱ ἀρνούμενοι ὅτι ἡ κοινωνία παρουσιάζουσα συν-
δυασμὸν τοσοῦτον περιπεπλεγμένον δὲν ὑπόκειται εἰς μηχανισμόν
ἐξαισιῶς πολυμήχανον, εἰς ὃν μικρὸν μόνον μέρος λαμβάνουσιν
οἱ πολιτικοὶ ποινικοὶ νόμοι. Ὁ μηχανισμὸς οὗτος εἶνε τὸ ἀντικεί-
μενον τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἄλλ' ἀκόμη ἄξιον παρατηρή-
σεως εἶνε καὶ τοῦτο ὅτι ἐκ τοῦ ἀναλογίστου ἀριθμοῦ τῶν συναλ-
λαγῶν, ὧν τὸ τέλος ἦτον ἡ συντήρησις τῆς ζωῆς τοῦ σπουδαστοῦ
ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ, ἐκεῖναί αἵτινες ἐγένοντο ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ
παραγωγοῦ εἶνε ἴσως τὸ ἑκατομμυριοστημόριον. Τὰ πολυάριθμα
πράγματα, ὅσα σήμερον ἀπολαμβάνει ὁ σπουδαστής, εἶνε ἔργα ἀν-
θρώπων, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων πρὸ καιροῦ ἐγένοντο ἀφανεῖς ἀπὸ
προσώπου τῆς γῆς· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἔλαβον τὴν ὁποίαν προσε-
δόκων πρέπουσαν ἀμοιβήν, σήμερον δὲ καὶ ἄλλοι ἀπολαμβάνουν
τὸν καρπὸν τῶν κόπων ἐκείνων, οὗς ἡ κοινωνία οὔτε ἐγνώρισεν
οὔτε θέλει γνωρίσει.

Φυλλοστρόφησον πέντε ἢ ἕξ κώδικας τοῦ δικαίου, τὴν πολύ-
φυλλον συλλογὴν τῶν νόμων, τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν διδαχ-
μάτων, ἵνα ἀποκαλύψῃς ἐν αὐτοῖς τὴν ἐντολήν, δύναμις τῆς ὁποίας
ἀπετελέσθησαν αἱ ἀνυπολόγιστοι συναλλαγῆαι, δι' ὧν κατωρθώθη ἡ
θεραπεία τῶν ἀναγκῶν ἐνὸς μόνου λεπτοργοῦ. Μόνῃ ἢ προσώ-
θησις τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας ἐξτετέλεσεν ἅπαντα ταῦτα,
καὶ μάλιστα μετὰ ἐντελεστάτης ἀκριβείας καὶ κανονικότητος. Ἡ
ἁρμονία αὕτη μᾶς ἀποδεικνύει λοιπὸν ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς κοι-
νωνικῆς ζωῆς κυβερνῶνται παρὰ φυσικῶν νόμων, ὅστινες ἐνεργ-

γούσιν ἀνεξαρτήτως τῶν γραπτῶν οἱ δὲ γραπτοὶ οὗτοι νόμοι κλονίζουσι μόνον τὴν ἐνέργειαν τῶν φυσικῶν. Δοξάζομεν λοιπὸν τὸν ὕψιστον Θεὸν ὅτι ἀνεδείχθη νομοθέτης ἡμῶν διότι κατὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν περ' ἡμῶν νομοθετημένων νόμων, τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια εἶνε τοσοῦτον περιορισμένη, λαμπρὸν τῆ ἀληθείᾳ ἔργον ἠθέλομεν πράξει, ἂν ἐπρόκειτο ἡμεῖς νὰ ὑπεργροεῦτομεν τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς κοινωνίας. Ὑπάρχουσι μ' ὅλον τοῦτο ἀνθρώποι ἀρκετὰ τετυρωμένοι ζητούντες ἵνα ἀναδεχθῶσι τοσοῦτον σημαντικὴν εὐθύνην καὶ ἀναδειχθῶσι δὴθεν εὐεργεταί τῆς ἀνθρωπότητος, πατέρες τῶν ἐθνῶν καὶ προσέτι ἄλλοι, ὀλίγοι μὲν ἀληθῶς, ἀλλ' ὅστινες ἀκολουθοῦσι τυφλῶς τὰ δόγματα ἐκεῖνων.

Ἦδη, ὅπως ἐξερευνήσωμεν τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τὰ προκύπτοντα ἐξ ὧσιν ἐξεθέσαμεν, εἶνε ἀνάγκη νὰ σπουδάσωμεν τὴν κοινωνίαν ἐν λεπτομερείᾳ. Τοῦτο δὲ θέλομεν πράξει, ἐξετάζοντες τὸν ἄνθρωπον ὡς μέλος τῆς κοινωνίας.

Ἄν μᾶς ἐδίδετο νὰ σπουδάσωμεν ἀκριθῶς μηχανὴν τινὰ, πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν ἐν πρῶτον τὰ μέρη αὐτῆς, πρῶτον ἔργον ἡμῶν ἦθελεν εἶσθαι ὅπως πληροφορηθῶμεν τίνα ἀποτελέσματα καὶ τίνα διακονίαν παράγει· δευτέρον τὴς ἡ δυνάμεις ἢ κινούσα αὐτήν, διότι ἅπαντα τὰ μέρη αὐτῆς πρέπει νὰ ἦνε οὕτω πως συνηρμοσμένα, ὥστε νὰ ἀποδειχθῆ ὠφέλιμος καὶ ἡ δυνάμεις αὐτῆ καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Ὡσαύτως ὅταν πρόκειται νὰ σπουδάσωμεν τὴν κοινωνίαν, πρέπει κατὰ πρῶτον νὰ γνωρίσωμεν τίνες αἱ ἀνάγκαι, τὰς ὁποίας αὕτη εἶνε περιορισμένη νὰ θεραπεύη, καὶ τίνες αἱ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, ὅστις εἶνε τὸ κίνητρον τῆς μηχανῆς ταύτης. Ὅταν λύσωμεν τὰ δύο ταῦτα ζητήματα, τότε δυνάμεθα νὰ διερευνήσωμεν λεπτομερῶς τὴν μηχανὴν ταύτην καὶ νὰ γνωρίσωμεν ἂν ὁ σκοπὸς αὐτῆς κατορθοῦται.

Πρέπει ὅμως πρότερον νὰ ἐνοήσωμεν καλῶς, ὅτι ἀντικείμενον τῆς σπουδῆς ἡμῶν δὲν εἶνε καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς φάσεις ὁ ἄνθρωπος, διότι ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσι δύο διακεκριμένα μέρη, τὸ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν συμπερόντων· τὸ μὲν πρῶτον ὑπάγεται τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ὑψηλῆς ἐπιστήμης, τῆς καλομένης ἠθικῆς, τὸ δὲ δευτέρον τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Αἱ δύο αὗται ἐπιστήμαι ἐπιδιώκουσι μὲν δύο διαφορῶς σκοπούς, οὐχὶ ὅμως ἀντικειμένους· ἐξεναντίας ὑποστηρίζονται ἀμοιβαίως καὶ συντρέχουσι πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους, ἀσχολούμεναι ἢ μὲν περὶ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ βελτίωσιν, ἢ δὲ περὶ τὸ ὕλικόν εἶναι αὐτοῦ. Ἡ παρατήρησις αὕτη πρὸς ἀπάντησιν ἐκεῖνων, ὅστινες ἐκφυλίζουσι τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν, παριστῶντες αὐτὴν ὡς ἐξευτελιζούσαν τὴν νοημοσύνην, ὡς διαφθείρουσαν τὴν καρδίαν, διότι ὁμιλεῖ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μόνον περὶ τῶν ὕλικῶν αὐτῶν συμπερόντων. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἤθελον μεμψήσῃ αὐτήν, ἂν ἀνεμιγνύετο εἰς τὰ τῆς θρησκείας καὶ ἠθικῆς, ὡς παρεκτροπομένην ἀπὸ τοῦ καθήκοντος αὐτῆς. Καὶ κατὰ τὴν φορὰν ταύτην ἤθελον ἔχει δίκαιον. Ἄλλ' ἂς γνωρίσωσιν ὅτι ἕκαστος κλάδος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἔχει τὸν διακεκριμένον αὐτοῦ χαρακτήρα. Πρὸ πάντων δὲ πρέπει νὰ γνωρίσωσιν ὅτι, δεικνύοντες τοῖς ἀνθρώποις τὸ πορίζεσθαι τὰ πρὸς τὸ καλῶς ζῆν χρήσιμα, οὐ μόνον δὲν κατασταίνομεν αὐτοὺς ἀτίμους, ἀλλ' (ΜΕΝΤΩΡΟΣ Τόμ. Γ'. Τεῦχ. ΚΘ').

ἐξ ἐναντίας εἰδοποιούμεν αὐτοὺς ἵνα προλαμβάνωσι τὰς κοινότητας, αἵτινες πολλάκις μᾶς σύρουσιν εἰς τὸ κακόν. Παντάπασιν λοιπὸν δὲν θέλουσι μᾶς ταράξει αἱ φωνασαίαι, ἐὰν ἐκφωνήσωμεν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ πρῶτιστον ἐλατήριον τοῦ ἀνθρώπου, ἐπομένως τῆς καὶ νωνικῆς μηχανῆς, εἶνε τὸ προσωπικὸν συμφέρον. Τὸ μᾶλλον ν' ἀποδώσω εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἰσχυροῦ τούτου κινήτηριον. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ θεῖᾳ αὐτοῦ πρόνοιᾳ ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ἐλατήριον τοῦτο, διότι ἄνευ τοῦ κεντοῦντος αὐτὸν προσωπικοῦ συμφέροντος ἤθελεν ὅλως διόλου παραδοθῆ, ἄνευ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως καὶ ἀπληθῶς, εἰς τὴν ὀνηρίαν, καὶ, ἵνα ἐγκαρτερῆ εἰς αἰωνίαν ἐνεργητικότητα, ἔπρεπεν ὁ Θεὸς νὰ δημιουργήσῃ δι' αὐτὸν ἀνάγκας καὶ πικρὸς εἶδους ἐπιθυμίας, τὸ προφανὲς συμφέρον, καὶ εἰς τινὰς μάλιστα περιστάσεις τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην, ἣτις προσωθεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν χειρῶν ἡμῶν. Τοῦτο ἐνοοῦμεν, ὅταν λέγομεν τὰς λέξεις προσωπικὸν συμφέρον, καὶ, ὡς παρατηρεῖτε, ἔχει ὅλως ἄλλοίαν σημασίαν ἢ ἡ λέξις φιλαυτία (ἐγωϊσμός). Ἀρκεῖ ἐν τοσοῦτῳ νὰ ἀπαριθμησῶμεν τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, ὅπως καταδειξώμεν τοῦ κεῖται τὸ πρῶτιστον ἐλατήριον τῆς ἐνεργητικότητος ἡμῶν.

Κρίνομεν περιττὸν νὰ δώσωμεν ὀνομασολογίαν μεθοδικὴν τῶν ἀναγκῶν ἡμῶν. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν μόνον τὰς ἐχούσας πραγματικὴν ἀξίαν, ἣτοι τὰς ἀκολουθοῦσας: τροφήν, ἐνδυμασίαν, κατοικίαν, συντήρησιν καὶ ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας, κίνησιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἀσφάλειαν, μάθησιν, ψυχαγωγίαν, αἴσθησιν τοῦ καλοῦ· εἰς ταῦτας πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅσας τὰ πάθη ἡμῶν προκαλοῦσιν. Ἡ θεῖα πρόνοια ὅμως, ἡ δικαίως ἐνσταλαζάσα ἐν ἡμῖν τὸ ἐλατήριον τοῦτο, δὲν περιώρισε τὰς ἀνάγκας ἡμῶν· προσέθηκε μάλιστα εἰς αὐτὰς ἐλαστικότητα, ἔχουσαν ἀόριστον δυνάμιν, καὶ μᾶς κατέστησεν οὕτως εἰπεῖν ὄντα ἀκόρεστα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τῆς ὁποίας ἀπληστίας καθ' ἑκάστην γινόμεθα θεαταί.

Ἡμερόβιός τις χειρῶναξ ὄνειρώττει ὡς τὸ ἔπακρον τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ μετρίαν τινὰ πρόσοδον ἀρκοῦσαν αὐτῷ, ὅπως διαγῆ ἀκόπως βίον ἀμέριμον. Ἀποκτᾷ τὴν πρόσοδον ταύτην, καὶ εἰς μικρὸν διάστημα χρόνου θεωρεῖ ἑαυτὸν πανευτυχῆ καὶ ἐντυφῶ εἰς τὰς ἡδύτητας τῆς νωχελείας· πλὴν μετ' ὀλίγον βλέπομεν αὐτὸν ἀναισθητοῦντα ἕνεκα τῆς ἕξεως ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνει ἀγαθῶν καὶ πόθη φερόμενον ἐπὶ τι κρεῖττον· εὐρίσκει ὅτι τὸ καρῦνον ἐπιπλον εἶνε πολὺ ταπεινόν, ὅτι τὸ γεῦμα αὐτοῦ δέον ἵνα καταρτισθῆ διὰ τινῶν ἀβροτέρων ἐδεσμάτων κτλ. ἄρχεται ἐκ νέου ὅπως ἀναβαῖν πάντοτε ἕως οὐ φθάσῃ τὸ εὐλογημένον ἑκατομμύριον, πλὴν τότε γίνεται δοξομα ἕστερος καὶ συντονώτερος.

Ἐν ᾧ τινὲς ἐργάζονται ὅπως ὑψωθῶσιν, ἕτεροι πάντα λίθον κινουσί ὅπως μὴ ἐκπέσωσιν. Ἐξῆσαν μεταξὺ εὐπολήτων ἀνθρώπων, ἀπέκτησάν τινὰς ἕξεις καὶ φαντάζονται ἀναρῶν τὸ μέλλον, ἐὰν ἐκπέσωσι, καὶ τοι τοῦτο δὲν εἶνε ζήτημα εὐπορίας τόσον, ὅσον ζήτημα φιλαυτίας καὶ ἀξιοπροπέλειας, καὶ εἰς πολλοὺς μάλιστα πολλάκις ἡ φαντασιώδης αὕτη ταπεινώσις φέρει τὴν αὐτοχειρίαν. Τοῦτο βεβαίως εἶνε ἐξαιρέσις, πλὴν ἅπαντες σπουδάσουσι καὶ μηχανῶνται ὅπως ἐμμείνωσιν εἰς ἣν εὐρέθησαν τάξιν. Προσεξώμεν ὅμως, ὅπως μὴ καταδικάσωμεν τοὺς οὕτω φερομέ-

νους, διότι πρώτον ὑπακούουσιν εἰς τὸ ἐλαττήριον ὅπερ ἡ θεία πρόνοια ἐνεφύτευσε εἰς αὐτούς, δεύτερον ἐργάζονται δι' ἄλλους, ἐν ᾧ ἐργάζονται δι' ἑαυτούς· ἐπιδιώκοντες τὴν ἴδιαν αὐτῶν εὐημερίαν, συντελοῦσι πρὸς τὴν εὐημερίαν τῶν ὁμοίων αὐτῶν καὶ συντρέχουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γενικοῦ πλοῦτου.

Χάριτας τῷ ὄντι πρέπει νὰ χρεωστώμεν εἰς τὴν ἀπαστον αὐτὴν δραστηριότητα ἀπάντων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας, τὴν προξενούσαν τὴν πρόδον αὐτῆς διὰ τῆς δραστηριότητος ταύτης ἕκαστος αἰὼν γίνεται ὑπέρτερος, ὡς πρὸς τὰ πλοῦτα καὶ τὰ φῶτα, τῶν προηγηθέντων. Οἱ ἠθογράφοι δικαίως ἀναμφιβόλως προστρέχουσιν ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν εἰς χαλκὸν μᾶλλον ἢ εἰς μύωπα, διότι τὸ πάθος τοῦτο τοῦ εὖ εἶναι γεννᾷ πολλὰς πολλακίς ἀξιομέμπτους πράξεις, ἀλλὰ ἡ ὀλοσχερῆς καταδίκη τοῦ πάθους τοῦτου, ὡς συνήθως γίνεται, εἶνε φανερά ἀντίπραξις κατὰ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀποδείξις τοῦτου εἶνε τὰ θλιβερά ἀποτελέσματα τῶν συντόνων αὐτῶν ἀγώνων, δι' ὧν κατώρθωσαν, εἰς ἔθνος τι, τὸ ἰσπανικὸν φερ' εἰπεῖν, νὰ παραλύσωσι τὸ μέγα τοῦτο ἐλαττήριον τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργητικότητος. Τὸ ὑποδὲς τῆς αἰθιοπικῆς φυλῆς δὲν εἶνε τάχα συνέπεις τῆς ἐμπύτου ἐπιρροείας αὐτῶν πρὸς τὴν ἀμερικανιστὴν καὶ ὀκνηρίαν; Ἐπειδὴ ἡ θεία πρόνοια παρέσχεν ἡμῖν ἐπιθυμίας καὶ ἀνάγκας ἀπεριόριστους, ἄρα ἐχορήγησεν ἡμῖν καὶ τὰ μέσα τοῦ θεραπεύειν αὐτάς. Δύο δὲ εἶνε τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέσα, φύσις καὶ ἐργασία, ἥτοι τὰ δῶρα, ἅπερ ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, καὶ ἡ χρῆσις τῶν δυνάμεων ἡμῶν ὅπως καταστήσωμεν αὐτὰ εὐπόριστα.

Ἡ φύσις δύο πράγματα θέτει εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, ὕλας καὶ δυνάμεις. Ὑλας, ἥτοι πάντα ὅσα συγκροτοῦσι τὰ τρία βασίλεια: τὸ βασίλειον τῶν ζώων, τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν, καὶ τὸ τῶν ὀρυκτῶν δυνάμεις ὅσων τὴν βαρύτητα, τὸν ἠλεκτρισμὸν, τὴν ἐλαστικότητα, τὸ φῶς, τὴν ὑγρασίαν, τοὺς τῆς ἰσορροπίας νόμους, τὰς ζωϊκὰς καὶ φυτικὰς δυνάμεις κτλ. Χορηγεῖ δὲ ἅπαντα ταῦτα δωρεὰν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὗτοι πάλιν τὰ μεταδίδουσι δωρεὰν διὰ τῆς μετὰ αὐτῶν ἀνταλλαγῆς, καὶ ἰδοὺ πῶς· εἰς τὸ ἄλεσμα φέρ' εἰπεῖν ἐνὸς σάκκου σίτου περιλαμβάνεται ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κατασκευάσαντος τὸν μύλον, ἡ ἐργασία τοῦ ὑπηρετούντος ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τούτῳ καὶ ἡ συνδρομὴ τῆς φύσεως, ἥτις ἐχορήγησε δωρεὰν τὴν κινητικὴν δυνάμιν, τὸν ἀνεμὸν· ὁ μισθὸς ὁ ἀπαιτούμενος παρὰ τοῦ μυλωθροῦ περιλαμβάνει τὴν διακονίαν τῶν βραχιόνων αὐτοῦ καὶ τοῦ μύλου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν δωρεὰν χορηγηθεῖσαν αὐτῷ κινητικὴν δυνάμιν παρὰ τοῦ ἀνέμου. Ὅθεν ἐπειδὴ αἱ ὕλαι καὶ αἱ φυσικαὶ δυνάμεις λαμβάνουσι πολὺ ἢ ὀλίγον μέρος εἰς ἅπαντα τὰ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐξερχόμενα προϊόντα, ἐννοοῦμεν κάλλιστα τὴν σπουδαιότητα τῆς διακρίσεως ταύτης, τὴν ὁποίαν πρέπει καλῶς νὰ ἐντυπώσωμεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν, ἐπειδὴ αὕτη εἶνε ἡ κλειὴ ἀπαστῶν τῶν οικονομικῶν ἀρμονιῶν.

Πρώτος ὁ Bastiat ἀπέδειξε καὶ ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν σπουδαιότητα τῆς διακρίσεως ταύτης· οἱ πρὸ αὐτοῦ Οἰκονομολόγοι δὲν παρεγνώρισαν βεβαίως αὐτήν, ἀλλ' οὐδὲν εἶπον περὶ τῆς δωρεὰν μεταβιβάσεως τῶν δώρων τῆς φύσεως διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς. Ἐχέτε

ἴσως τινὰς ἀμφιβολίας· ἀλλὰ περὶ τούτων πιθανὸν ἄλλοτε νὰ γίνῃ ἐκτενέστερος λόγος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος καθυποβάλλω εἰς τὴν παρατήρησίν σας, ὅτι ἡμῶν αἱ προσπάθειαι ἄπασαι, αἱ ἀνακαλύψεις ἡμῶν, κυρίως ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν βαθμιαίαν ἀντικατάστασιν τῶν φυσικῶν δραστηριοτήτων, ἀντὶ τῶν βραχιόνων, διότι δι' ἐκείνων παράγομεν προϊόντα εὐωτότερα, ὅπερ δὲν ἠθέλων ἔχει χῶραν, ἐὰν ὁ παραγωγὸς ἔπρεπε νὰ πληρώῃ τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως διὰ τῆς ἴδιας αὐτοῦ ἐργασίας· ἀλλ' ἐπανέλωμεν εἰς τὸ προκείμενον.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴν δυνάμιν τοῦ δημιουργεῖν τὰς ὕλας καὶ τὰς δυνάμεις· μόνον ἔργον αὐτοῦ εἶνε ἵνα τὰς τροποποιῇ, τὰς συνδυάξῃ, τὰς μεταθέτῃ δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμὸν ἢ πρὸς ὄφελος ἄλλου· καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ αὕτη συνιστᾷ τὴν ἐργασίαν, ἡ δὲ λέξις αὕτη δὲν σημαίνει ἀπλῶς τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικὴν μυωνικὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὴν ἐφαρμογὴν—πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ—ἀπασῶν τῶν φυσικῶν, διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν του δυνάμεων.

Ἡ συνεργία τῶν ἠθικῶν δυνάμεων εἰς τὴν παραγωγὴν δὲν εἶνε τόσον καταφανής, ὅσον ἡ τῶν δύο ἄλλων· ἀλλ' οὐχ ἤττον εἶνε πραγματικὴ. Ἡ φρόνησις, ἡ τάξις, ἡ ἐνεργητικότης, τὸ προνοητικόν, δὲν εἶνε συνθηκαὶ ἀναπόφευκτοὶ πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κεφαλαίου, ὅπερ εἶνε τὰ νεῦρα τῆς ἐργασίας.

Πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλονται ἐπ' ἄπειρον, ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον, κατὰ τὴν προσωπικὴν ἐκάστου ἰκανότητα, ἔπεται· ὅτι μεταβάλλονται διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, αἱ δεξιότητες καὶ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ εὐρισκόμενα μέσα. Ἐπίσης ἐκ τῶν μεταβολῶν αὐτῶν γεννᾶται καὶ ἡ ἀνισότης τῶν καταστάσεων ἐξ ἀπάντων τούτων προκύπτει ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη δὲν ἔχει, ὡς αἱ λεγόμεναι μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι, ἐν μέτρον, ἐν τι ὀρισμένον, ὅπως ἀναφέρῃ πρὸς αὐτὸ τὰ πάντα. Ἐν μέτρον λέγω χρῆσιμον πρὸς καταμέτρησιν τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐπιθυμιῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἀγώνων ἡμῶν, οὗς πρέπει νὰ καταβάλλωμεν πρὸς θεραπείαν τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων.

Ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος ὅρος τῆς οἰκονομικῆς τροπῆς, ὁ τελικὸς σκοπός, πρὸς ὃν τείνομεν, εἶνε ἡ θεραπεία τῶν ἀναγκῶν ἡμῶν, διὰ τοῦτο φέρομεν ἐν ὀλίγοις τὸν λόγον καὶ ἐπ' αὐτῆς. Αὕτη ἕνεκα τοῦ τελικοῦ αὐτῆς σκοποῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ λυθία λίθος τῆς προόδου τῶν κοινωνιῶν, ἐπειδὴ ἡ εὐδαιμονία τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει μέτρον τὸ σύνολον τῶν θεραπειῶν, ὅσας δύναται νὰ πορισθῇ, καὶ τὴν εὐκολίαν δι' ἣς δύναται νὰ τὰς ἀπολύσῃ. Ὅταν πρόκηται περὶ ἀτόμου, οὐδεμίαν δυσκολίαν ὑπάρχει ὅπως γνωρίσωμεν ὅτι τὸ εὖ εἶναι αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον τελειότερον, ὅσον αἱ ἀπολαύσεις αὐτοῦ εἶνε πολυαριθμότεραι καὶ δι' ὀλιγωτέρων ἀγώνων κεκτημένα.

Ἐὰν τὸ ἄτομον τοῦτο ἐργάζετο ἄνευ τινὸς ἀπολαύσεως καὶ πρὸς μόνην εὐχαρίστησιν τοῦ ἐργάζεσθαι, πολλοὶ βέβαια ἠθέλων μᾶλλον τὸν ἐμπνέει ἢ τὸν μιμηθῆ. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἔχῃ μὲν τὴν ἀρρῶσύνην νὰ ἐργάζεται ἀκάρπως, ἔχει ὅμως πολὺ μεγαλειότεραν ἀρρῶσύνην νὰ κατασπαταλᾷ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, τὸν μισθὸν αὐτοῦ, τὰ χρήματα αὐτοῦ πρὸς τὸ θεραπεύειν ὀρέξεις κενὰς, εὐτελεῖς, μχ-

ταίας, μηδενὸς λόγου ἀξίας, πρὸς τὸ ζητεῖν τὸ περιττὸν ἀντὶ τοῦ ἀναγκάσιου, πρὸς τὸ ἀγαράζειν ὠραία ἐνδύματα, ἕκαστος ᾗθελε τὸν ἐλευσιολογήσει, ἕκαστος ᾗθελε τὸν οἰκτείρει· ταῦτα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἄτομον.

Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν κοινωνίαν, κλίνουσι· νὰ θεωρῶσι τὰ πράγματα κατὰ τρόπον πάντη διάφορον· κρίνουσι τὴν ἀξίαν παντὸς οἰκονομικοῦ μέτρου μᾶλλον ἐκ τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν προκαλεῖ διὰ τοῦ ὠφελίμου ἀποτελέσματος, τὸ ὁποῖον τὸ οἰκονομικὸν τοῦτο μέτρον δύναται νὰ παράσχη. Τὸ οὐσιῶδες, λέγουσιν, εἶνε ὅπως παρίσχωμεν ἔργον τοῖς ἐργάταις. Μέγα βεβαίως καλὸν τοῦτο· ἀλλ' ἐὰν ἐκ τῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ἀσχολεῖς αὐτοὺς, οὐδὲν ὄφελος προκύπτῃ, ἢ μᾶλλον ἐὰν μισοδοτῆς αὐτοὺς ὅπως παράξωσι τὰ περιττὰ—ὅταν ἡ κοινωνία στερῆται τῶν ἀναγκάσιων, ὅπως θεραπεύσῃ ματαίας ἰδιοτροπίας τῆς πολυτελείας ἢ τῆς κενοδοξίας—ὅταν πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῶσι τόσα παραγωγικὰ ἔργα, σύμφημι, ὅτι θέλεις πλουτίσει τινὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς βλάβην ἄλλων ὠφελιμωτέρων· ἀλλὰ τί ἐκ τούτων κερδίζει ἡ κοινωνία; ματαίαν χρονοτριβὴν, διασπάθειν ὠφελίμων ἐργασιῶν, κεφάλαια κατ' ἀνέμου. Πῶς ἴ; ὅτι πρὸ ὀλίγου ἦτον ψεκτὸν, προκειμένου λόγου περὶ τοῦ ἀτόμου, τὸ παραδέχεσθε, προκειμένου λόγου περὶ τῆς κοινωνίας;—Καὶ δὲν βλέπετε ὅτι ἡ κοινωνία εἶνε ἐν ἄτομον περιληπτικόν, ὡς εἶνε καὶ τὸ ἄτομον μία κοινωνία συνοπτική, καὶ ὅτι αἱ αὐταὶ ἀρχαί, οἱ αὐτοὶ κανόνες ἐφαρμόζονται εἰς τὸ ὅλον καὶ εἰς τὸ μέρος; Πᾶν ὅτι καταστρέφει τὰ ἄτομα, λαμβανόμενα κατ' ἴδιον, τὸ αὐτὸ καταστρέφει αὐτὰ, λαμβανόμενα συλλήθδην.

Δ Α. Μ. Χαριλιῆς, Λέσβιος.

ΕΡΡΙΚΟΣ Ο ΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΩΡΙΚΟΣ.

(ἐκ τοῦ Ἰταλ. ὑπὸ Π. Ἀλφ.)

Ἡμέραν τινὰ ἐνῶ Ἐρρίκος ὁ Δος ἦτον εἰς τὸ κυνήγιον, ἀπομακρυνθεὶς τῆς ἀκολουθίας του, ἀπήντησε χωρικὸν καθήμενον παρὰ τῆν ῥίζαν δένδρου τινός. «Τί κάμνεις αὐτοῦ;» τὸν ἐρωτᾷ ὁ ἡγεμῶν.—Κάθημαι κύριε διὰ νὰ ἴδω τὸν βασιλέα, ὅταν θὰ περάσῃ.—Καλὰ! ἐὰν θέλῃς ν' ἀναδῆς ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοῦ ἵππου μου, τῷ εἶπεν ὁ μονάρχης φιλοφρόνως, θὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τι μέρος ὅπου εὐκόλως θὰ ἴδῃς τὸν βασιλέα.»

—«Τῷ ὄντι δὲν εἶνε ἀσχημὸς συλλογισμὸς.»—Ὁ χωρικὸς ἀνέβη καὶ, ἐνῶ διεύθυνοντο πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἦτον ἡ ἀκολουθία τοῦ βασιλέως, ἐρωτᾷ τὸν ἵππεά πῶς ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ τὸν ἡγεμόνα. «Δὲν θὰ κάμῃς ἄλλο παρὰ νὰ παρατηρήσῃς ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἔχῃ τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θὰ τὰς ἔχουν γυμνάς.»—«Εὐχαριστῶ, κύριε, δὲν εἶνε δύσκολον.»

Οὕτω συνομιλοῦντες ἐσθλασαν τὴν Αὐλήν, ὅλοι δὲ οἱ ἄρχοντες ἐχαίρεισαν τὸν βασιλέα! «Αἴ! λέγει εἰς τὸν χωρικόν, ἠξέυρεις τώρα τίς εἶνε ὁ βασιλεὺς;—Μά, ἀπεκρίνεται ὁ ἀγροίκος, ἢ ἐγὼ εἶμαι ἢ σείς· διότι ἡμεῖς οἱ δύο μόνοι ἔχομεν τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.»

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΠΥΡΟΜΕΤΕΩΡΩΝ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 103).

Ἑκτακτον μετέωρον.

Ὁ Ἐρσχελος (J. Herschel) ἀναφέρει τὴν ἐπομένην περιγραφὴν ἑκτάκτου τινός μετεωρολογικοῦ φαινομένου παρατηρηθηθέντος ἐν Hurworth· ἡ περιγραφή δὲ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς ρηθείσης πόλεως, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπῆρξεν αὐτόπτης τοῦ μετεώρου τούτου.

«Ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐγὼ ἐπανακάμπτοντες οἴκαδε περὶ τὴν ἐνάτην ἑσπερινὴν ὥραν εὐρέθημεν ἐπὶ τῆς ἐσχατίας τοῦ χωρίου, ὅτε ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν κοιλάδα ἀρκούντως εὐρείαν. Ὁ οὐρανὸς καίτοι καθαρὸς καὶ ἕναστρος ἦν ὅμως σκοτεινός. Παρατηροῦμεν ἕνα τῶν λαμπροτέρων ἀστερισμῶν, ὅτε, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα εἴχομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους, μεγαλοπρεπῆς ἐμφάνισις εἴλκυσε τὰ βλέμματά μας. Κραυγὴ θαυμαστοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἀμφοτέρους ἡμᾶς διέφυγεν. Ἦν σφαῖρα πυρρός, διαστάσεως ὑπερδιπλασίας τῆς πλησιφαοῦς αελήνης κατὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς γῆς· ἔχουσα αἵματοπόρφυρον, ἐξετόξευεν ἀκτῖνας σπινθηροδόλους καὶ βαθεῖας ἐγκεχαρχμένας, οἷας παριστώσι τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου αἱ παλαιαὶ εἰκόνες. Οὐδόλως ὁμοίως κομήτου οὐράν, ἀλλὰ μᾶλλον στήλην στερεάν, εὐρυτάτην, ὅλως συμπαγὴ καὶ κηθαρώς ἐσχηματισμένην, ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ κυανοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐφαίνετο εὐθύγραμμος, ἀλλ' ὑψομένη πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐκυρτοῦτο ἐν εἶδει τῷ ἔξο μετὰ σπινθηροβολισμῶν μεγάλῃς ἐντάσεως, οἷτινες ὅμως δὲν ἐξεῖχον τῆς ὠριμένης γραμμῆς. Καὶ ἡ μὲν διεύθυνσις αὐτῆς ἦν βορειανατολική, ἢ δ' ἕκτασις τόσον μεγάλη, ὥστε ἐνῶ ἡ κεφαλὴ ἤρξατο νὰ καλύπτεται ὑπὸ τὸν νοτιοδυτικὸν δρίζοντα, ἢ οὐρὰ ἦν εἰσέτι ὄρατὴ κατὰ τὸ βορειανατολικὸν σημεῖον, ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λαμπρότητι.

«Ὅτε ἡ πύρινος αὕτη σφαῖρα εὐρίσκατο εἰς τὸ ζενιθ(ᾗ) ἡμῶν, ἐφάνη σταματήσασα στιγμιαίως· τόσον δὲ ταχείας δονήσεις ἐπασχεν, ὥστε ἐροδῆθη μὴ καταπέση ἐφ' ἡμᾶς. Ἀκολουθῶς ὅμως παρετήρησα ὅτι τοῦτο ἦν ἐξελιγμὸς, καθότι ἐστρέφετο ταχέως περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς, διερχομένη ἐκ τοῦ ζωηροτάτου χρώματος τῆς ἐρυθρᾶς πυρακτώσεως εἰς τὸ βαθὺ ἐρυθρόν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε παρέχουσα ἔποψιν. Ἐπίσης δὲ λαμπρὰ ἐφαίνετο καὶ ὀπισθεν τῶν δένδρων πρὸς τὸ κατέναντι μέρος τοῦ χωρίου.»

«Ἡ σφαῖρα αὕτη κατὰ τὴν ἀνωθεν ἡμῶν διάδοσιν τῆς μᾶς ἐφάνη κατὰ τι μικρότερα, παρ' ὅση ἐφαίνετο κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἐν τῷ δρίζοντι ἐμφάνισιν, τὸ ὁποῖον βεβαίως προήρχετο ἐκ τῆς μεγίστης αὐτῆς ὑψώσεως, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην συμβαίνει νὰ φαίνωνται μικρότεροι ἐν τῷ μεσημβρινῷ τῶν ἢ κατὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτῶν.»

Οὐδεὶς μὲν κρότος ἠκούσθη κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαβάσεώς τῆς ἢ ἀκατανόητος ὅμως ταχύτητος, μεθ' ἧς ἡ ὑπερμεγέθης αὕτη

(*) Τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ κατακόρυφον σημεῖον.

» σφαίρα διήρχετο τὸν οὐράνιον θόλον, καθίστα τὸ μετεωρολογικὸν
 » τοῦτο φαινόμενον ὄντως ἀξιοθαύμαστον καὶ μοναδικόν. Βλέ-
 » πων τις ἐξελυσσομένην ὑπεράνω αὐτοῦ μεγάλωπρεπῆ αὐλακκα φω-
 » τος, ἥτις ἐν εἶδει χουστῶ τῶζου ἐκάλυπτε πλείοτερον τοῦ ἡ-
 » μίσεος σκοτεινοῦ θόλου τοῦ οὐρανοῦ, ἄκων ἐφαντίζετο ὅποιον
 » θυμαίτιον θέμα θέλει παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Κρόνου
 » ὁ περιβάλλων αὐτὸν δακτύλιος. Ἡ οὐρὰ ἀπολήγουσα εὐρύνεται
 » ἀρκούντως καὶ ἐφάνετο διακρυστέρα καὶ ἤττον συμπαγής, ἐ-
 » παρρησιάζει ὅμως πάντοτε τὰ περιγράμματα λίαν εὐδιάκριτα,
 » τὸ δ' ἄκρον αὐτῆς ἦν κυλλοτέρως.»

Ταχύτης καὶ ἐμφανίσεις βολίδων.

Ἡ πορεία τῶν βολίδων ὑπολογίζεται νῦν μεθ' ἰκανῆς ἀκριβείας ὡς καταδεικνύει ἡ ἐξῆς περιγραφή τοῦ κυρ. Heiss διευθυντοῦ τοῦ ἐν Munster ἀστεροσκοπεῖου ἢ ἀναφερομένη περίφημος βολίς ἐγένετο ὁρατὴ κατὰ τὴν 14ην Μαρτίου τοῦ 1863 ἐν Ὀλλανδίᾳ, Βελγίῳ, Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

« Περὶ τὴν ἐβδόμην ἑσπερινὴν ὥραν τὸ μετέωρον ἀνεφάνη
 » εἰς τὸν ὀρίζοντα ὡς διὰ τῶν τις ἀπτόχῳ, βλαβηδὸν ὅμως ἔλα-
 » βεν ὄγκον, δυνάμενον νὰ παραβληθῆ μετὰ τὸ τεταρτημόριον τῆς
 » Σελήνης, καὶ χοροῖαν ἥτις ἡμῶν σχεδὸν τὸ φῶς τῶν μέχρι
 » τοῦδε ὁρατῶν ἀστέρων.— Ἀφοῦ ἐφώτισε τὸν ὀρίζοντα διὰ ζωη-
 » ρὰς λάμπειας, εἰς τὴν οἱ διάφοροι παρατηρηταὶ ἀποδίδουσι ὁ-
 » λα τὰ χρώματα τοῦ ἡλιακοῦ φάσματός, ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ μέχρι
 » τοῦ ἰοειδοῦς (*), ἡ βολίς ἠρῆνισθη μετ' ἐκπυρσοκροτήσεως εἰς
 » πλείστα δὲ μέρη ἐφάνησαν σπινθήρες καὶ φωτειναὶ σειραὶ. Ἡ
 » διάρκεια τοῦ φαινομένου ἦν περίπου πέντε δευτερολέπτα· ἡ
 » παραβολὴ (***) διευθυνομένη ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον εἶχε κλίσει
 » 22 μοιρῶν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, τὸ δὲ μήκος τῆς τροχίᾳς ἀπὸ τοῦ
 » σημείου τῆς ἐμπροσθεν μέρους τοῦ τῆς ἐκρήξεως, ἐν ἀποστάσει
 » εἰκοσιν ἐξ ἑξακτῶν μέτρων ἄνω τοῦ ἐδάφους, ἦν 285 χιλιο-
 » μέτρων ὅπερ παρέχει ταχύτητα 63 χιλιομέτρων ἀνὰ πᾶν δευτε-
 » ρόλεπον. Ἡ πραγματικὴ διάμετρος τῆς πυριφλεγούσας ταύτης σφαι-
 » ρας εὐρέθη ὅτι εἶχε μῆκος 420 μέτρων ὡφείλει δὲ γενικῶς νὰ ἦνε
 » φύσεως ἀερώδους ἐλάχιστον στερεὸν πυρῆνα ἐμπερικλείουσα.»

Ἡ μεγάλη αὐτῆ ταχύτης, μείζων τῆς τῆς ἡμετέρας σφαίρας ἐν τῇ τροχίᾳ αὐτῆς, μετὰ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀέρος παρέχει τὰ ὑπὸ τῶν βολίδων παρρησιάζόμενα φαινόμενα. Ἴδου πῶς ὁ Ἐρσχελὸς ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ του ἀποφαίνεται.

« Ἡ θερμότης ἦν οἱ μετεωρόλιθοι ἔχουσιν ὅτε καταπίπτουσιν ἐπὶ
 » τοῦ ἐδάφους, τὰ πυρογενῆ φαινόμενα ἅτινα συνέπονται, ἡ ἐκρηξίς
 » αὐτῶν ὅτε εἰσδύουσιν ἐν τοῖς πυκνοτέροις σώμασι τῆς ἀτμοσφαιρας,
 » πάντα ταῦτα εὐκόλως διὰ τῶν φυσικῶν νόμων ἐξηγῶνται, διὰ τῆς
 » συνθλίψεως δηλ., ἣν ὁ ἀήρ πάσχει συνεπεῖα τῆς ἀκαταμετρήτου

(*) Τὰ διὰ τοῦ πρῶτου ἰωνικοῦ φάσματος, ἦτοι τὰ διὰ τῆς ἀναλύσεως τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος, ἐμφαινόμενα χρώματα εἰσὶ τὰ ἐξῆς κατὰ σειράν ἐπτά, ἐρυθρὸν, χρυσοειδές, ὀχρὸν (ἢ ξανθόν), πράσινον (ἢ χλωρόν), κυανόν, πορφυροῦν καὶ ἰοειδές.

(**) Ἡ καμπυλόγραμμος, ἦν σῶμά τι ἀκολουθεῖ, ριπτόμενον κατὰ τινὰ διεύθυνσιν.

» ταχύτητος τῆς μεταβιβάσεώς των, καὶ ἐκ τῶν ὑφισταμένων σχέ-
 » σεων μετὰ τοῦ λίαν ἠραιωμένου ἀέρος καὶ τοῦ θερμογόνου.»

Ἡ ἐκρηξίς ἀποδίδεται εἰς τὴν ὑπὸ στερεᾶς μάξης προξενουμέ-
 νην θλίψιν. Δι' ὑπολογισμῶν καταφαίνεται ὅτι εἰς ὕψος 18 χιλιομέ-
 τρων, ἔνθα ἡ πυκνότης τοῦ ἀέρος εἶνε δεκάκις ἐλάσσων τῆς ἐπὶ τῆς
 γηίνης ἐπιφανείας, ταχύτης 40 χιλιομέτρων παρέχει πίεσιν 675
 ἀτμοσφαιρῶν εἰς τὴν ὅ μὲν σιδήρος δύναται νὰ ἀνθῆξῃ ὁ δὲ λίθος κα-
 ταθραύεται. Ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος ἐβεβαιώθη ὑπὸ τῆς πείρας· οἱ δὲ ἀ-
 ερόλιθοι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκ σιδήρου συγκείμενοι ἀφινούνται ἀ-
 κέραιοι, ἐνῶ οἱ ἤττονα ερερότητα ἔχοντες καταπίπτουσιν εἰς τεμάχια.

Τῇ 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1863 κατὰ τὴν τρίτην πρωϊνὴν ὥραν ὁ κύρ. Σμίτ (J. Smith), διευθυντῆς τοῦ ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν κατώρθωσε ν' ἀκολουθήσῃ διὰ τοῦ τηλεσκοπεῖου, λίαν ἀξιοσημειώ-
 τόν τινὰ βολίδα. Τὸ μετέωρον τοῦτο ἀνεφάνη ὡς διὰ τῶν ἀστήρῳ
 βραδυποροῦν μετὰ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Λαγοῦ καὶ τῆς Περι-
 στεράς. « Ἡ βολίς ὑπερέβη τὸν Σείριον κατὰ τὴν λαμπρότητα, ἔ-
 χουσα χρῶμα φωτεινοῦ ὄχρου. Διήλθε τὸν Ἡριδανὸν πρὸς δυσμάς,
 διαχέουσα λάμπιν τοσοῦτον ἕκτακτον ὥστε πάντες οἱ ἀστέρες ἐξη-
 λείφθησαν ἢ πόλις δέ, ἢ πεδιάς καὶ ἡ θάλασσα ἦταν πυριφλε-
 γεῖς. Ἡ Ἀκρόπολις καὶ ὁ Πικρηνὸν ἐξέπεμπον χρώματα σκο-
 τεينوῦ φαιοῦ ὑποπρασίνου, ἐπὶ τοῦ χρυσαίοντος πρασινοχρόου ἐμ-
 βαδοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ κύρ. Σμίτ πλη-
 σιάσας τὸν ὀρθοκλινὸν εἰς τὸ τηλεσκοπεῖον ἠδυνήθη νὰ παρατη-
 ρῆται τὸ μετέωρον ἐπὶ ἰκανὰ δευτερολέπτα καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὰ
 περὶ τοῦ περιέρχου τούτου φαινομένου. « Δὲν ἔβλεπέ τις πλέον
 ἐν μόνον φωτεινὸν σῶμα, ἀλλὰ δύο ἀπαστραπτούσας βολίδας
 χρώματος ὄχρου ὑποπρασίνου, ἐν σχήματι δύο ἐπιμεμηκρημένων
 σταγόνων ἡ μείζων προηγείτο καὶ ἐκάστη τούτων ἄφινεν ἴχνος
 ἐρυθρὸν μετὰ κλῶς ὠρισμένας ὄχθας. Τὰ δύο ταῦτα σώματα ἠκο-
 λουθούντο πρὸς τούτοις ὑπὸ ἄλλων φωτεινῶν σωμάτων, μικροτέ-
 ρων μὲν τῶν μεγέθει, ὁμοίων ὅμως κατὰ τὴν ὕψιν καὶ διεσπαρμένων
 ἀτάκτως δίκην σπινθήρων, ἐν τῇ οὐρᾷ τῶν βολίδων. Καθ' ἣν δὲ
 στιγμὴν ἐξηλείφθη, ἐφάνη διαιρεθὲν τὸ μετέωρον τοῦτο εἰς τέσ-
 σαρα ἢ πέντε τεμάχια χρώματος σκοτεινοῦ ἐρυθροῦ.

Οὐδεὶς δὲ κρότος οὔτε κατὰ τὴν ἀφάνισιν αὐτοῦ οὔτε μετ' αὐ-
 τὴν ἠκούσθη. (ἐκ τοῦ Γαλλ. ὑπὸ Κ. Α.) (ἀκολουθεῖ).

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΙΕΝΝΕΡΟΣ

Εὐγνωμόνως ὀφείλομεν νὰ στοχαζώμεθα, ὅτι καὶ τῶν βαρυτέ-
 ρων δεινῶν, εἰς ὅσα ἡ ἀνθρωπότης ὑπόκειται, ὑπάρχει ἐλπίς थे-
 ραπείας. Νόσων ποτὲ ἀνιάτων βλαβηδὸν ἀνεκαλύφθησαν τὰ κα-
 τὰλληλα ἱατρικὰ καὶ τινῶν, ὑφ' ὧν τὴν σήμερον μυριάδες πέμ-
 πονται κατ' ἔτος πρόωρα εἰς τὸν τάφον, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν
 τὴν μετρίασιν ἢ καὶ τὴν παντελῆ παύσιν ἐκ τῆς προσόδου τῶν ἐπι-
 στημῶν. Ἐν ᾧ ἡ Εὐλογία ἀπόλλυε τὴν ἀνθρωπότητα ἀνὰ χι-
 λιάδας, ὑπῆρχον τὰ μέσα τοῦ νὰ κατασταθῇ ἀβλαβής· ἐνδεχό-
 μενον δὲ νὰ ἔχη οὕτω καὶ ὡς πρὸς ἄλλα δεινά, τῶν ὁποίων δὲν
 βλέπομεν πρὸς τὸ παρὸν μέσον τι θεραπείας.

Τὸν μέγιστον κατὰ τῆς ἀσθενείας ὀρίκμνον χρεωτοῦμεν εἰς
 ἱατρὸν εἰδήμονα μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἐπισήμων, ὅστις κατώκει

ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τὴν κώμην τῆς γενέσεώς του Βέρκλειαν, 113 μίλια ἀπέχουσαν τοῦ Λονδίνου. Ὁ Ἐδουάρδος Ἰέννερος, ὅστις πρῶτος μετεχειρίσθη τὸ βούτυρον εἰς ἀπάντησιν τῶν φθοροποιῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Εὐλογίας, κατήγετο ἀπὸ παλαιᾶν, ἀξιοσέβαστον καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν τῆς Ἀγγλίας. Νεώτατος ἀκόμη, ἔδειξε μεγίστην κλίσιν πρὸς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν· ἐν ᾧ δ' ἐμαθήτευσεν παρά τινι χειρουργῷ εἰς κώμην πλησίον τῆς πόλεως Βρίστολ, ἤκουσε μᾶ τῶν ἡμερῶν παρὰ νεάνιδος χωρικῆς, ἣτις ἐνησχολεῖτο εἰς Γαλακτοπωλείον ὡς ἀμέλγουσα, τὴν παρατήρησιν ὅτι δὲν ἐφοβείτο τὰς καθολικὰς εὐλογίας, διότι εἶχεν ἐκβάλει τὰς ἀγλαδινὰς. Ὁ λόγος οὗτος ἔκαμε βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰέννερου, καὶ ἦτο μία τῶν σύνεργος αἰτιῶν, αἵτινες παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ σπουδάσῃ τὴν φύσιν τῆς εἰρημένης νόσου. Εἰς τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπεσκέσθη τὸ Λονδίνον καὶ συγκατάκησε δύο ἔτη μετὰ τινος τῶν ἐπισημῶν ἰατροδιδασκάλων, ὅστις καὶ διέμεινε στενὸς φίλος του διὰ βίου. Ἐν τῷ διαστήματι δὲ τούτῳ προσεφέρθησαν εἰς αὐτὸν τρεῖς ἀξιόλογοι θέσεις—μία, νὰ συνοδεύσῃ τὴν δευτέραν ἐκστρατείαν τοῦ μεγάλου θαλασσοπόρου Κούκ ὡς φυσιοδίφης· ἄλλη, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ λάβῃ ἐκεῖ ὑπόβρυγμα ἐπικερδέστατον καὶ τρίτη, νὰ συστήσῃ ἐν Λονδίῳ σχολεῖον τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ

Ἐδουάρδος Ἰέννερος, ὁ ἀνακαλύψας τὸν Βοηθημολισμόν, γεννηθεὶς Μάϊον 1749, ἀποθανὼν Φεβρουάριον 1823.

τῆς ἱατρικῆς. Ἄλλ' οὐδετέραν τούτων ἐδέχθη, προτιμήσας νὰ μετέρχηται τὸ ἐπάγγελμα του ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τὴν πάτριον κώμην του καὶ ν' ἀπολαύῃ τὰ τερπνὰ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς μᾶλλον ἢ ν' ἀγωνίζηται ὑπὲρ τοῦ πλοῦτου ἢ τῆς φήμης ἐν δραστηριωτέρᾳ θέσει. Πιθανὸν δὲ καὶ ὅτι κατεγίνετο ἤδη εἰς τὸν βοηθημολισμόν, καὶ ἔτι ἀσάφης τις ἐλπίς τῆς μελλούσης ἀνακαλύψεως ἔκαμιν αὐτὸν νὰ μείνῃ ἔπου ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὰς ἰδέας του.

Εἰς τὸ διάστημα τῶν δλίγων ὡρῶν, καθ' ἃς ἐσχόλαζεν ἀπὸ τὰ δραστήρια ἱατρικὰ του καθήκοντα, ἐχαίρετο τὴν συναναστροφὴν τῶν φίλων του, τὴν μουσικὴν καὶ τὰ ἐκδιδόμενα νέα φιλολογικὰ πονήματα· ἢ δὲ Φυσικὴ Ἱστορία καὶ ἢ Γεωλογία ἐποίησαν καὶ ἐλάφρυνον τὰ καθημερινὰ χρέη του. Διατριβή, ἐν ἣ περιέγραφε τὰς ἔξεις τοῦ κόκκυγος ἐκ πολυετοῦς παρατηρήσεως, ἠξίωσαν αὐτὸν τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ἐκλεχθῇ ἑταῖρος τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρείας. Συνεισέφερε δὲ πολλάκις ἄρθρα πολῦτιμα καὶ εἰς τὰς δύο

ιατρικὰς ἑταιρείας, τῶν ὁποίων ἦτο μέλος· εἰς τὰς συνελεύσεις μίᾳς τῶν ἑταιρειῶν τούτων λέγεται ὅτι πολλάκις ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν τῆς βορείου Εὐλογίας καὶ τόσον ἠγάπα νὰ ἐκτείνηται περὶ αὐτῆς, ὥστε οἱ συνάδελφοί του, ἀστεῖζόμενοι, ἐνομοθέτησαν κανεῖς νὰ μὴ συγχωρῆται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ λαλῇ πλέον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου—δλίγων προβλέποντες πόση ὠφέλεια εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ πόση ἀγαθία καὶ δόξα εἰς τὸν Ἰέννερον ἐμελλον νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς συνεχοῦς αὐτοῦ μελέτης περὶ τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀσημάντου φαινομένου.

Εἴπομεν ἤδη ἐκ ποίας περιστάσεως ἐλάβεν ἀφορμὴν ὁ Ἰέννερος νὰ σκεφθῇ πρῶτον περὶ τῆς βορείου Εὐλογίας. Τὸ ἐξάνθημα τοῦτο γεννᾶται ἐπὶ τῆς θηλῆς τοῦ ζώου, ἔθεν κολῶσιν αὐτὸ οἱ ἀμέλγοντες. Ὅμοιοι δὲ φυσαλίδες ἐγείρονται εἰς μέρη τοῦ σώματος, καὶ μέτριος πυ-

ρετὸς ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρέρχονται τὰ συμπτώματα ταῦτα καὶ διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀταξίας τοῦ γενικοῦ συστήματος ἡ Εὐλογία καθίσταται ἀβλαβὴς· τὸ προφυλακτικὸν τοῦτο ἐνοουσαν οἱ ἀναφερθέντες λόγοι τῆς χωρικῆς. Ἦτο δὲ ὄχι ἄγνωστον εἰς τοὺς ἰατροὺς· ἀλλὰ νὰ εἰσάξωσι τὸ πῦον ἡθθηνημένου ζώου διὰ τεχνητῶν μέσων εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἦτο νειωτερισμὸς, δυσκόλως χωρῶν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ πρότασις τοῦ Ἰέννερου πολλάκις διήγειρε χλευασμὸν καὶ περιφρόνησιν.

Τὴν 14ην Μαΐου 1796, ἠμβόλισε πρῶτον παῖδά τινα εἰς τὸν βραχίονα ἀπὸ ἐξανθήματα ἐπὶ τῆς χειρὸς νεάνιδος, ἥτις εἶχε κολήσειν αὐτὰ ἐκ μιᾶς τῶν ἀγελάδων τοῦ κυρίου τῆς. Μετ' οὐ πολὺ ἐφάνησαν τὰ συμπτώματα τῆς νόσου, ἀλλὰ τόσο ἐλαφρὰ καὶ αἰσια, ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιθυμήσῃ τις. Τὴν 1ην Ἰουλίου ὁ παῖς ἐνωφθαλμίσθη μὲ τὰς καθολικὰς Εὐλογίας· ἀλλὰ τὸ πῦον, τὸ ἄλλοτε τόσο συνεχῶς θανατηφόρον, ἦτον ὁ πρῶτος θρίαμβος τοῦ Ἰεννέρου. Ἦρχισεν ἔπειτα σειρὰν ταυτοειδῶν πειραμάτων, καὶ τὸν ἰούνιον τοῦ 1798 ἐξέδωσε τὸ πρῶτον αὐτοῦ «ὑπόμνημα περὶ τῶν Αἰτιῶν καὶ Ἀποτελεσμάτων τῶν Εὐλογιῶν τῆς Δαμάλλως» γεγραμμένον μετὰ πολλῆς μετριοφροσύνης καὶ φιλοκαλίας. Ἐνα τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν εἶχεν ἤδη βουπυεμβολίσει. Προώδευε δὲ τόσο ταχέως ἡ καινὴ αὐτῆ μέθοδος, ὅσον συνήθως οἱ τοιοῦτοι νεωτερισμοί. Τὸ θέρος τοῦ 1799 ὑπεγράφη δῆλωσις ὑπὸ 73 ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἰατρῶν τοῦ Λονδίνου, πρὸς μαρτυρίαν τῆς ἀσφαλείας καὶ δραστηριότητος τῆς. Ἐν ἔτει 1802 διωρίσθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτροπή, νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ Βουπυεμβολισμοῦ, καὶ κατὰ σύστασιν αὐτῆς ἐψήφισεν ἡ βουλὴ δῶρον εἰς τὸν Ἰέννερν ἀπὸ 10,000 Λίτρας Στερλίνας. Εἰς τοῦτο προσέθηκε δεύτερον, ἐν ἔτει 1807, ἀπὸ 20,000 Λίτρας Στερλίνας, ἐξηκολούθει δὲ ὁ φιλόανθρωπος ἰατρός νὰ κατοικήῃ ἐν Βερκλείκ ἀπολαύων τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην παντὸς πεπολιτισμένου λαοῦ, μέχρις οὗ ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐν ἔτει 1823.

Η ΟΜΙΧΛΗ

ἦ ἡ παιδική μου ἡλικία.

«Οὐ πᾶν τὸ λάμπον ἐστὶ καὶ χρυσίον».

Ἐψηλὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους, θερινὴν τινα προίαν,
Χρυσὸν νέφος μοὶ ἐφάνη χύνον λάμπιν ἐξαισίαν,
ἔχον λαμπιρὰν τὴν ὄψιν, κάλλος γοητευτικόν.

Μ' ἐνεθάρρυν' ἡ νεότης, μ' ὤθησεν ἡ φαντασία·
Τί ναι ν' ἀναβῶ τὸ ὄρος;—Μισὴ ὄρα ἦ καὶ μία.
ὦ, ἂν ἐφθανα τὸ νέφος!! Πῶς θὰ ἦτο θελκτικόν!

Εἰς τοῦ φίλου μου τὸν οἶκον ἔδραμον μὲ εὐθυμίαν
Καὶ τὸν ἔλαβον συνάμα νὰ τὸν ἔχω συνοδίαν
Καὶ κρατούμενοι κ' οἱ δύο ἠθάσαμεν εἰς τὸ βουνόν.

Ἡ ὁδός, ἥτις τὸ πρῶτον μᾶς ἐφαίνετο εὐθεῖα,
Ἐγεμν ἀπὸ ἀκάνθας, ἦν τὰ μάλιστα τραχεῖα,
κ' ἔβριθεν ἐξ ἀποτόμων λίθων, βράχων καὶ κρημνῶν.

Αἴφνης μετὰ τῶν βράχων! δύο παῖδες ἀφειμένοι
Ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριβόλων! ἔμφοβοι καὶ τρομασμένοι,
Κεκιμηγότες ποῦ νὰ ἔρχον πρὸς καιρὸν ν' ἀναπανθοῦν;

Ἐὰν στρέψουν ε' τὰ ὀπίσω, ἦτον ὄνειδος κ' αἰσχύνῃ·
Ἐὰν δ' αὖθις προχωρήσουν, ἦτο πόνος καὶ ὀδύνη·
Ἐμπρός, ἔκραξαν κ' οἱ δύο, καὶ πρὸς τί νὰ φοβηθοῦν;

Τὸ προτέρημα τοῦτ' ἔχει πᾶσα Ἑλληνας καρδία
Εἰς τοιαύτας περιστάσεις, βᾶινε, κράζει, μὴ δεῖλια...
Μετὰ πόνων δ' οὐκ ὀλίγων, ἠθάσαμεν τὴν κορυφήν.

Πῆν εἰς πόσιν, φαντασθῆτε, ἤλθομεν τὴν ἀθυμίαν
Καὶ κατήφειαν καὶ θλίψιν καὶ φρικτὴν μελαγχολίαν,
Ἀντι νέφους χρυσωμένου ν' ἀπολαύσωμεν ἀγνήν.

Πικροτάτην μίαν ὀμίχλην εἰς τὰ πέριξ κεχυμένην
Ἦθραμεν ἐκεῖ ἐπάνω πανταχόσε ἔξαπλωμένην,
Ἐπὺ ἐμποδίζε τὰ κάτω ἵνα βλέπωμεν καλῶς.

Ἄν ἐφαίνοντο δὲ πλέον οὐτ' αἱ χλοεραὶ κοιλάδες
οὔτε αἱ τερπναὶ ἐκείναι καὶ εὐώδεις πεδιάδες·
Πάντα ἦσαν καλυμμένα ὡς μὲ πέπλ' ἀπατηλῶς...

Κατεθίκαμεν τοῦ ὄρους ἐμπλεοὶ μελαγχολίας...
Κ' ἔκτοτε εἰς τῆς καρδίας πλέον τὰς ἐπιρροεῖας
Κωφοὶ φράσσομεν τὰ ὦτα, παρακοινοῦντες αὐτήν.

Οὐτ' οἱ στίχοι ἀποβλέπουν εἰς τὴν γενεὰν τὴν νέαν,
Τὴν ἀφίνουσαν τὴν πρώτην τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀρχαίαν.
Καὶ τοῦ φραγκισμοῦ (*) διαβαίνον ὁδὸν νόθον καὶ πλασῆν.

(*) Ὁ φραγκισμὸς εἶνε ἠθικὴ τις ἀσθένεια, χείρων τῆς χολέρας καὶ τῶν εὐλογιῶν, ἥτις, ἀπαξ εἰσελθοῦσα ἐν τινι τόπῳ ἢ χώρᾳ ἢ οἴκῳ, καταστρέφει ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς τοὺς πολίτας, πρόξενος τῆς γενικῆς καχεξίας καὶ δυσμοιρίας γινόμενη. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ ρίζα πάντων τῶν δεινῶν, ὅσα ἐπέρχονται τῇ ἀνθρωπότητι. Εἶνε δὲ οὗτος πιθηκώδης καὶ ξενικὴ ἀπομίμησις, μετ' ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας ἀπλότητος, ἀγνότητος, τῶν ἠθῶν ἡμῶν καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Διαφέρει δὲ τοῦ λεγομένου Εὐρωπαῖσμοῦ, διότι ὁ Εὐρωπαϊσμός τελεῖ εἰς τὴν ἐξ Εὐρώπης μετακένουσιν παντὸς καλοῦ, ἀποβλέπωντος πρὸς ἐπαύξεισιν καὶ προαγωγῆν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῶν τεχνῶν τε καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἀφοῦ, κύριό μου, ὁ κηπουρός ἀφήκε τὴν ἀπλότητα τῶν ἠθῶν αὐτοῦ καὶ ἐδέχθη ἐντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ τὸν φραγκισμόν τοῦτον, ἦτο τὴν φραγκικὴν ἐπιπολαιότητα τὴν καὶ κοινῶς μὸδαν λεγομένην, αἱ σωματικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις ἐξέλειψαν, αἱ ἀποθῆκαι αὐτοῦ ἔμειναν κεναί, αἱ ἀσθένειαι τὸν ἐπισκέπτονται συνεχέστερον καὶ ἀδυνατεῖ νὰ φέρῃ τὴν μίαν ἄκραν μὲ τὴν ἄλλην, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Ἀφοῦ ὁ τεχνίτης εἰσῆξε τὸν φραγκισμόν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὔτε ἡ τέχνη αὐτοῦ δύναται νὰ τὸν θρέψῃ καὶ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ βαθμῶδὸν ἀπορροφῶνται καὶ μένει ἐνδεής. Ἀφοῦ τὰ σχολεῖα ἡμῶν ἤρχισαν νὰ προβαίνωσιν ἄλλα φράγκα, ἢ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενη νεολαία περιφρονεῖ πᾶν τὸ σεμνόν καὶ θεῖον, ὁ νόμιμος γάμος εἰς οὐδὲν λογίζεται παρ' αὐτῆς, ἡ κακοήθεια ἐξέτεπει τοὺς πλοκάμους αὐτῆς καὶ γενικὴ καχεξία καὶ δυσμοιρία κετέλαβε τὰ πάντα.—Ἀλλὰ περὶ τούτων γράψω ἡμῖν ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει.—Ἦδη δὲ παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ ὑψώσῃτε πρῶτον ὑμεῖς διὰ τοῦ Μέντορος φωνῆν καὶ νὰ ἐπιστήσῃτε τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου περὶ τῆς λαοφθορίας καὶ μισαματικῆς ταύτης ἠθικῆς νόσου, ἥτις, ἀφοῦ ἐμίανε σχεδὸν τὴν μεγαλοῦπολιν Σμύρνην, ἤρχισε νὰ εἰσέρχεται λαθραίως καὶ εἰς τὰς πέριξ τῆς Ἀνατολῆς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐντὸς ὀλίγου θὰ πλημμυρήσῃ πᾶσας, ἂν οἱ προύχοντες καὶ οἱ κατὰ τόπους σύλλογοι δὲν θέσωσιν ἔριχ φραγκοῦ εἰς αὐτήν, πρὶν ἢ καταστρέψῃ πάντας.

N. N.

ΤΕΧΝΗΤΑΙ ΒΡΟΧΑΙ.

Πολύς γίνεται λόγος ἐν Ἀμερικῇ περὶ τινος ἐφευρέσεως τοῦ κ. Ἐδουάρδου Πόδερ, μηχανικοῦ ἐν Σικάγῳ. Ὁ κ. Πόγερ ζητεῖ παρὰ τοῦ συνεδρίου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τὰ ἀναγκαῖα βοήθηματὰ ἕως προβῆ εἰς πειράματα τῆς μεθόδου αὐτοῦ πρὸς τεχνιτὴν παραγωγὴν τῆς βροχῆς. Πρὸς τοῦτο ζητεῖ διακόσια τηλεβόλα, τριάκοντα χιλιάδας λίτρας πυρίτιδος, πρὸς δὲ μίαν ἡλεκτρικὴν κανονιστοειδίαν καὶ ἄλλας τινὰς μηχανάς, δι' ὧν νὰ ᾔγνε δυνατόν ὅπως πάντα τὰ τηλεβόλα ἐκρηγνῶνται ταυτοχρόνως.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ, δι' ἧς προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ βροχὴ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῶν τηλεβόλων, καθάρημεν ἐν μακρῷ καταλόγῳ πάσας τὰς μάχας, (ἐν αἷς συμπεριλαμβάνονται αἱ κατὰ τὸν ἐμφύλιον τῆς Ἀμερικῆς πόλεμον γενόμεναι διάφοροι σπουδαῖαι συμπλοκαί), ὧν ἐκάστην, ὡς διαβεβαίωσεν ὁ κ. Πόδερ, παρηκολούθησεν ἀφθονωτάτῃ βροχῇ. Ἀναφέρων δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ τὸν μεξικανικὸν πόλεμον, ὡς καὶ τοὺς τόσους εὐρωπαϊκοὺς πολέμους, ὧν τὰς μάχας διεδέξαντο ραγδαῖοι ἕτεοί, συμπεραίνει ὅτι τὸ ζήτημα ἂν ἰσχυροὶ κανονισμοὶ δύνανται νὰ προσκαλέσωσιν ἕτεοὺς, ἔχει τοιαύτην ἐπιστημονικὴν σπουδαιότητα, ὥστε ἡ κυβέρνησις ὀφείλει ἀδιστακτικῶς νὰ παράσχη τὰ μέσα τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου πειραμάτων.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τῶν κατοίκων τοῦ 1870 ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀνέρχεται εἰς 1,457,894 κατοίκους, ἐξ ὧν 754,176 ἦσαν ἄρρενες καὶ 703,716 θήλειαι. Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν πρὸ δεκαετίας παρουσιάζει αὐξήσιν 132,515 ψυχῶν, ἥτοι αὐξήσιν ἐτησίαν 13,241 ἢ 1 ἐπὶ 100 ἀτόμων. Ἡ Πελοπόννησος, ἔχει 618,881 κατοίκους, ἡ Στερεὰ 356,865, ἡ Ἐπτανήσος 229,515, αἱ Κυκλάδες νῆσοι 123,299, ἡ Εὐβοία καὶ λοιπαὶ νῆσοι 108,565.

Ἐκ τῶν 13 νομῶν τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν ἔχει ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος 149,561· τὸν δὲ κατώτερον ὁ νομὸς τῆς Ζακύνθου, ἔχων 44,587 ψυχάς.

Ἐκ τῶν 51 ἐπαρχιῶν τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν ἔχει ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς (76,919) καὶ τὸν μικρότερον ἡ τῶν Παξῶν (3,582).

Ἐκ τῶν 351 δήμων ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἔχει τὸν ἀνώτερον πληθυσμὸν (48,107), τὸν δὲ κατώτερον ὁ δῆμος Μινώας τῆς Ναυπλίας (317). Ὁ ἑλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι οἰκογενειῶν ἀνέρχεται εἰς 327,809 κατοικοῦσας 312,516 οἰκοδομάς. Ὅθεν ἐκάστη οἰκογένεια ἀποτελεῖται ἐξ ἀτόμων 4,38.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς διαιρεῖται εἰς ἐγγάμους 474,148, εἰς 844,647 ἀγάμους καὶ εἰς 10,719 ἐν χηρείᾳ.

Αἱ Ἀθῆναι ἔχουν πληθυσμὸν 44,510 ἢ Λαμία 4,873· τὸ Μεσολόγγιον 5,714· ἡ Χαλκὶς 6,447· τὸ Ναύπλιον 3,958· αἱ Καλάμακι 6,327· ἡ Σπάρτη 2,699· ἡ Τρίπολις 7,020· αἱ Πάτραι 19,641· ἡ Ερμούπολις 20,276· ἡ Κέρκυρα 15,452· τὸ Ἄργοστόλιον 8,106· ἡ Ζάκυνθος 17,516.

Σίβυλλα ἡ Ἐρυθραία περιλαμβάνει τὸ ὄνομα Ἰησοῦς ἐν τῇ ἀκροστιχίδι τῶν παρόντων περὶ Κρίσεως στίχων.

Ἰδρώσει δὲ χθὼν, κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται.
Ἡξεῖ δ' οὐρανόθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
Σάρκα παρῶν πᾶσαν κρῖναι καὶ κόσμον καὶ ἅπαντα.
Ὅψονται δὲ Θεὸν μέροπες πιστοὶ ἄπιστοι,
Ἐπιστον μετὰ τῶν ἀγίων, ἐπὶ τέρμα χρόνοιο,
Σαρκοφόρος, ψυχᾶς δ' ἀνδρῶν ἐπὶ βήματος κρινεῖ.

Σίβυλλα ἡ Κυρκία περιλαμβάνει ἐνταῦθα τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦς.

Ἀὐτὴ τότε καὶ μέγαλοιο Θεοῦ παῖς ἀνθρώποισι
Ἡξεῖ σαρκοφόρος, θνητοῖς ὁμοιούμενος ἐν γῆ.
Τέσσαρα φωνήεντα φέρει, τὰ δ' ἄφωνα δὴ αὐτῷ,
Δισσῶν ἀγγέλων, ἀριθμὸς δὲ βίων ἐξονομήνω.
Ὅκτώ γὰρ μονάδας, τοσσὰς δεκάδας ἐπὶ τούτους,
Ἡδ' ἑκατοντάδας ὀκτώ, ἀπιστοτέροις ἀνθρώποισι,
Ὅνομα δηλώσει, σὺ δ' ἐν φρεσὶ σῆσι νόησον.

I	10
H	8
Σ	200
O	70
Υ	400
Σ	200
	888

Χρησμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος δοθεὶς ἐν Δελφοῖς περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

«Εἷς με βιάζεται οὐράνιον φῶς, καὶ ὁ παθῶν Θεὸς ἐστὶ, καὶ οὐ θεότης ἔπαθεν αὐτῇ· ἄμφω γὰρ βροτόσωμος καὶ ἄθροτος αὐτὸς Θεός, ἥδη καὶ ἀνὴρ πάντα φέρων παρὰ Πατρός ἔχων τε τῆς Μητρὸς ἅπαντα· Πατὴρ μὲν ἔχων ζῶων ἄλκει, Μητὴρ δὲ θνητῆς σταυρόν, τάφον, ὕβριν ἀνοήτου καὶ ἀπὸ βλεφάρων ποτεχευᾶ τὰ δάκρυα θερμὰ, ὁ πέντε χιλιάδας ἐκ πέντε πυρῶν κορέσας· τὸ γὰρ θάλειν ἄβροτος ἄλκει· Χριστὸς ὁ ἐμὸς Θεὸς ἐστὶν ἐν ζύλῳ ὡς παυθεὶς θάνεν ὡς ἐκ ταφῆς εἰς πολλῶν ὄλων.»

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ (*).

Ὁ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ γενναίως καὶ ἀφιλοκερδῶς ἐργαζόμενος κ. I. Ναχαμούλης (Κερκυραῖος, Ἰσραηλίτης τὸ θρησκεῖμα) ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὴν ἀνωθι ἐπιγραφὴν σειρὰν 7—8 φυλλαδίων, περιεχόντων ἀνά ἓν δράμα εἴτε πρωτότυπον εἴτε μεθηρημηγευμένον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκ τῶν δοκιμωτέρων πηγῶν, τὸ τελευταῖον φυλλαδίον περιέχει τὸν Φιλάρητρον τοῦ Μολιέρου. Ἐκαστον τῶν φυλλαδίων τούτων συγκείμενον ἐκ Σελίδων 64, τιμᾶται λεπτῶν 50. Τὸ ἔργον τοῦ φιλομούσου κ. Ναχαμούλη εἶνε ἀξιὸν ὑποστηρίξεως, καθ' ὅσον μάλιστα δι' αὐτοῦ γίνονται πρῶτον ἡδὴ γνωστὰ εἰς τοὺς Ἑλληνας πολλὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς δραματοποιίας.

(*) Ἴδε καὶ τομ. Β' σελ. 328.

Λύσεις.

Του 3ου λογογρίφου.

« Η Μήλος κείται αντίκρυ της Κρήτης ».

Υπό των κυρίων Θ. Α Βέρα, 'Αλεξάνδρου Παπαδάκη, Μιχαήλ Γ. Καλλιγέρη, ενός μέλους του 'Ελικωνος (ἐκ Σμύρνης), Γ. Βλασιάδου (ἐκ Τσομπανησιᾶς), Μιχ. Ι. Βαφειάδου (ἐκ Μαγνησίας), 'Ιωάννου Δ. Μανώλη και Θεοδώρου Μοσκοπούλου (ἐκ Κ)πόλεως).

Του ἐν σελ. 128 προβλήματος.
1872 (*).

Υπό της κυρίας 'Αγλαΐας Βέρα και των κυρίων 'Αλ. Παπαδάκη (ἐκ Σμύρνης), Μιχ. Ι. Βαφειάδου (ἐκ Μαγνησίας), Νικηφόρου 'Ιερομονάχου Συμαίου (ἐφημερίου Μενεμένης), Ι. Δ. Μανώλη Πέτρου Παλαιολόγου και Μ. Κοντοκαληνού (ἐκ Κ)πόλεως).

Του 4ου αίνιγματος.

'Αριστόδημος. "Αρτος.— Μηρός.— "Αρης.— Μάϊος.— "Ιδη.— Ρίς.— Ρόδος.— "Ια.— "Αριστος.— "Ασία.— Δημός.— Μαρία.— "Ορος.— Μήτηρ.— "Ηρα.— Τρία.— "Ιστός.— Τροία.

Υπό των κ. κ. Θ. Α. Βέρα, 'Αλ. Παπαδάκη, Μιχ. Γ. Καλλιγέρη, ενός μέλους του 'Ελικωνος και Κίμωνος Ι. Παλαιολόγου (ἐκ Σμύρνης), Θεοδ. Κυριακίδου Ι. Δ. Μανώλη και Θεοδώρου Μοσκοπούλου (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως), Γ. Βλασιάδου (ἐκ Τσομπανησιᾶς), Κωνσ. Παρασκευᾶ 'Ιατροῦ, και Μιχ. Ι. Βαφειάδου (ἐκ Μαγνησίας), 'Αλκιβιάδου 'Αγγελόγλου και Ι. Ν. 'Ιωαννίδου (ἐκ Παγόντα Σάμου), Νικηφόρου 'Ιερομονάχου Συμαίου (ἐφημερίου Μενεμένης), 'Ανδρ. Φ. Μομφεράτου (ἐκ Κερκύρας). Λουκᾶ Παϊσίου (ἐκ Κύπρου) και Σ. Γ. 'Αστεριάδου (ἐκ Θεσσαλονίκης).

(*) 'Ο 1872 διαίρεται διὰ 20 ἀρ. τῶν ἐξῆς: 2. 3. 4. 6. 8. 9. 12. 18. 24. 36. 52. 78. 104. 156. 208. 234. 312. 468. 624. 936.

Του 5ου γρίφου.

« Μῖσος δὲν ἐμφιλοχωρεῖ εἰς εὐγενῆ καρδίαν. »

Υπό Ι. Ν. 'Ιωαννίδου, 'Αλκιβιάδου 'Αγγελόγλου (ἐκ Παγόντα Σάμου), και Πέτρου Παλαιολόγου (ἐκ Κ)πόλεως).

Λογογρίφος 4ος.

"Υφ η λεία δεναί γένη θεί' Δία τ' ἄς Δι' εὐ θ' ἄρμενα ς' κάρ Δίας.

Πρόβλημα.

Γυνή ἐορτάζουσα 25ην φορὰν τὰ γενεθλιάτης και ἐρωτηθεῖσα πόσων ἐτῶν ἦτο ὁ υἱός της, ἀπεκρίθη ἐβδομηκοντούτης. Πόσων ἐτῶν ἦτο ἡ γυνή ὅτε ἐγέννησε τὸν ἤδη ἐβδομηκοντούτη υἱὸν της

Γ. Κ. Υ.

Αἶνιγμα 5ον.

Πρὸς σύστασίν μου τέσσαρα ἀπλᾶ στοιχεῖα ἔχω,
'Εκαστον δὲ στοιχεῖόν μου ὡς ἀρχικὸν παρέχω
Σ' τὰ τέσσαρα και πρῶτιστα τῆς οἰκουμένης μέρη.
Και πᾶς θνήτ' ὡς στοιχεῖά του τὰ ἰδικά μου φέρει.
Κ. Π. Υ.

Αἶνιγμα 6ον.

Δυστυχῆς μένω ς' τὸν κόσμον αἰώνιως τεθλιμμένη.
'Αλλ' ἄν τις μὲ λυτηθῆ
Κ' ἡ κεφαλὴ μ' ἀφαιρεθῆ,
Εἰς τὸν "Ολυμπον θὰ τρέξω. 'Ο Θεὸς μὲ περιμένει.
Θ. Α. Βέρας.

Γρίφος 6ος.

ὄο Η

Φ Ε Τ
Α Ν Σ

τ ογ

ς

τ

1

'Αριστείδης

υ ρ ρ :

ντ ὄντων

Φιλοσ. Βορυσθενίτης

Τῷ πρώτῳ πέμψοντι τὴν λύσιν δωρεῖται τὸ δρᾶμα ὁ « Βελισάριος ».

Υπό Ι. Δ. Μανώλη.